

RUSSISKE FORSTÅELSER AV KRIM-KONFLIKTEN

*En retorisk analyse av kommentarartikler:
folkeavstemningen på Krim i to russiske aviser*

Ida Helene Johnsen

Masteroppgave i russisk
Institutt for fremmedspråk

Universitetet i Bergen

Våren 2015

Sammendrag

Målet med denne oppgaven er å foreta en retorisk analyse av kommentarartikler fra de to russiske avisene Novaja Gazeta og Vzglyad. I forbindelse med folkeavstemningen på Krim i 2014 ønsker jeg å undersøke hvordan hendelsene blir fremstilt i fire utvalgte artikler fra hver avis. Jeg ønsker å se nærmere på hvorvidt omtalene kan si noe mer om hvordan russerne forholder seg til konflikten på Krim og Ukraina.

Abstract

The aim of this study is to do a rhetorical analysis of commentary articles from the two Russian newspapers Novaya Gazeta and Vzglyad. In connection to the referendum held in Crimea in 2014, I would like to explore how the situation is portrayed in four selected articles from each newspaper. I would like to take a closer look at whether the representations of the conflict can deepen the understandings of how Russians relate to the conflict in Crimea and Ukraine.

Innholdsfortegnelse

1. Innledning.....	5
Oppgavens tema.....	6
Problemstillinger.....	6
Faglig og teoretisk tilnærming.....	7
Utforming og analysemetode.....	8
 2. Bakgrunn	
Historien.....	9
Medier i Russland.....	23
 3. Hermeneutisk metode og retorisk teori.....	33
Hermeneutisk metode.....	33
Retorikk i nyhetsmedia – en konfliktkatalysator?.....	38
Ethos, logos og pathos.....	41
Troper og figurer.....	42
Historisk analogi.....	43
 4. Retorisk analyse: avisenes holdninger til valget på Krim.....	47
Novaja Gazeta.....	47
Vzgljad.....	68
 5. Trådene samles.....	92
 6. Konklusjon.....	96
 Artiklene i oppgaven.....	102
Litteraturliste.....	103

Forord

Først og fremst vil jeg takke min veileder, Martin Paulsen, for oppmuntrende ord og nyttige veiledninger underveis i arbeidet.

I tillegg ønsker jeg å takke Olga Klonova, min gode kollega som har gitt meg hjelpsomme tips og en større forståelse for det russiske språket.

Takk til mamma og pappa, som alltid stiller opp for meg.

Takk til min samboer Tarjei Innleggen, for støtte og motivasjon.

Sist, men ikke minst – Takk til Sigrid Fagerli, min gode venninne jeg kan diskutere alle slags temaer med.

Ida Helene Johnsen, mai 2015

Innledning

I denne masteroppgaven vil jeg se på omtalen av konflikten på Krim-halvøya i russiske aviser våren 2014. Denne konflikten hadde sitt utgangspunkt i konflikten i Ukraina, som blusset opp i november 2013. Hovedårsaken var at Ukrainas tidligere president Viktor Janukovič sa nei til en lenge forberedt samarbeidsavtale med EU. Samtidig som opprøret spredte seg utover hele Ukraina, hadde også Krimhalvøya blitt påvirket av omveltningene i Kiev. Krim har hatt et flertall av russiske innbyggere helt siden deportasjonene av minoriteter i 1944, som per dags dato ligger på omtrent 60 %. Når et politisk vakuum oppstod i Kiev, benyttet de russiske separatistlederne på Krim sjansen til å gjennomføre et referendum om Krims tilhørighet. Valget endte med en oppslutning på 97 % stemmer for at Krim skulle bli en del av Russland, som resulterte i annekteringen den 18. mars 2014.

Derimot var ikke annekteringen slutten på historien. Gjennomføringen av referendumet og annekteringen provoserte frem en voldsom reaksjon blant vestlige land. EU, USA, og ikke minst den pro-vestlige delen av Ukraina har siden kritisert lovmessigheten ved valget, og fordømmer med dette Russlands handlinger. Sanksjonene mot Russland hadde begynt allerede før Krim-krisen, men etter valget trappet Vesten opp sanksjonene mot politiske og militære russere både på Krim og i Russland. Vestens reaksjoner på Russlands avgjørelser har fortsatt ikke tatt en slutt, noe som påvirker verdensøkonomien i høyeste grad. Annekteringen av Krim er gjennomført, men venter fortsatt på Vestens anerkjennelse.

Krim-konflikten har medført en eksplosjon av ulike meninger i media. Det hersker en bred uenighet om hvilke ønsker og rettigheter som bør være gjeldende, og ikke minst hva som er sannheten. Konflikten sine komplekse former har også bidratt til de motstridende forståelsene av situasjonen. Dette leder oss videre til oppgavens problemstillinger.

Den overordnede problemstillingen tar for seg hvordan internettaviser i Russland fremstiller Krim-konflikten.

Videre følger de presiserte problemstillingene:

- Kan fremstillingene gi en større forståelse for hvordan russere forholder seg til Krim og Ukraina? På hvilken måte?
- Brukes historiske hendelser i forbindelse med konflikten? Hvis ja, til hvilket formål? Hvordan kan analogiene bidra til forståelsen av Russlands argumenter i Krim-konflikten?
- Hva kjennetegner de ulike avisenes retorikk? Hvilke virkemidler blir brukt?
- Hva skiller de ulike avisene?

Oppgavens formål går dermed ut på å avdekke hvordan Krim-konflikten blir omtalt og fremstilt i russiske internettaviser. Dersom man ikke besitter midler til å sette seg inn i den russiske dekningen av konflikten, er det heller ikke enkelt å få et innblikk i deres forståelse. En gang i blant har det dukket opp artikler i vestlige land, der forfattere har forsøkt å sette seg inn i Russlands posisjon for å forstå konflikten bedre (Moen-Larsen & Lundby Gjerde 2014, Lurås 2014). Felles for disse artiklene er blant annet hvor mange lesere som blir engasjert – kommentarfeltene fylles raskt opp ved slike avvikende fremstillinger. Overraskende nok mottar disse artiklene mange positive tilbakemeldinger i kommentarfeltene. Dette viser tegn til at befolkningen i vestlige land er interessert i et større innblikk i den russiske siden av Krim-konflikten.

Ut ifra dette ønsker jeg å gå dypere inn i russiske avisartikler, for å kunne bidra til en større forståelse for russernes synspunkter. Vestlige medier har for vane å sidestille russiske medier med propaganda, men kan dette gjelde for hele Russlands mediesfære? Selv om Russland fortsatt ikke betegnes som et demokrati, har landet et mediesamfunn med både statlige og uavhengige aviser, TV-kanaler og radiostasjoner. Riktignok utgjør de statlig eide mediene en overveldende majoritet, men jeg ønsker likevel å finne ut av hvor meningskillende fremstillingene i ulike internettaviser kan være. Det vil være interessant å undersøke hvilke retoriske grep forfatterne i størst grad benytter seg av, hvordan de har valgt å vinkle argumentasjonen, samt hvilke parter de kritiserer.

Siden Krim-konflikten er en ny og pågående politisk konflikt, finnes det lite tidligere forskning på temaet. Derimot har flere tidsskrifter og andre utgivelser tatt for seg omfattende diskusjoner om temaet. Dette er blant annet tidsskriftet *Osteuropa* med

heftene kalt *Gefährliche Unschärfe: Russland, die Ukraine und der Krieg im Donbass*, og *Zereissprobe: Ukraine: Konflikt, Krise, Krieg*. I tillegg er tidsskriftet *Aus Politik und Zeitgeschichte* aktuell med utgaven *Ukraine, Russland, Europa*. Det gis også fortløpende ut flere nye bøker om Ukraina-krisen. Blant annet Andrew Wilson med boken *Ukraine Crisis: What it Means for the West*, og Richard Sakwa med boken *Frontline Ukraine* er begge nyanserte og interessante bidrag til en bedre forståelse av konflikten i Ukraina.

Masteroppgavene *Putins image i den russiske pressen: retoriske strategier og virkemidler* av Alevtina Poljakova og *EU-striden på leiarplass: en retorisk analyse av fire norske dagsaviser* av Ingunn Breivik har vært til inspirasjon for oppgavens struktur.

Oppgavens metode- og teoridel knyttes opp til teori om retorikk og hermeneutikk, der jeg har tatt utgangspunkt i Kjeldsens *Retorikk i vår tid* og Lægreid og Skorgens *Hermeneutisk lesebok*. I tillegg har jeg supplert kapitlet med bøker om antikkens retorikk, retorikkens aktualitet i dag, samt teori om det retoriske virkemiddelet historisk analogi. Når det kommer til den historiske bakgrunnen, bygger kapitlet på bøker om Ukraina og Russlands nyere og eldre historie, som bidrar til å male det større bildet av konfliktens bakgrunn. I tillegg anvendes en rekke artikler om mer spesifikke emner ved historien. Delen om mediene tar for seg litteratur om russiske medier både under og etter Sovjetunionen, samt litteratur om de nye, digitale mediene. I analysekapitlet har ulike typer av ordbøker og oppslagsverk vært essensiell litteratur. Her har den store russisk-norske ordboken, den store ordboken om russisk sjargong, samt ordboken om moderne, russisk språk vært viktige for arbeidet. Store norske leksikon har også blitt benyttet ved enkelte tilfeller.

Selve undersøkelsen tar for seg de to russiske avisene *Novaja Gazeta* og *Vzgljad*, der fire artikler er valgt ut fra hver av dem. Kriteriet for artiklene var at de er nødt til å handle om valget på Krim, samt at de måtte være av sjangeren kommentar- eller meningsartikkel. En av grunnene til at jeg har valgt denne sjangeren er for å undersøke de mer subjektive tolkningene av konflikten. Målet med analysen er blant annet å finne ut i hvilken grad *Novaja Gazeta* skiller seg fra de regjeringstro avisene, samt om *Vzgljads* artikler varierer seg i mellom med tanke på meninger og språklige virkemidler. Den tidsmessige avgrensningen er mellom januar og juni 2014, da det er

interessant å inkludere både hva forfatterne forventet seg, samt hvilke reaksjoner de fremviste etter valget. Utvalgets omfang av artikler vil begrense muligheten til å presentere allmenngyldige resultater, men i en oppgave av dette formatet vil en mer omfattende analyse bli for tidkrevende. Analysen er på tross av dette ment å gi en større innsikt i det russiske mediesamfunnet og meningene som kommer til uttrykk der.

I hovedsak ligger den kvalitative metoden til grunn for oppgaven. Innenfor denne har jeg valgt retorisk tekstanalyse som undersøkelsesmetode, der den hermeneutiske sirkelen ligger som et bakteppe for mine tolkninger av funn i artiklene.

Kapittel 1 består av oppgavens innledning, og tar for seg oppgavens tema, problemstillinger og hypoteser, mål og innhold. Kapittel 2 dreier seg om den historiske bakgrunnen og mediene i Russland. Oppgavens metode og teori blir diskutert i kapittel 3, mens analysedelen hører innunder kapittel 4. Deretter følger kapittel 5 med avslutningen, og i kapittel 6 presenteres oppgavens konklusjon.

Historien

Opptrapping til konflikt i Ukraina

Den 21. november 2013 sa den ukrainske regjeringen, med president Viktor Janukovič i spissen, nei til å undertegne en lenge forberedt samarbeidsavtale med EU (European Commission 2013).

Samarbeidsavtalen hadde som mål å oppnå et dypere og mer omfattende samarbeid mellom EU og Ukraina. Selve dokumentet er delt inn i mange detaljerte kapitler, der hovedpunktene dreier seg om en åpning av markedene ved hjelp av gradvis fjerning av toll og kvoter på import- og eksportvarer, integrasjon av Ukraina i EU-markedene, gradvis tilpasning av Ukraina til EUs standarder og mål om gjennomsiktighet i administrasjon og rettssystem, samt fjerning av visumplikten (European Union External Action 2013). Avtalen innebar også jevnlig møter ministrene imellom, samt med en organisasjonskomite (EC 2013).

EU og Ukraina ble enige om at undertegningen av samarbeidsavtalen skulle skje på toppmøtet i Vilnius i oktober 2013, blant annet med forutsetning om at tidligere statsminister Julia Timošenko skulle løslates fra fengsel. I forkant av avtalesigneringen var president Janukovič under press fra både Russland og EU, samtidig som landets økonomi ble stadig svakere.

Russland har brukt både gulrot og pisk mot Ukraina i forkant av avtalesigneringen i Vilnius. Russland truet med stopp av russisk olje og gass til Ukraina, noe som ville ha en drastisk innvirkning på Ukrainas økonomi (Spillius 2013). Sommeren 2013 innførte Russland et importforbud for ukrainsk sjokolade, i tillegg til handelsbarrierer for kull og glass fra Ukraina. Selv om handlingene ble begrunnet med helt andre hendelser, er det nærliggende å tro at det forestående møtet i Vilnius var årsaken (Sindelar 2013). Ved to anledninger før toppmøtet i Vilnius møttes presidentene Putin og Janukovič – den 27. oktober 2013 i Sotsji, og den 9. november i Moskva. Her fristet Putin Janukovič med lavere priser på olje og gass, samt subsidier og økonomiske fordeler verdt rundt 12 milliarder dollar, hvis Janukovič heller valgte å

samarbeide med Russland. Den negative utviklingen i økonomien og Russlands økende press på Janukovič, førte til at Ukrainas president til slutt takket nei til et tettere samarbeid med EU (Spiegel Staff 2014).

Som en reaksjon på Janukovičs valg om å føye seg etter den russiske regjeringens ønsker, startet demonstrasjonene blant folket. Dette skulle vise seg å være starten på Ukraina-konflikten.

Ukraina ligger plassert midt mellom europeiske og russiske interessesfærer. EU ønsker et tettere samarbeid med Ukraina og muligens også at landet blir medlem av unionen. Russland, på den annen side, dannet 1. juli 2010 den eurasiske union (Dragneva, R. & Wolczuk, K. 2012). Sammen med de to andre medlemslandene Kazakhstan og Hviterussland, ønsker de i tillegg Ukraina som medlem. Det påstås at unionen er laget med hovedformålet å tiltrekke seg Ukraina:

The Eurasian Economic Union was to a large degree *conceived and designed to attract Ukraine*. Indeed at times it has seemed that the Eurasian project is as much, if not more, about Ukraine than about Eurasia. Ukraine occupies a central place in Russia's political psyche. The debate on whether Ukraine is a separate country or *kraina* ('borderlands') of Greater Russia, and whether to refer to it as 'Ukraine' or 'the Ukraine' (as the borderlands, i.e. part of a country) is so intense that it can sour friendships and family relations in Russia. (Popescu 2014)

Men Ukraina har fortsatt splittete interesser innad i landet. Den ene delen av Ukraina, spesielt de vestlige regionene ønsker et tettere samarbeid med EU og mer åpenhet mot Vesten, mens særlig de østlige regionene som Luhansk og Donetsk, samt Krim, ser ut til å ville beholde de tette båndene og samarbeidet med Russland. Disse interessene har en kompleks oppbygging, der både økonomiske interesser og historiske årsaker spiller inn.

Ukrainakonflikten

I tillegg til at Janukovič avsto et videre samarbeid med EU, var det også flere aspekter ved det ukrainske samfunnet som provoserte til de massive demonstrasjonene. Utbredt korrupsjon har lenge gjennomsyret ukrainernes hverdag, og var ett av

problemene som samarbeidsavtalen med EU ønsket å ta tak i. Den svært rike president Janukovič ble selv kjent for å være korrupt (BBC Europe 2014). Etter han flyktet fra Ukraina og sin stilling som landets president, ble blant annet hundrevis av dokumenter som beviste Janukovičs korrupte livsstil funnet i en elv like ved hans private eiendom utenfor Kiev. Mange ble veldig skuffet når det så ut til at denne ledelsen av landet skulle fortsette i det samme sporet.

De første demonstrasjonene

De første gatedemonstrasjonene foregikk i perioden 21. november til 30. november 2013. Flertallet av demonstrantene var studenter og unge, som oppmuntret hverandre gjennom sosiale medier som Facebook og Twitter til å samles på gatene for å protestere. Studentene representerte en friere og mer moderne gruppe mennesker, men enkelte eldre fulgte også med. Hovedformålet med de fredelige demonstrasjonene var ønsket om at samarbeidsavtalen med EU skulle bli en realitet – demonstrantene ville se et mer vestliggjort Ukraina. Demonstrasjonene startet på Maidan Nezaležnosti, uavhengighetsplassen i Kiev, men også i andre store byer som Lviv i vest og Donetsk i øst.

Demonstrasjonene tar en ny vending

Tidsrommet 30. november til 17. desember ble en ny periode med demonstrasjoner. Det begynte med at opprørspolitiet Berkut kom til Maidan for å rydde plassen den 30. november. Ryddingen skjedde i følge myndighetene i forbindelse med dekorasjonen av Maidanplassen før den ortodokse julefeiringen og nyttårsaften. Derfor innførte regjeringen den 30. november et forbud mot demonstrasjoner på Uavhengighetsplassen og gatene rundt, som gjaldt for denne perioden (Interfax-Ukraine 2013). Dette ble ikke godt mottatt av befolkningen, og førte til enda større protester. Omkring 5000 mennesker samlet seg foran St. Mikael-kirken for å protestere, deriblant flere ambassadører for EU-land. Demonstranter ble brutalt skadet og arrestert. Fra å være på vei til å avslutte demonstrasjonene, førte myndighetenes voldelige handlinger til at oppslutningen av demonstranter økte drastisk. Demonstrantene gikk fra å i hovedsak bestå av unge studenter til å omfatte store deler

av den ukrainske befolkningen. Hundretusenvis dro til Maidan for å protestere, til tross for forbud og sperringer.

Den 1. desember svarte demonstrantene på myndighetenes handlinger med at flere og flere samlet seg i protest. Denne dagen ble den første bygningen okkupert av demonstranter, og et svært høyt antall journalister ble skadet av politiet. Den 2. desember fremmet opposisjonspartiene et mistillitsforslag mot statsminister Mykola Azarovs regjering, men forslaget falt dagen etter (Miller, C. J. & Grytsenko, O. 2013). Grunnlaget for opprøret hadde endret seg. Fra å handle om et ønske om tettere bånd til EU var folk nå sinte. De protesterte mot voldshandlingene mot studentene, samt mot korrupsjonen i landet.

En ny periode med opptrapping av konflikt

Mellom 17. desember og 16. januar utviklet konflikten seg ytterligere. Tidligere under opprørene, den 6. desember, møttes Russlands president Putin og Ukrainas president Janukovič i Sotsji for å diskutere en framtidig avtale om strategisk partnerskap (BBC News Europe 2013). Avtalen ble gjennomført den 17. desember, og innebar blant annet å senke prisene på naturgass til Ukraina, oppheving av tollreglene på import fra Ukraina (som ble innført sommeren 2013), og at Russland skulle kjøpe opp 15 milliarder dollar euro-obligasjoner av Ukraina.¹ Mest sannsynlig håpet Janukovič og regjeringen at denne avtalen ville bidra til å løse Ukrainas økonomiske problemer, samt å sette en stopper for demonstrasjonene (Flikke 2014). Derimot utviklet konflikten seg ganske annerledes – demonstrantene fortsatte å protestere. Blant dem var lederne for opposisjonspartiene den tidligere proffbokseren Vitalij Kličko og Arsenij Jacenjuk, som oppfordret demonstrantene om å fortsette. Folk ville ha forandringer, og for å oppnå dette måtte drastiske tiltak til. Demonstrantene krevde nå at president Janukovič måtte gå av, i tillegg til at grunnloven fra 2004 skulle gjeninnføres (Flikke 2014).

¹ Avtalen eksisterer ikke lenger, da den ble opphevet på grunn av Janukovičs flukt den 22. februar.

Økende misnøye og Janukovičs avgang

Fra den 16. januar førte flere hendelser til at konflikten endret seg ytterligere. Denne dagen vedtok regjeringen å innføre anti-protestlover som forbød omtrent alt demonstrantene hittil hadde foretatt seg. Det ble forbudt å arrangere demonstrasjoner, bruke masker eller hjelmer, blokkere statlige bygninger, sette opp telt, scener og lignende, forme konvoier på fem biler eller flere, samt med ærekrenkelser gjennom sosiale medier. Ikke-statlige organisasjoner som mottok pengestøtte fra utlandet måtte registrere seg som «utenlandske agenter». En annen lov fastslo at man kunne frata parlamentsmedlemmer sin strafferettslige immunitet. Dette var bare noen av lovendringene som ble vedtatt. Lovene fremstod som en kopi av tilsvarende russiske lover, som har blitt opprettet i løpet av de siste årene for å begrense opposisjonens handlingsrom. Lovendringene ble også sterkt kritisert fordi gjennomføringen foregikk uten diskusjon og nøye gjennomgang av paragrafene. Det var kun medlemmer av parlamentet som var pro-Janukovič som gjennomførte endringene. Lovene ble vedtatt ved hjelp av håndsopprekning, fordi opposisjonen blokkerte det elektroniske stemmegivningssystemet (Olearchyk & Spiegel 2014).

Den 19. januar fulgte reaksjonene på de nye lovene, med ca. 200 000 demonstranter i gatene. Folk hadde på seg hjemmelagde masker og hjelmer i protest, og volden økte også mye i omfang. Den 21. januar skjedde det første dødsfallet, den samme dagen som Berkut fikk grønt lys til å bruke skytevåpen i opprøret. Dagen etter fulgte to nye dødsfall. Kampene varte i mange dager, helt frem til den 28. januar. Denne dagen ga statsminister Mykola Azarov sin oppsigelse, samtidig som 9 av de 12 vedtatte antiprotestlovene ble opphevet av opposisjonen i samarbeid med Regionpartiet (Kramer 2014). Den ukrainske nasjonalisten, veteranen og gründeren for partiet Svoboda, Andrej Parubij, ble kjent som kommandanten på Maidan og lederen for *samooborona* – selvforsvarskomiteen. Samooborona var delt opp i mange skvadroner, som ble kalt *sotnja* (Sakwa 2015:83). Disse mennene vaktet frivillig barrikadene på Maidan, iført verneklær og provisoriske våpen. De fleste hadde ingen tilknytning til høyreekstreme grupper, men enkelte av skvadronene tilhørte partiet Høyre Sektor (G.C. 2014).

Kampene på gaten fortsatte å tilspisse seg, og den 2. februar ble det registrert ca. 50 000 demonstranter på Maidan (AFP 2014). Situasjonen forverret seg med flere

forsvinninger og tilfeller med tortur. Den 18. februar demonstrerte ca. 20 000 ved parlamentet for å endre grunnloven tilbake til 2004. Våpen ble avfyrt fra både politiet og de protesterende, og i tillegg ble det brukt tåregass og eksplosiver. Minst 26 mennesker mistet livet denne dagen, og blant dem var 10 politimenn (Radia 2014). De mest alvorlige sammenstøtene hendte i Marinskijparken, Institutskaja-gaten og Khruščevskogo-gaten. Totalt ble rundt 1100 mennesker skadet siden april (Russia Today 2014).

Den 21. februar signerte Janukovič og opposisjonslederne i parlamentet en avtale i forsøk på å avslutte den politiske krisen i Ukraina (BBC 2014 a). Dette hendte etter enda flere voldelige demonstrasjoner med mange dødsfall. Avtalen innebar en gjeninnføring av grunnloven fra 2004, og sammensetning av en ny nasjonal regjering innen 10 dager. Den nye grunnlovsreformen ville redusere presidentens makt og fordele mer makt til regjeringen og parlamentet (Interfax-Ukraine 2014). Det skulle holdes et nytt presidentvalg innen desember 2014, og nye valglover skulle vedtas. De nye endringene åpnet også muligheten for Julia Timosjenkos løslatelse, som ble realisert den 22. februar. Den nye avtalen var derimot ikke tilstrekkelig god nok – demonstrantene ønsket å se Janukovičs avgang, og dermed fortsatte demonstrasjonene. Dagen etter ble det kjent at Viktor Janukovič var forsvunnet.

Janukovičs forsvinning førte til at politikerne i regjeringen stemte i flertall for å avsette presidenten, og i stedet ble det dannet en interimregjering. Den nye og midlertidige presidenten ble Oleksandr Turtsjinov. Samtidig ble det planlagt at neste presidentvalg skulle gjennomføres den 25. mai (Al Jazeera 2014). Etter at Janukovič flyktet i februar 2014, angivelig først til Krim og deretter til Russland, flyttet også medienes oppmerksomhet seg. Samtidig med opptøyene i Kiev og de andre store ukrainske byene, hadde opprøret nå bygd seg opp på Krim.

Krim-konflikten og valget på Krim

Eldre historie

Krim er en halvøy nord i Svartehavet, og har en lang historie med koloniseringer bak seg. Den europeiske halvøya var et fristende kornkammer med sin lovende, dyrkbare jord, og tiltrakk seg blant annet grekere, persere, det romerske folk og bysantinere, samt genovesere og ottomanere. Men det stoppet ikke her – steppenomader okkuperte også Krim. Blant dem var folkeslagene kimmerierne/skyterne og taurierne først ute i tidlig jernalder, deretter kom folkeslagene sarmaterne, goterne, alanerne, bulgarerne, hunerne, khazarerne, kipsjakerne og den Gylne Horde for å bosette seg på Krim.

Mongolene erobret Krim på 1300-tallet, men ca. hundre år senere ble den mongolske gylne horde tilintetgjort. Etter dette skapte krimtatarene det uavhengige Krimkhanatet i 1441, som eksisterte fra rundt år 1400 til år 1783. Det strides om hvorvidt khanatet var tilknyttet det ottomanske imperiet som en bufferstat etter 1475, eller om det eksisterte som en selvstendig stat. Krimtatarenes forfedre har vært bosatt på Krim helt tilbake til det 8. århundret, men krimtatarene ble først en etnisk gruppe fra det 15. århundret. De stammer fra en blanding av ulike tyrkiske folkeslag. Krimtatarene har blitt deportert fra sitt hjemsted flere ganger: under den russisk-tyrkiske krigen fra 1768-1774, etter Russlands annektering i 1784, og etter Krimkrigen. Likevel var krimtatarene i flertall helt frem til den russiske annekteringen i 1784.

Krim ble i 1784 del av det russiske imperiet og fikk navnet Taurida² oblast, i tillegg til å bli en del av Novorossija, som også omfattet deler av Ukraina. Etter annekteringen av Krim opprettet russerne byen Sevastopol som sentrum for Svartehavsflåten, og Simferopol som sentrum for Taurida oblast. På denne tiden bestod befolkningen i hovedsak av armenere og grekere, tyskere og bulgarere, mens russerne var i klart mindretall. Det var lite formell russifisering før Krimkrigen. Mot det 18. århundret var nesten hele Ukraina underlagt det russiske imperiet. Dette illustrerte keiser Katarina den store ved å lage en medalje der det stod «Jeg har fått tilbake det som ble revet fra oss» (Færseth 2014:73).

Krimkrigen varte fra 1853-1856, og var mellom det russiske imperiet og en allianse bestående av det franske, britiske og ottomanske imperiet, samt kongedømmet Sardinia og hertugdømmet Nassau. På grunn av det fallende ottomanske riket kjempet europeiske stormakter om å erobre landområdene. Russerne kjempet blant annet for å bevare og videreføre den ortodokse kristendommen, men Frankrike og Storbritannia

² Taurida er det greske navnet for Krim.

gikk til motangrep i 1854. De ville forhindre russerne i å erobre flere landområder. Krim var hovedsentrum for kampene, og byen Sevastopol falt i 1855. Russland ba om fred i 1856, og krigen endte noe forenklet med at Svartehavet ble et nøytralisert område.

Under den russiske revolusjon i 1917 og frem til 1922 utgjorde krimtatarene en tredjedel av befolkningstallet på Krim. Noe av grunnen til at antallet holdt seg var at Krim fikk status som en autonom sovjetrepublikk i 1921. Derimot førte pest, hungersnød og deportasjoner til at antallet krimtatarer raste. Halvparten av krimtatarene hadde enten dødd eller blitt deportert fra Krim i perioden 1917-1933 (Wilson 2014:103).

Krim under Sovjetunionen

I 1921 ble den autonome sosialistiske sovjetrepublikken Krim (ASSR) opprettet som en separat del av den russiske sovjetiske føderative sosialistrepublikk (RSFSR) i Sovjetunionen. En viktig årsak til at Krim fikk den særegne statusen som autonom republikk i 1921 var at Krim bestod av et flertall krimtatarer, som utgjorde en stor, etnisk gruppe på halvøya. Det store antallet ulike nasjonaliteter som var bosatt på Krim gjorde at republikken oppfylte kravene for autonomi. Jørgenssen og Hønneland (2013:19) beskriver unionsrepublikkene som bestående av mer enn en million innbyggere og med en egen etnisk identitet. I tillegg måtte befolkningen bo innenfor et geografisk avgrenset område som delte grense med en annen stat. Hvis en befolkningsgruppe ikke oppfylte disse kravene kunne man likevel få en viss grad av selvstyre. Etniske grupper kunne kvalifisere for å danne autonome republikker, autonome fylker (oblast), eller autonome kretser (okrug), der de autonome republikkene har den høyeste graden av territoriell selvstendighet og de autonome kretsene har lavest. Det var antallet innbyggere og utviklingsnivået som avgjorde hvilken status befolkningsgruppen fikk. Sovjetrepublikkene ble også delt inn i regionale enheter som ikke ble definert ut ifra etnisitet. Enhetene bestod av oblaster, som fungerte som fylker, og krajer, som kan forstås mer som territorier (Jørgenssen og Hønneland 2013:20).

Under andre verdenskrig ble derimot Krim okkupert av Tyskland, sammen med resten av Ukraina. Rikskommisariatet Ukraina varte fra 1941 til 1944, der Krim var en av

flere hoveddistrikter. Etter flere kamper med tyskerne vant til slutt Sovjetunionen kontrollen over Krim og Ukraina tilbake.

Året 1944 har satt dype spor i krimtatarenes historie. Like etter at USSR okkuperte Krim i mai samme år, startet deportasjonene av krimtatarene etter ordre fra Stalin. Begrunnelsen var mistanker og anklager om at krimtatarene samarbeidet med de tyske nazistene under krigen. I tillegg til krimtatarene ble bulgarere, grekere, tyskere og armenere deportert til områder i det sovjetiske Asia. Riktignok hadde enkelte krimtatarer gått over til tysk side, men de fleste tjente Sovjetunionens bevæpnede styrker. Sommeren 1944 var antallet innbyggere på Krim 351 000 (Wilson 2014:99-101). Wilson (2014:103) nevner også at deportasjonene ble gjennomført med ønske om et mer russifisert Krim. Til sammen ble ca. 180 000 krimtatarer deportert til Sibir, Sentral-Asia og Uralfjellene, og de fikk ikke returnere til Krim før i 1991. Etter deportasjonene i 1944 ble ASSR oppløst, og fikk i stedet benevnelsen *oblast* i 1945.

Den 5. februar 1954 skjedde det som i de senere årene har ført til store konflikter mellom Ukraina og Russland: den daværende presidenten Nikita Khrusjtsjev bestemte at Krim skulle overføres fra den sovjetiske republikken Russland til den sovjetiske republikken Ukraina (SSR).

Krim som en del av Ukraina

Den 16. juli 1990 godkjente parlamentet i Ukraina en suverenitetserklæring, som bestemte at ukrainsk lov veide tyngst innenfor Ukrainas grenser. I seg selv var denne erklæringen kun en uforpliktende uttalelse, men likevel bidro den til at det begynte å herske tvil om Sovjetunionens holdbarhet. Etniske russere i Ukraina fryktet at båndene til Russland skulle brytes grunnet den stadige utviklingen mot et mer demokratisk styresett, og dette utnyttet konservative partimedlemmer på Krim. Den 20. januar 1991 ble det avholdt et referendum på Krim, der innbyggerne stemte om gjenopprettelse av den autonome sovjetrepublikken Krim som en del av den sovjetiske republikken Ukraina. Resultatet viste hele 93 % i favør av autonomi. Den 12. februar ble valget godkjent av det øverste sovjet i Sovjetunionen, og Krim ble en autonom republikk i Ukraina.

Årsakene til at Krim fikk statusen som autonom republikk ved referendumet i 1991 var en annen enn i 1921. På dette tidspunktet var Krim preget av alle de etniske deportasjonene. Krim hadde også som den eneste delen av Ukraina stått utenfor ukrainiseringspolitikken på 1920-tallet. Dette satt republikken i en spesiell situasjon, med et flertall russere på ca. 67 %. Krimtatarene hadde nettopp fått tillatelse til å vende tilbake til sitt hjemland i 1991. De konservative partimedlemmene avholdt valget om autonomi før de fleste krimtatarene hadde rukket å vende tilbake – rundt 1500 var bosatt på Krim. Det spekuleres i om målet var å avholde valget på dette tidspunktet, slik at de russiskvennlige interessene kom krimtatarene i forkjøpet (Chubarov 2012).³ I tillegg var referendumet en advarsel til regjeringen i Kiev: hvis Ukraina fortsatte å ta avstand fra den russiske sovjetrepublikken, ville Krim separeres fra Ukraina. Politiske, prorussiske grupper protesterte og ville avskaffe forordningen fra 1954, der Khrusjtsjev signerte overføringen av Krim til Ukraina (Yekelchik 2007:187-188). Derimot hadde ikke gruppene nok støtte i resten av befolkningen på dette tidspunktet, slik at det ikke ble noen løsrivelse.

Ved Sovjetunionens fall i 1991 erklærte Ukraina sin uavhengighet. Siden ikke landet hadde noen president, fungerte den parlamentariske lederen som *de facto* leder av staten. Den daværende lederen, Leonid Kravčuk, så sin sjanse til å sikre Ukraina uavhengighet etter regjeringsekuppet i Moskva i august 1991. Allerede den 24. august godkjente Radaen en kortversjon av uavhengighetserklæringen, med 346 stemmer for og kun én mot. Blant annet ble valget begrunnet med at Ukraina var i fare i forbindelse med statskuppet i Sovjetunionen den 19-22. august (Yekelchik 2007:191). Valget om Ukrainas selvstendighet ble holdt den 1. desember. Av befolkningen møtte 84,2 % opp for å gi sine stemmer, og 90,3 % stemte i favør av selvstendighet. Alle delene av Ukraina stemte for i flertall, og den laveste oppslutningen hadde Krim med 54 % stemmer. Som følge av dette utviklet økonomien seg i riktig retning igjen, og krimtatarene returnerte i et større antall til Krim. Tall fra en folketelling i 2001 viser

³ Krimtatarene er svært kritiske til dette referendumet. I følge dem var valget om autonomi basert på et falskt grunnlag, (fordi det etniske flertallet var skapt av Sovjetunionens endringer) som fratok dem selvbestemmelsesretten. Valget tok bare utgangspunkt i den russiske majoriteten på Krim som ble bosatt der etter deportasjonene av krimtatarer m.fl.. Krimtatarene påpeker at pådriverne for valget var russiske myndigheter, som ville sikre seg en større kontroll over Ukraina. På selve valgdagen var flertallet krimtatarer fortsatt i eksil, fordi organisatorene av valget ville umuliggjøre deres deltakelse på valget.

at ca. 58 % av befolkningen på Krim var russere, 24 % ukrainere, mens antallet krimtatarer lå på 13 % (SSCU 2001).

På 90-tallet var Krim i stor grad preget av korrupsjon og mafia. Krimtatarene og ukrainerne ønsket et nært forhold til Kiev. Den daværende presidenten Leonid Kutsjma hadde ikke kontroll over alle separatistene på Krim, som førte til gjengopprør og ulovlig virksomhet. Enkelte oligarker så også store penger i Krim, blant annet tjente de penger på kjemisk industri, gass, og sol- og vindenergi. Noen startet også med investering i feriesteder og kurbad. I følge Wilson (2014:107) var Krim et av de minst kontrollerte områdene i Ukraina.

Krimtatarene har en nasjonalkongress, som går under navnet Qurultay, og det folkevalgte parlamentet Mejlis (Mejlis 2011). Krimtatarene som deltar på Qurultay er folkevalgte delegater, og det velges et nytt Qurultay hvert femte år. Mejlis er krimtatarenes utøvende organ, og velges ut av delegatene i Qurultay. Viktige saker er elimineringen av folkemordets konsekvenser, gjenoppretting av nasjonale og politiske rettigheter for krimtatarer, samt en realisering av retten til selvbestemmelse (Mejlis 2004).

Etter frigjøringen i 1991 kjempet krimtatarene for sin suverenitet og rett til selvbestemmelse (Wilson 2014). Den andre Qurultay⁴ la fram en erklæring om nasjonal suverenitet for krimtatarer. Grunnet deres status som minoritet, fikk ikke erklæringen gjennomslag. Under Juščenko fikk krimtatarene heller ingen flere rettigheter; i det store og hele ble de ofte ignorert av presidenten. Presidenten fra 2010, Viktor Janukovič, prøvde å omrokere og nøytralisere representantenes råd i Mejlis og den spirituelle administrasjonen av muslimer på Krim (ДΥМК). Han avsatte veteranlederen, Mustafa Džemilev, i tillegg til å erstatte mange andre medlemmer med folk fra det radikale Milli Firka nasjonalpartiet. Han prøvde også å sette sammen en lojal krimtatar-gruppe, som fikk navnet Kazanpartiet (Wilson 2014).

I 2010 signerte Janukovič avtalen om forlengelse av Russlands leie av den militære Svartehavsflåten sine marinebase på Krim til 2042, mot at landet fikk lavere priser på gassleveranser. Men fire år senere skulle alt endre seg. Etter opprørene i Kiev fryktet

⁴ Den første Qurultay ble dannet i 1917 (Allworth 1998:9).

mange russere at avtalen skulle bli annullert, noe som ville bety at leien ville utløpe i 2017, i henhold til den foregående avtalen mellom Ukraina og Russland.

Pro-russisk opprør

Den 22. Februar 2014 viste lokale Berkut-medlemmer seg på Krim, og i byen Sevastopol ble de hyllet som helter. Etter den nye regjeringen tok over i Kiev, oppstod det protester blant de pro-russiske opprørerne i Sevastopol. De krevde løsrivelse fra makten i Kiev, og ønsket å danne en egen administrasjon med et eget sivilforsvar. De pro-russiske demonstrantene fryktet at Kiev ville fjerne de lokale myndighetene på Krim, og derfor valgte de den lokale businessmannen Aleksej Čalij til borgermester den 23. Februar (Amos 2014). Den 25. februar oppløste myndighetene i Kiev Berkut-styrkene, noe som førte til full protest blant dem. Enkelte tidligere Berkut-medlemmer gikk over til å kjempe på separatistenes side i Donetsk og Luhansk, mens andre er under kommando av innenriksdepartementet og som en del av den ukrainske hæren og nasjonalgarden (Walker & Luhn 2014, Sjelomovskij 2014). Fra den 26. februar startet de pro-russiske okkupasjonene av mange sentrale og viktige bygninger på Krim. De militære hadde russiske våpen og uniformer uten kjennetegn, men som riktignok var produsert i Russland (Wilson 2014:111). De bevæpnede mennene med uidentifiserbare uniformer ble i media kjent som «små grønne menn». I virkeligheten var dette tropper fra Svartehavsflåten og flere andre militære enheter, og de utgjorde et antall på mellom 30-35 000 (Vasiljev 2014).

Den 27. og 28. februar ble det gjennomført en militæroperasjon mot regjeringen på Krim av ca. 60 uidentifiserbare, maskerte menn bevæpnede med maskingevær. Berkut stengte landforbindelsen til Ukraina, i tillegg til at flyplassene i Sevastopol og Simferopol ble inntatt. Parlamentsbygningen og ministerrådsbygningen i Simferopol ble okkupert, og det ukrainske flagget erstattet med det russiske (Salem, Walker & Harding 2014). Lederen av det lokale parlamentet og medlem av Regionpartiet, Vladimir Konstantinov, samlet raskt en gruppe lokale varamedlemmer som ville trosse regjeringen i Kiev. De formet en lokal regjering med den ukrainske politikeren Sergej Aksjonov som regjeringssjef. Han var leder for partiet Russisk Enhet, og hadde en tidligere oppslutning på 4 %. I tillegg ble forslaget om løsrivelse fra Ukraina vedtatt, og det ble planlagt å holde et referendum den 25. mai for å bekrefte denne

avgjørelsen. Det var ikke mulig å få noe innsyn i det som foregikk – alle mobiltelefoner ble konfiskert ved inngangen. Natten den 27. februar til 28. februar startet den russiske militærinvasjonen av Krim. Det ukrainske militæret greide ikke å stanse invasjonen, og ble raskt omringet. Ordføreren Čalij og den nye regjeringslederen Aksjonov nektet å inngå forhandlinger eller kompromisser med regjeringen i Kiev (Vasiljev 2014).

Den 1. mars ble de russiske troppene forsterket da lederen for regionmyndighetene på Krim ba Russland om støtte. Samtidig tilbød EU Ukraina en hjelpepakke på ca. 11 milliarder euro (New York Times 2014). NATO gikk også inn for et større samarbeid med Ukraina, mens de startet å redusere samarbeidet med Russland (Tandstad 2014).

Folkeavstemningen på Krim 2014

Den 6. mars tok det regionale parlamentet på Krim og kommunestyret i Sevastopol avgjørelsen om at Krim ville bli en del av Russland. En folkeavstemning for å legitimere avgjørelsen om Krims tilslutning ble satt til den 16. mars. Folkeavstemningen om Krimhalvøyas statlige tilhørighet ble gjennomført under kontroll av enten russiske soldater eller pro-russiske selvforsvarsstyrker. Innbyggerne hadde to valgmuligheter. Det ene scenarioet var at Krim og Sevastopol ble en del av Russland: Er De for en gjenforening av Krim og Russland, som en del av den russiske føderasjon? Valg nummer to innebar å bli en suveren stat med bilaterale avtaler til Ukraina: Er De for gjeninnføringen av grunnloven fra 1992 for den autonome republikken Krim og Krims status som en del av Ukraina? Med andre ord ville dette bli en tilbakevending til Krims Grunnlov fra 1992, som det ukrainske Verkhovna Rada oppløste i 1995. Innbyggerne fikk ingen valgmulighet for *status quo* – å fortsatt være en del av Ukraina, uten endringer i halvøyas status. Regjeringen på Krim og militæret nektet observatører fra EU og OSSE inngang på Krim. Heller ikke individuelle, lokale observatører fikk være vitne til stemmegivningen og tellingen av stemmene (Vasiljev 2014).

Det endelige resultatet var en oppslutning på 83,1 % av befolkningen som stemte, med 96,7 % stemmer for at Krim ble tilsluttet den russiske føderasjonen (Morello, Englund & Witte 2014). Krimtatarene, samt enkelte ukrainere og russere valgte å

boikotte referendumet. President Vladimir Putin anerkjente den 18. mars i Moskva Krim som en uavhengig og suveren stat, ved å undertegne avtalen om at Krimhalvøya ble annektert som russisk territorium (NTB 2014).

USA, NATO, regjeringen i Ukraina og EU protesterte mot noe de mente var et ulovlig vedtak. Folkeavstemningen på Krim har ikke blitt anerkjent med begrunnelse om at det bryter med Ukrainas grunnlov og internasjonale lovverk. Den ukrainske grunnloven krever at endringer i Ukrainsk territorium må godkjennes ved et referendum for alle landets innbyggere. Den internasjonale loven påpeker også at statens territorielle integritet må respekteres, og anerkjenner derfor ikke løsrivelsen av en gruppe eller region innenfor staten (Masters 2014). Unntaket gjelder hvis gruppen eller regionen har blitt utsatt for brudd på menneskerettigheter eller nektet sin rett til indre selvbestemmelse av regjeringen. I denne sammenheng startet EUs sanksjoner mot Russland.

På den andre siden argumenterer russerne for Krimhalvøyas rett til etnisk og nasjonal selvbestemmelse som en del av folkeretten, siden innbyggerne frivillig valgte å bli en del av Russland igjen (Ytreberg 2015). I en historisk tale den 18. mars 2014 sammenliknet Putin annekteringen av Krim med anerkjennelsen av Kosovo som en uavhengig republikk. Russland har også argumentert for at dokumentet som gjorde overføringen av Krim til Ukraina i 1954 gjeldende, inneholdt feil. Putin har også knyttet begrunnelsen om nasjonal selvbestemmelsesrett til ideen om et historisk Russland (Pentassuglia 2014).

Ut ifra internasjonal lov er det flere omstendigheter som må være tilstede for at en potensiell løsrivelse skal være lovlig (Stepanova 2014). Blant annet skal folket i det bestemte området vært utsatt for avkolonisering, den nasjonale og lovgivende makten i den gjeldende staten skal være klar over løsrivelsen, og området bør ha vært okkupert eller annektert etter 1945. Separatistene skal være en folkegruppe, og staten skal åpenbart ha misbrukt menneskerettighetene. Russland har også gitt en skriftlig uttalelse i forbindelse med den lovgivende prosedyren for Kosovo, foran den internasjonale domstolen:

“[T]he Russian Federation is of the view that [international law] may be construed as authorizing secession under certain conditions. However, those conditions should be *limited to truly extreme circumstances*, such as an outright *attack by the*

parent State, threatening the very existence of the people in question. Otherwise, all efforts should be taken in order to settle the tension between the parent State and the ethnic community concerned within the framework of the existing State.” (Stepanova 2014)

Det synes å forekomme en likhet mellom folkeavstemningen om autonomi på Krim i 1991 og folkeavstemningen om Krims status i 2014. Som beskrevet tidligere har halvøya i begge tilfellene vært bebodd av et flertall russere med et positivt syn på Russland. Helt siden deportasjonene av en rekke etniske folkegrupper har minoritetenes synspunkter falt i bakgrunnen. Dermed har resultatene av folkeavstemningene i denne tidsepoken vært preget av ønsket om et tettere samarbeid med Russland. Likevel foreligger det også vesentlige forskjeller, som gjorde at Krim forble en del av Ukraina fram til 2014. I 1991 var den russiske staten svært svak etter Sovjetunionens oppløsning. Den hadde verken økonomi eller makt til å annektere territorier, gripe inn i konfliktområder, eller bruke militærmakt (President of Russia 2014). En annen årsak kan settes i sammenheng med resten av konflikten i Ukraina. Etter president Janukovič forsvant, etterlot han seg et maktvakuum i sitt Regionparti både i Kiev og på Krim. Partiet hadde plutselig ingen leder, og dette åpnet muligheten for partiledere med mindre oppslutning, som Aksjonov, å innta makten.

De russiske mediene

Mediene under Sovjetunionen

Sovjetunionen fungerte som et totalitært system, der kommunistpartiet var lederne av staten (Koltsova 2006:22-23). Staten la vekt på enhet, disiplin og samarbeid, og samfunnet ble delt opp i interessegrupper som fagbevegelser og arbeidslivsorganisasjoner. Forhold som foregikk utenfor statens kontroll var ulovlige, og måtte holdes hemmelig. Det var ikke mye rom for å ytre for kritiske meninger, stille spørsmål ved sovjetideologien eller gjøre narr av ledelsen. Kritiske personligheter opphørte ikke av den grunn, de ble heller del av et hemmelig nettverk som prøvde å formidle meningene utenfor statens kontroll.

Samizdat betegner litteratur som ble kopiert og distribuert i skjul under sovjettiden. Grunnen til dette hemmelige omløpet av litteratur var gjerne samizdat-utgivelsenes kritiske holdning til den kommunistiske regjeringen. Ordet kommer av *sam* (selv) og *izdatel'stvo* (utgivelse). Utgivelsene tok form etter Stalins død i 1953, og utviklet seg fra å være opptatt av ytringsfrihet til å bli mer kritiske til politiske saker i samfunnet. Kjente forfattere av skjønnlitterære tekster som ble gitt ut i samizdat-form, var blant annet Aleksandr Solženicyn og Mikhail Bulgakov. Samizdat-bevegelsen startet blant intelligentsiaen i Leningrad og Moskva, og spredde seg derfra til andre sovjetrepublikker. KGB førte til store skader på bevegelsen, spesielt på 1970-tallet. Det hemmelige politiet overvåket og trakasserte de involverte, som førte til at mange ledende skikkelser ble fjernet. Gorbačevs glasnost på 80-tallet førte igjen til at bevegelsen fikk et oppsving. Videre fikk den en naturlig slutt når Sovjetunionen ble oppløst i 1991. Litteratur som ble smuglet til utlandet for å publiseres gikk under benevnelsen *tamizdat* (Soviet literature: Samizdat 2014).

I de offisielle sovjetmediene hadde tonen en helt annen lyd. Propaganda og agitasjon var svært vanlig i pressen. Propagandaen gikk ut på å videreformidle de ideologiske ideene, mens agitasjon dreide seg om å opprettholde kommunistpartiets popularitet blant folket, oppmuntre til solidaritet, samt å skape negative eller kritiske holdninger til Vesten. Siden det ikke eksisterte noen markedsøkonomi, inneholdt mediene heller ingen reklame. På 1960-tallet innførte Khrusjčev tv-en, som skulle øke samfunnets kulturelle utvikling. Gjennom bruken av tv ble sovjetbudskapet lettere formidlet til folket. Den første tv-kanalen kom i 1967, og eksisterer fortsatt i dag som *Pervyj Kanal* (kanal 1). På slutten av 60-tallet hadde omtrent halvparten av befolkningen mulighet til å se på tv, mens på begynnelsen av 70-tallet hadde antallet økt til 2/3. Det første tv-programmet gikk under navnet *Vremja*, og hadde en stor innflytelse på den nasjonale sovjetidentiteten (Koltsova 2006:22-24).

Sovjetdoktrinen for massemedier og statlig sensur kontrollerte mediene. Journalistene hadde klare målsetninger som var fastsatt av staten. Pressen skulle fungere som en propagandist – den skulle fremme kommunistpartiet og regjeringen, og oppdra sovjetborgerne. Denne stammet fra Lenins ideer om massemedia. Mange journalister var enige i statens styring, og så ikke på kontrollen som noe negativt. Mediene på denne tiden var preget av en sterk partiånd, såkalt *partijnost*.

Institusjonen for sensur gikk under navnet Glavlit. Sensur var det viktigste tiltaket staten hadde for å opprettholde kontroll. De ansatte innenfor organet lette etter alt som ikke var ideologisk korrekt. Partifunksjonærene ble fremstilt svært fordelaktig gjennom tekster og bilder i media. Selv om staten holdt en streng kontroll over mediene, viet de lite oppmerksomhet til folkets meninger. Det var vanskelig å få tilgang til publiserte fakta og informasjon under Sovjetunionen, og derfor oppstod det et stort skille mellom det faktiske hverdagslivet til befolkningen og den mediekonstruerte virkeligheten. Dette utviklet seg til at enkelte journalister og forfattere publiserte informasjon på ulovlige måter (Koltsova 2006:25-29).

Under Sovjetunionen ble det dannet en rekke aviser, der det viktigste formålet var å nå ut til folket med sovjetpropaganda. Avisen *Pravda* ble grunnlagt i 1912, og fungerte som Sentralkomiteens organ i Kommunistpartiet mellom 1912 og 1991 (Heritage 2012). *Izvestija* ble først publisert i 1917, og var den offisielle avisen for den sovjetiske regjeringen (Media Atlas). Presseorganet for fagforeningene i Sovjetunionen var *Trud*, som fremhevet arbeidskraft og økonomiske analyser (Media Guide 2013). Avisen oppstod i 1921, og hadde verdens største opplag i 1990 på hele 21,5 millioner trykte kopier. I 1924 ble *Krasnaja Zvezda* opprettet, og denne avisen fungerte som organet for Sovjetunionens væpnede styrker, og det senere Forsvarsdepartementet (*Krasnaja Zvezda* 2012). *Sovjetskij Sport* tilhørte Statskomiteen for fysisk kultur og idrett, samt unionenes sentralråd for fagforeninger (Sovsport 2014). Senere i 1925 ble avisen *Komsomolskaja Pravda* gitt ut, og fungerte som talerør for ungdommenes kommunistorganisasjon. Navnet *komsomol* kommer fra organisasjonens fulle navn: **Kommunističeskij Sojuz Molodeži**. Alle de nevnte avisene har fortsatt å eksistere etter Sovjetunionens fall, og enkelte av dem er fortsatt svært populære i det moderne mediesamfunnet (Richter 1995).

Radio var et allestedsnærværende media og talerør under revolusjonen og Sovjetunionen. Sammen med pressen går de begge nå innunder betegnelsen gamle media, i følge Zassoursky (2009:36-38).

Mikhail Gorbačev ble utnevnt til generalsekretær for kommunistpartiet i 1985, og deretter til Sovjetunionens president fra 1990-91. Han begynte raskt med innføringen av politiske og økonomiske reformer. Poenget var ikke å fjerne det sovjetiske systemet, men han ønsket å gjennomføre en omstrukturering, som gikk under navnet

perestrojka. Gorbačev innførte også doktrinen *glasnost*, som skulle føre til økt åpenhet og innsyn i offentlige institusjoner. Grunnet sin plutselige ytringsfrihet gikk mediene ut av kontroll. Journalistene ble dristigere, og pressen fikk en raskt økende popularitet. I 1987-88 ble dessuten en rekke hemmeligholdte saker publisert i full offentlighet, blant dem var mange avsløringer om Stalin og Lenins styre (Zassoursky 2004:3-4). Tv-en fikk en spesiell rolle i samfunnet som følge av Gorbačevs politikk. Han brukte tv som et middel til å formidle politiske ideer og styrke sitt eget image i en direkte appell til folket.

Overgangen fra union til oppløsning

På slutten av 80-tallet befant de statseide mediene seg i en forvirret situasjon. De ble fortsatt finansiert av staten, men det gamle systemet med kontroll fungerte ikke lenger. Lovene som ble laget i 1990-91 markerte begynnelsen på en ny epoke – selve gullalderen for den russiske pressen (Zassoursky 2004:24). I 1990 kom den første loven for presse og andre massemedier, som forbød sensur. Presseloven åpnet også opp for ikke-statlig presse og privatisering av statseid media. Firmaene som ikke ble privatisert i 1990 forble derimot under statens kontroll (Koltsova 2006:32-37). Den russiske regjeringen opprettet vinteren 1990-91 sitt eget tv-system, og startet sendingene i 1991. Dette skjedde rett etter El'cin vant det første presidentvalget i Russland.

I Augustkuppet i 1991 prøvde en gruppe konservative å ta over makten i Kreml. Gorbačev oppholdt seg i sitt feriehem på Krim, og ble satt i husarrest der. Begrunnelsen som ble gitt til offentligheten var at han hadde dårlig helse. El'cin var den som stanset kuppmakerne, ved å organisere en protestbevegelse fra parlamentsbygningen. Kupplerne ble arrestert, og Gorbačev ble brakt tilbake til Moskva. Men El'cin satt nå med makten, og Gorbačev fremstod ubrukelig. Den 24. august fratrådte han stillingen som generalsekretær for kommunistpartiet, og partiet ble etter hvert forbudt.

Gorbačev sa opp sitt presidentembete den 25. desember 1991 (Le 2006:18). Dagen etter, den 26. desember 1991, erklærte det øverste sovjet Sovjetunionen for oppløst,

og oppløste deretter seg selv. Boris El'cin tok over som den første president i Den russiske føderasjon.

En større statlig kontroll ble senere opprettet, i takt med statens stabilitet og tilgjengelige midler. Glavlit ble gjort om til en pressekomité i 1992. Alle medier måtte registreres, men likevel hadde staten nå mistet sitt monopol over mediene. Frem til 1992-3 var produksjonskostnadene lave, og interessen for sosiale og politiske problemer fortsatte å øke. Dette førte til en rask utvikling av pressen og andre medier. Avisen *Argumenty i fakty* økte raskt i oppslutning (Koltsova 2006:32-43).

Det post-sovjetiske mediesamfunnet

Etter Sovjetunionens fall følte de fleste at samfunnets barrierer var brutt, og at det oppstod nye muligheter for full tale- og pressefrihet. Det hersket en sterk frihetsfølelse blant folket, og den nye situasjonen var en klar kontrast til de kontrollerte mediene under Sovjetunionen.

I 1992 oppstod et klart skille mellom de sentrale avisene og de regionale. Zassoursky (2004:24) kategoriserer avisene i gruppene demokratiske (*Izvestija*, *Komsomolskaja Pravda* og *Moskovskij Komsomolets*), opposisjonelle (*Pravda* og *Sovjetskaja Rossija*) og nye publikasjoner (*Nezavisimaja Gazeta* og *Kommersant*). Men samme året innførte staten nye markedsreformer. Reformene innebar blant annet å deregulere økonomien, som i sin tur førte til inflasjon i Russland. Som en følge av dette hadde ikke folk lenger råd til å kjøpe aviser. Mediene ble dermed ulønnsomme, og opplaget til avisene sank drastisk. En økende privatisering og statens svekkede funksjon førte til at samfunnet ble mer lagdelt. Oligarker så sitt snitt til å utnytte situasjonen ved å eksportere ulovlig kapital utenlands. Skattene ble svært høye, og statens tilbud om gratistjenester som utdanning og helsevesen var ikke lenger en selvfølge. Disse hendelsene ledet opp til finanskrisen i 1998, som deretter endte i en politisk krise (Koltsova 2006:36-40).

På den annen side vokste antallet tv-kanaler, grunnet privatiseringen og forekomsten av nye og mektige personer som ville benytte media for personlig gevinst. I starten hadde gjerne mediene flere privatpersoner de publiserte annonser og reklame for, og behandlet disse som kunder. Senere var det flere av mediene som gikk over til å selge

andelene til én kunde. Blant de mest kjente var alliansen mellom oligarkene Boris Berezovskij og Roman Abramovič. Berezovskij var en av de mest innflytelsesrike privatpersonene i Russland, og kontrollerte Kanal 1 (Koltsova 2006:38).

I perioden etter Sovjetunionens oppløsning ønsket folket en sterk leder, som kunne få landet på fote igjen både politisk og økonomisk. Putin ledet landet i riktig retning, og dermed ble han en svært populær president. Han brakte mer stabilitet og orden til samfunnet, og staten begynte å gjenoppta sin dominerende plass. Idet Putin inntok presidentrollen, startet han å innføre sin egen politikk. Målet var en sterkere og mer enhetlig stat, og dette innebar også en rekonstruksjon av mediasystemet. Mange private aktører ble erstattet med statlige, ofte med makt. For å samle makten til Kreml i Moskva har Putin satt i gang mange tiltak. Blant annet innførte regjeringen et mer omfattende regelverk, og tok i bruk alle mulige tolkninger av loven, som gjorde det mulig å redusere oligarkenes makt i samfunnet (Zassoursky 2004:144-145). Staten ville bruke direkte metoder med undertrykkelse og lovtolkninger for å stenge organisasjoner som ikke aksepterte de nye, strengere reglene.

I det moderne, russiske samfunnet er tv fortsatt den største markedssektoren i media. Informasjonen befolkningen mottar gjennom tv-kanalene anses som den eneste måten å effektivt nå flertallet av det russiske folket på. Over et dusin av tv-kanalene i Russland er indirekte eller direkte kontrollert av staten, mens resten tilhører internasjonale selskap eller regionale kanaler. Tv-en har siden Sovjetunionen stått fast og urokkelig som statens talerør. Mediet har i stor grad blitt utviklet av og for staten – gjennom mange år har det politiske innholdet blitt formet og tilpasset for å påvirke folkets mening (Oates 2013:54). Undersøkelser har vist at tv-en har en sterk påvirkning på seerne når det gjelder partivalg. Det å se valgkandidatene på tv-skjermen skaper en gjenkjennelsesprosess, der seerne føler de står politikerne nærmere (Zassoursky 2004:146). Likevel konkluderes det med at effekten tv gir er sterkere, men også mer kortvarig, mens avisene har en mer gradvis og vedvarende effekt.

Den digitale musikkindustrien er radioens største konkurrent i dag, der folk fritt kan høre på musikk og podcaster. Radiostasjonen Ekho Moskvyy er kjent for sin liberale tone, og anses som et uavhengig media, men eies fortsatt av Gazprom media. De

andre største radiostasjonene er Radio Rossii og Radio Majak, som eies av den russiske staten.

Den nye media-konkurrenten: Internett

Russland består av et bredt utvalg av ulike medier, et flerpartisystem med jevnlig valg, debatter i offentligheten, et parlament og en folkevalgt president. Likevel mangler landet likestilte rettigheter for politiske partier, et uavhengig rettsvesen, i tillegg til at rettssikkerheten ikke bevares (Oates 2013:1). Dette har blant annet ført til selvsensur i media og en underliggende frykt for myndighetene. Mediene fungerer mer som en politisk aktør enn en institusjon som ivaretar folkets interesser (Oates 2013:13).

Det russiske internett, også kalt *Runet*, har blitt en egen sfære for ytringsfrihet. Mange internettsider brukes aktivt for å uttrykke og dele kritiske meninger med andre. Siden år 2000 har internett i Russland utviklet seg raskt, og gjennom det siste tiåret har landet opplevd en større vekst enn andre europeiske land. I 2000 ble det registrert ca. 2 % individuelle internettbrukere i Russland, mot 64 % i 2013 (International Telecommunication Union 2013). Den raske veksten kan forklares ut ifra faktorer som høyere inntekter hos befolkningen, et bredere publikum i stedet for kun eliten i byene⁵, mer statlig støtte til IT, liten grad av statlig kontroll på internett, utviklingen av mobilnett, samt flere interessante nettsider og plattformer (Oates 2013:56). Det burde også nevnes at i Russland, som i de fleste andre land, består flertallet av internettbrukerne av en internettgenerasjon.

Sosiale nettverk som LiveJournal og Vkontakte har blitt brukt til å mobilisere folk til demonstrasjoner og protester. Kommunikasjon gjennom internett har vist seg å kunne styrke innbyggernes rettigheter – til og med å avskaffe regimer. Oates (2013:15) diskuterer hvorvidt internett er blitt et redskap for undertrykkelse (grunnet ulik tilgang på internett som skaper sosiale skiller, terrorvirksomhet eller sensur) eller en mulighet for demokrati. Internett er på mange måter direkte knyttet til politiske institusjoner. Både i Russland, Storbritannia og USA er det få, men store medier som dominerer

⁵ I løpet av ett år, fra vinteren 2009 til vinteren 2010, økte antallet internettbrukere fra 19 % til 28 % i landsbyene, altså var det en økning på 47 % (Oates 2013:57).

nyhetene på internett (Oates 2013:15-16). Reuters Institute har gjennomført en undersøkelse, der en av konklusjonene lød slik:

However, it does operate as a platform which the state uses increasingly to consolidate its power, manipulate, and spread messages of stability and unity among the growing number of Russians regularly accessing websites and blogs (Fossato, F. & Lloyd, J. 2008).

Ut ifra denne slutningen peker undersøkelsen på hvordan den økende bruken av internett kan føre til en større politisk undertrykkelse av befolkningen (Oates 2013:16).

Pressefrihet i Russland

Russland er ranket som nr. 148 av 180 på indeksen over verdens pressefrihet fra 2014 (Reporters Without Borders 2014). Et utdrag fra undersøkelsen kommenterer Russlands posisjon:

Russia (148th) might have been lower in the index had it not been for the stubbornness and resistance shown by its civil society. But the authorities keep on intensifying the crackdown begun when Vladimir Putin returned to the Kremlin in 2012 and are exporting their model throughout the former Soviet Union.

Den 30. desember 2013 signerte Putin et lovforslag, som ga fullmakt til å plassere nettsteder med ekstremistisk innhold eller oppfordring til protest på den føderale svartelisten. Loven har blitt brukt til å blokkere nettsteder som er kritiske til Russlands handlinger på Krim og generelt i Ukraina-konflikten (Freedom House 2014). Andre metoder er også blitt brukt i statens kampen mot uavhengige medier. Staten har både innført økonomiske restriksjoner, og truet ledere av kritiske media.

Lenta.ru er et godt eksempel på uavhengige mediers usikre levetid. Den 11. mars 2014 mottok internettavisen en advarsel fra *Roskomnadzor*⁶, på grunn av deres dekning av Ukraina-krisen. Nærmere bestemt publiserte Lenta.ru et intervju med en høyre-radikal ukrainsk nasjonalist. Dette førte til at den karismatiske og godt likte

⁶ Den føderale tjenesten for kommunikasjonstilsyn, informasjonsteknologi og massemedier i Russland. Tjenesten har autoritet til å stenge nettsider med lovstridig innhold, og avgjørelsen trenger ikke rettslig godkjenning.

sjefsredaktøren, Galina Timčenko, fikk sparken dagen etter (BBC 2014 b). 39 av de ansatte sa opp jobben i protest. Den nye sjefsredaktøren var den Kreml-vennlige Aleksej Goreslavskij. Overvåkningen på internett har økt de siste årene, og mange bloggere og journalister har opplevd vold som følge av deres ytringer i media. En av de mest kjente skikkelsene er Aleksej Navalnij, som ble kjent gjennom sin blogg om korrupsjon og feilbehandlinger i Russlands statskontrollerte selskaper. 18. juli 2013 ble han arrestert og tiltalt for underslag, for å krenke en tjenestemann og for å ha villedet myndighetene. Dommen ble satt til 5 års betinget fengsel, og ble raskt anerkjent som en politisk begrunnet handling (Elder 2013). Derimot ble han løslatt fra varetekt allerede dagen etter.

Avisene i analysen

Novaja Gazeta

Novaja Gazeta ble grunnlagt i 1993 av tidligere journalister i avisen *Komsomolskaja Pravda*, med hjelp fra Mikhail Gorbačev. Gorbačev bidro økonomisk etter han vant Nobels fredspris. Sammen med Aleksandr Lebedev eier han nå 49 % av aksjene i avisen. Den opposisjonelle avisen omtales i *The Calvert Journal* som “The last major print paper that can be described as truly independent” (Calvert Journal).

Novaja Gazeta er kjent for sin uavhengige og regimekritiske stil, og har flere ganger vært i konflikt med mektige personer og firmaer. Den liberale og vågale journalistikken har ført til flere dødsfall blant avisens ansatte. Hele seks journalister er blitt drept siden 2001, deriblant Anna Politkovskaja, som ble kjent for sin etterforskende journalistikk i Tsjetsjenia. Navnene på de fem andre drepte journalistene er Jurij Ščekočikhin, Igor Domnikov, Anastasia Baburova, Stanislav Markelov og Natalia Estemirova.

Avisen gis ut i Moskva og i enkelte andre russiske regioner, samt noen steder i utlandet (Kasakhstan og Israel). Både engelske og russiske artikler blir lagt ut, men de engelske artiklene forekommer ikke like ofte. Hver fredag har Novaja Gazeta valgt å oversette et antall artikler fra *The New York Times* til russisk, som publiseres i avisen. Papirutgaven kommer ut to ganger ukentlig.

Novaja Gazeta inneholder blant annet de to meningsbaserte delene «spaltister» og «kommentarer». Avisen har et knippe faste spaltister som skriver subjektive artikler i stil med Novaja Gazetas uavhengige image. Meningene representeres av ulike forfattere som sender inn materiale til avisen.

Vzgljad

Avisen Vzgljad er en regjeringstro og relativt ny avis, som ble dannet i 2005 (Rebel' 2006). Siden 1998 har den russiske politikeren Konstantin Rykov opprettet flere internettsider, blant annet de to motkultur-nettstedene Fuck.ru og Runet.ru i samarbeid med Egor Lavrov. I 2005 opprettet han Vzgljad.ru. Lanseringen av nyhetsavisen var et uavhengig businessprosjekt som ble fremmet på portalen Mail.ru i 2006, som førte til en lynrask popularitet og en plass blant de ti mest leste internettavisene i Russland (Beumers, Hutchings & Rulyova 2009:33).

Meningene i avisen presenteres under *mnenija* (meninger) og *avtorskie kolonki* (spalter).

Kvalitativ innholdsanalyse

Målet for oppgaven er en grundig analyse av de utvalgte avisartiklene for å kunne svare på problemstillingene. Materialet vil derfor bestå av et begrenset utvalg tekster. For å kartlegge retoriske virkemidler og underliggende meninger blir det nødvendig med en nærlesning av artiklene, slik at ingen tekstlige aspekter blir oversett. Oppgaven kan betegnes som en kvalitativ innholdsanalyse med forankring i hermeneutisk metode. Den retoriske teorien vil i tillegg brukes aktivt som analyseverktøy og for å tolke funn i tekstene, og dermed er oppgavens teori- og metodedel tett forbundet. Med tanke på at oppgaven i hovedsak dreier seg om fortolkning av ord, mening og innhold i tekst, viser hermeneutikken og den hermeneutiske sirkelen seg å passe godt til oppgavens formål. Hermeneutikken vil derfor innlemmes som et metodegrunnlag for gjennomføringen av analysen.

Hermeneutikken som metode

Hermeneutikk har den tredelte betydningen uttrykk, fortolkning og oversettelse, og kan oversettes til «tolkningslære» (Lægneid og Skorgen 2001:11). Tolkningslæren konsentrerer seg om hva forståelse innebærer, samt hvordan forståelsen tilegnes (Lægneid og Skorgen 2011:142).

Individuelle forståelsesrammer er basert på kulturelt bestemte forhåndskunnskaper om tegn, genrer, medier og mange andre faktorer (Gripsrud 2011:141). Forfatterens forkunnskaper har hatt en innvirkning på hvordan han eller hun har formulert seg. Våre fordommer påvirker forståelsen av nye fenomener. Den individuelle leseren deltar i å gi teksten betydning ved å knytte dens ulike deler sammen til en helhet. Tekstens oppbygning, ulike virkemidler, referanser og argumenter kan tolkes i mange retninger. Dermed må leseren ved hjelp av sine kunnskaper og subjektive tolkning gi tekstens elementer et meningsfylt innhold. De allmenne oppfatningene og forutsetningene som ligger tilstede for å forstå en tekst utgjør leserens

forståelseshorisont (Gripsrud 2011:143). Situasjonen der leserens forståelseshorisont møter tekstens innhold resulterer i en dialog, der både leser og tekst kan stille spørsmål og gi svar. Tekstens spørsmål kan være i form av provoserende ytringer som får leseren til å gjøre seg opp nye tanker og meninger. Hvis observasjonene i analysen avviker fra forventingshorisonten kan fortolkerens kunnskaper bli påvirket av disse funnene (Gripsrud 2011:144).

Den hermeneutiske sirkelen

Selve forståelsesprosessen ved lesning og fortolkning av en tekst blir forklart ut i fra den hermeneutiske sirkelen. De utvalgte tekstene i analysen danner rammene for min forståelsesprosess i oppgaven. Underveis i denne forståelsesprosessen er det essensielt hvilke bakgrunnskunnskaper jeg som leser har, det være seg kunnskaper om de politiske, kulturelle eller historiske forholdene som ligger til grunn for tekstens innhold. Denne forkunnskapen er nødvendig for å kunne forstå tekstens ulike deler, som til slutt utgjør det helhetlige budskapet. Dersom leseren er klar over hvilket fenomen forfatteren sikter til, vil tekstens helhet knyttes sammen med en større, bakenforliggende helhet.

Den hermeneutiske sirkelen går ut på at man som leser har en generell bakgrunnskunnskap som brukes til å tolke informasjon man mottar (Ebdrup 2012). Underveis i lesningen får man flere og flere opplysninger som lagres i bakgrunnskunnskapen, og som brukes til å fortolke teksten videre. Denne prosessen danner en spiral, der man går frem og tilbake mellom allmenne forkunnskaper og ny tilegnelse av informasjon fra tekstens deler. Dette betyr at man må forstå meningen med de enkelte delene av teksten for å forstå den helhetlige intensjonen, og man må forstå tekstens bakgrunn for å forstå dens enkelte deler. Gadamer betegner den hermeneutiske sirkelen som en veksling mellom faktapåstander og betydningsmuligheter i teksten og leserens tolkninger og formål (referert i Lægroid og Skorgen 2001:18). Gripsrud (2011:145) forklarer at vår forhåndskunnskap om forhold i samfunnet kan påvirke forståelsen av tekstens deler ved å tilføre dem mening. Motsatt vei kan tekstens deler gi ny kunnskap og mening, noe som kan endre helhetsoppfatningen. Denne ligger alltid tilstede, men endrer seg ofte i løpet av lesningen og bidrar underveis til å gi mening til det som blir lest.

I oppgavens tekstanalyse er det viktig å være åpen for uventede funn i materialet. Denne tankegangen fremgår av det normative elementet i metoden som tilsier at analyseprosessen er noe uavsluttet og åpent. Dette illustreres ved den hermeneutiske sirkelen som en spiral, der forståelsen er konstant åpen for endringer og forbedringer. Om det viser seg at artiklene inneholder for eksempel en hyppig gjentakelse av et språklig virkemiddel eller fremtredende fenomener som fiendebilder, ønsker jeg å inkludere dette i analysen. Min forståelseshorisont består av både bevisste og ubevisste holdninger og oppfatninger, og fungerer som en bakgrunn for mine tolkninger. I sammenheng med oppgaven har min forforståelse endret seg underveis, og jeg forventer en stadig utvikling av den frem til arbeidets slutt. Forforståelsen har hittil blitt påvirket både av en grundig lesning av bakgrunnsmaterialet og arbeidet med artiklene. Forståelsen av konfliktens bakgrunn har blitt forbedret ved å sette seg inn i Ukrainas og Russlands historiske fortid, samt det store spekteret av hendelser i Ukraina- og Krim-konflikten. Det er likevel komplisert å oppnå et fullstendig bilde av konfliktsituasjonen i Ukraina og på Krim, mye på grunn av de ulike fremstillingene i media. For å sikre at lesningene blir så gode som mulig vil jeg undersøke alle referansene i teksten grundig, i tillegg til å ta forfatterens rolle i betraktning. Om det for eksempel henvises til et navn i artikkelen vil jeg finne ut hvem denne personen er, hva personen står for, hvilken rolle personen har i konflikten og så videre. I ord, uttrykk og setninger der betydningen ikke er åpenbar kan jeg enten lete etter betydningen i ordbøker, på internett eller ved å forhøre meg med andre personer som kjenner godt til det aktuelle språket.

Styrker og svakheter ved metoden

Styrkene ved kvalitativ metode er fleksibiliteten ved arbeidet. Metoden gir mulighet til å ta hensyn til ulike deler av datamaterialet, også de man ikke forventer å finne på forhånd. Negative sider kan være at det er lett å generalisere og overfortolke tekstene. En hermeneutisk tilnærming vil stå friere i valg av problemstillinger enn den empiriske tilnærmingen, fordi sannhets- og gyldighetskriteriet er et annet: det regnes som umulig å oppnå en fullstendig objektiv forståelse, siden det tolkende subjektet er påvirket av historisk, kulturelt og sosialt betingede sammenhenger.

Oppgavens omfang og avgrensninger

Oppgavens hovedtema ble valgt ut ifra min interesse for politikk og samfunn i Russland. Urolighetene i Ukraina har vært en pågående konflikt over de to siste årene, og på det tidspunktet temaet for oppgaven skulle bestemmes eskalerte også konflikten på Krim-halvøya. Etter jeg ble oppmerksom på de motstridende nyhetsdekningene i russiske og vestlige medier om Ukraina-konflikten, valgte jeg å fordype meg i dette temaet. Mange avgrensninger måtte til for å tilpasse informasjonen til oppgaven både tids- og innholdsmessig. Krim-konflikten, nærmere bestemt valget på Krim i 2014 ble mitt valg av emne. Årsakene til dette valget var blant annet at referendumet fremprovoserte svært mange og kontrasterende reaksjoner i russiske og vestlige medier. Måten nyhetsmediene greide å fremstille konflikten fra så mange ulike synsvinkler synes jeg virket som et spennende fenomen å undersøke nærmere. Tidsavgrensningen for tekstutvalget ble satt fra perioden januar til juni 2014, derfor inneholder analysen avisartikler fra både før og etter referendumet ble gjennomført.

Deretter skulle det velges ut aviser og et bestemt antall avisartikler, i tillegg til en avgrensning av avissjangre. Blant de russiske avisene falt valget på Novaja Gazeta og Vzgljad. Utvalget er basert på interessen for å undersøke likheter og ulikheter mellom avisene innad i Russland. Vzgljad representerer den regjeringstro avisen, som fungerer som et «talerør» for den russiske regjeringen. Novaja Gazeta utgjør dens rake motsetning med sine svært Russland-kritiske og liberale holdninger. Etter inspirasjon fra en grafisk oversikt over russiske aviser er utvalget også basert på avisenes standard (Calvert Journal 2014). Jeg har forsøkt å velge ut *high-brow* aviser, som betegner seriøse og intellektuelle utgivelser.

Antallet er begrenset til fire avisartikler fra hver enkelt avis. Valget er gjort slik at det blir tid og rom for en detaljert analyse. Neste punkt ved avgrensningen var avissjangre, der kommentarartikler og spalter ble et klart valg. Grunnen til dette var først og fremst at disse artiklene består av subjektive meninger og tolkninger, i tillegg til at tekstene går mer i dybden enn nyhetsreportasjene. Novaja Gazeta og Vzgljad inneholder begge kommentarartikler og spalter i sine internettaviser. I Novaja Gazeta er betegnelsen på disse sidene *kolumnisty* og *kommentarii*, mens de i Vzgljad går under navnet *mnenija* og *avtorskie kolonki*.

Datainnsamlingen foregikk ved hjelp av søkeordene «Крым» og «референдум». Søket ble foretatt både på avisenes internettsider, samt på Google der søket for eksempel kunne se slik ut: «vz.ru/comments Крым референдум». Deretter avgrenset jeg søket tidsmessig til perioden nevnt ovenfor, gjennom innstillingene på Googles søkemotor. Slik dukket de mest relevante artiklene opp blant de øverste treffene på siden.

De praktiske spørsmålene til analysen

Under dette punktet vil jeg presentere en kortfattet oversikt over spørsmålene jeg vil benytte meg av underveis i analysen. For en bedre oversikt har jeg delt spørsmålene inn i tre nivåer.

Det første nivået tar utgangspunkt i avsenderen, altså forfatterens rolle i teksten. Jeg ønsker å undersøke hvordan forfatterrollen kommer til uttrykk i teksten, samt hva forfatteren stiller seg kritisk til. Hvilke virkemidler bruker forfatteren for å oppnå troverdighet? Inkluderes kilder og referanser i teksten? Hvilken funksjon kan i så fall disse ha?

Videre i teksten vil jeg stille spørsmål angående bruken av argumentasjon. Hva er temaet, og hvilke hovedsynspunkter og hovedargumenter kan peke på dette? Inneholder argumentasjonen kritikk mot begge parter og et forsøk på objektivitet, eller dannes en klar motpart?

For å kunne si mer om tekstens ordnivå vil jeg se på forfatterens språkbruk, med fokus på følgende spørsmål: er språket muntlig med overdrivelser eller forholder forfatteren seg formell? Hvilke språklige virkemidler gjentar seg? Hvordan er bruken av historisk analogi? Hvordan står overskriften til resten av artikkelens innhold?

Utfordringer ved arbeidet

En viktig utfordring ved analysen går på min egen objektivitet i arbeidet. Fortolkninger av hva jeg mener ligger bak ulike ord og ytringer i teksten vil i en viss

grad være subjektiv. Forhåndskunnskapene jeg besitter avgjør tross alt hvilke aspekter og virkemidler jeg finner frem til i teksten (Lægreid og Skorgen 2001:14).

En annen utfordring dukket opp i utvalget av de russiske, mer regjeringstro avisene. Ta for eksempel avisen *Rossijskaja Gazeta*, som kunne egnet seg godt i analysen som den mer statlig styrte parten. Avisen inneholder ingen meningsartikler, og ingen kommentarfelt. Utfordringen gikk altså ut på å finne relevante artikler som hørte innunder den utvalgte sjangeren. Slike meningssider kan regnes for en selvfølge å finne i vestlige internettaviser. I enkelte tilfeller fant jeg meningsartikler ved å søke på den russiske avisens nettsider, men det var ingen samlet side som gjorde det mulig å klikke seg frem til disse artiklene. De fleste russiske aviser har ingen form for slike meningsbaserte sider. Avisene *Vedomosti* og *The Moscow/St. Petersburg Times* (engelsk) er to av de få andre avisene med *mnenija* eller *opinions* som en egen kategori på avisens forside.

Retorikk i nyhetsmedier – en konfliktkatalysator?

Den politiske konflikten på Krimhalvøya har fremprovosert en skarp ordbruk i mediene. Situasjonen har altså invitert til reaksjoner verden over, der journalister kommer med utallige synspunkter og mulige løsninger på konflikten. Krim-konflikten har dermed skapt en retorisk situasjon som kan endres gjennom effektiv kommunikasjon. Mitt valg av retorikk som teori- og metodegrunnlag er inspirert av omtaler av Krim-konflikten i media. Overskrifter som «Russia steps up Ukraine rhetoric», «US Anti Russian rhetoric» og «Rhetoric hardens as fears mount of new Cold War», har utgjort et tydelig mønster helt siden konfliktens utspring, og sier noe om retorikkens relevans for mediedekningen av politiske konfliktsituasjoner.

Jeg vil trekke frem de aspektene ved retorikk som jeg mener kan hjelpe oss å forstå fremstillingen av Krim-konflikten bedre. Deler av retorikken være et godt verktøy for å analysere, kategorisere og finne virkemidler i tekstene. Dette vil i sin tur kunne si noe mer om det helhetlige bildet, og svare på hvordan russiske og vestlige medier fremstiller hverandre i lys av Krim-konflikten.

Hva er retorikk?

Retorikk er en kompleks lære med et omfattende system av klassifiseringer og underkategorier. Kjeldsen (2004:13) skiller mellom begrepene *rhetorica utens*, *rhetorica docens* og *rhetorica studens* for å beskrive retorikkens ulike bruksområder. *Rhetorica utens* er beskrivelsen av retorikken i bruk, for eksempel under en tale. *Rhetorica docens* består av den retoriske teorien. *Rhetorica studens* betegner den retoriske analysen og kritikk av tekst og tale, og utgjør dermed denne oppgavens formål. Det er mange aspekter å ta hensyn til i retorikken, og uenigheten om hva som kan defineres som retorikk er utbredt blant teoretikere. Forståelsen av retorikk har endret seg mye siden antikken. Jeg vil forholde meg til retorikken som forekommer i ulike tekster. I denne analysen er nærmere bestemt retorikken i avisartikler som skal studeres nærmere.

De tradisjonelle definisjonene i antikken så på retorikk som læren om verbalspråket der talen stod i fokus. Jørgen Fafner referert i Klujeff og Roer (2006:23-24) definerer retorikk som «en hensiktsbestemt kommunikasjon som har sin opprinnelse i det talte ordet». Retorikken omtaler han som en «intensjonell muntlighet», og forklarer begrepet som opplevelsen av at ord eller en setninger gir mening når de leses høyt. I lærebøkene defineres ofte retorikk som «læren om å tale godt», «læren om å overtale», eller «talekunst». Aristoteles definerte retorikk som «evnen i enhver sak til å se hvilke muligheter vi har til å overtale» (Kjeldsen 2006:18). Men retorikken kan i tillegg forstås som en etisk kommunikasjon, der moralske kvaliteter er en forutsetning for en vellykket tale. Kjeldsen (2006:19) skriver at blant annet Quintilian definerte retorikk som noe mer enn bare overbevisning, der også talerens etikk og moral spilte en viktig rolle: «ingen kan tale godt uten å være god».

Retorikkens utvikling

Retorikken ble først utviklet i antikken som en talekunst, og er den eldste kommunikasjons- og språkvitenskapelige tradisjonen vi har. Etter hvert som demokratiet utviklet seg, økte samtidig retorikkens betydning (Svendsen, L. & Grue, J. 2013). Selv om retorikken kun gjaldt taler på denne tiden, ligger fortsatt mange av disse grunnprinsippene til grunn for nyere retorikk. Fafner (referert i Roksvold 1989:15) poengterer at den skriftlige og muntlige formen alltid har vært tett forbundet

med hverandre, og det kan diskuteres hvorvidt den ene formen kan eksistere uten den andre.

Retorikken oppstod i lærebøker som teori først ca. 400 år f.Kr. Sofistene Korax og Theisias regnes for å være de første som underviste i talekunst mot betaling. Sofistenes skeptisisme og relativisme ble kritisert av Platon, som mente retorikk var evnen til å «plapre». Platons elev Aristoteles hadde derimot en kontrasterende oppfatning. Han så på retorikken som en nødvendig del av menneskets liv. Aristoteles' *Ars Rhetorica* er den tidligste læreboken i retorikk som eksisterer, og den blir fortsatt vurdert som en «retorikkens bibel». Aristoteles utviklet de tre bevismidlene ethos, logos og pathos. Gjennom disse tre kategoriene beskrev Aristoteles de overbevisende midlene i talen. I moderne kommunikasjon kjennetegner logos budskapet, ethos avsenderen og pathos mottakeren av teksten. De tre bevismidlene vil være svært relevante for denne analysen.

Herennius-retorikken presenterte en annerledes systematisering av retorikken, som bestod av et firebinds verk med hellenismens skoleretorikk på latin. Ett av bindene inneholdt klassifiseringen av retorikkens fem disipliner, som er vel så relevante i vår tid: *inventio*, *dispositio*, *elocutio*, *memoria* og *actio*. Disse arbeidsfasene betegner henholdsvis det å finne stoffet, å ordne stoffet systematisk, å gi stoffet en god språklig utsmykning, det å huske hva man skal si, og selve presentasjonen.

Den akademiske retorikken er i hovedsak opptatt av å studere hvordan mennesker kommuniserer med hverandre. Fra å dreie seg om oppbygging av taler og tekst har fokuset endret seg til å legge mer vekt på retorikk som et redskap til å kritisk vurdere informasjon vi får gjennom mediene. I oppgaven vil politisk argumentasjon utgjøre en vesentlig del av analysematerialet. Politikk kan i følge Heradstveit og Bjørge (1986:6) ses på som en kommunikasjonsprosess, der politisk påvirkning skjer gjennom kommunikasjon. Heradstveit og Bjørge påpeker at det er interessant å undersøke *hvordan* faktapåstander anvendes og fungerer i stedet for å rette søkelyset mot påstandenes troverdighet (1986:7). Dette perspektivet vil også ligge til grunn for analysen, der jeg ønsker å se nærmere på forfatterens språklige virkemidler.

Ethos, logos og pathos – de retoriske bevismidlene

Bevismidlene ethos, logos og pathos er ulike fremgangsmåter for å skape overtalelse i teksten. For å kunne svare på oppgavens problemstilling vil lokaliseringen av retoriske strategier i avistekstene være en sentral del av analysen.

Ethos betyr troverdighet, og kjennetegner talerens karakter og personlighet. Det tradisjonelle formålet med ethos er å behage leseren (Roksvold 1989:16). Ethos ble i antikken på den ene side forstått som talerens personlige kvaliteter, som var et produkt av personlighet, kjemi med tilhørerne og kunnskap. Disse egenskapene går under betegnelsen *subjektivt ethos*.

På den annen side har vi *objektivt ethos*, der andre menneskers karakter beskrives gjennom skildring eller etterlikning. I retorikken går denne formen under navnet *discriptio*. Det kan også være en fordel om personen er kjent eller har en høy stilling i samfunnet. Hvis det for eksempel er en professor som har skrevet artikkelen, kan denne tittelen påvirke forfatterens troverdighet (Gripsrud 2011:172).

Aristoteles mente at ethos ikke ble skapt av forhåndskjennskap til taleren. Derimot argumenterte han for at ethos ble skapt i selve fremføringen – gjennom valget av synspunkter, argumenter, disposisjon, ord og uttrykk (2004:115). Når analysen gjelder i utgangspunktet ukjente artikler, er det ikke alltid forfatteren bærer med seg et innledende ethos. Dersom leseren ikke har noen tidligere oppfatninger, vil ethos angå måten forfatteren argumenterer på. I denne oppgaven vil jeg fokusere på dette såkalte retorisk fagmessige ethos. (Kjeldsen 2004:134).

Kjeldsen (2004:127) kommenterer at flere studier påviser en større sannsynlighet for at taleren eller forfatteren får styrket troverdighet ved å argumentere for noe annet enn det mottakerne forventer. Dette argumentet kan komme til nytte i analysen av avisartiklene. Ethos og logos kan sies å henge sammen fordi valget av argumentasjon påvirker tekstforfatterens troverdighet. Andre vei vil troverdigheten styrke argumentasjonen (Kjeldsen 2004:135).

Det greske ordet pathos betyr sinnsbevegelse eller sterk følelse, og peker på noe man blir utsatt for (Andersen 1995:37). Som en del av overtalelsen ønsker forfatteren å bringe frem følelser og sinnsstemninger hos leseren, det kan være glede, sinne eller sorg. Poenget med pathos er å påvirke og bevege slik at leseren ser saken i et nytt lys.

Aristoteles referert i Andersen (1995:38) uttrykte blant annet: «det er etter dette innlysende at taleren med det han sier må disponere tilhørerne slik at de er tilbøyelige til å bli sinte og tillegge sine motstandere slike handlinger som folk pleier å bli sinte over, og fremstille motstanderne som folk av det slaget en gjerne blir sint på». Det at forfatteren er engasjert i saken spiller også en rolle, siden mangel på pathos kan føre til en svekket troverdighet (1995:40). Ethos kan også appellere til følelsene, men på en mildere måte gjennom for eksempel fellesskapsfølelse (2011:173).

Logos demonstrerer sannheten ved å presentere rasjonelle bevismidler, og betyr «ord», «tale» eller «raisonnement» (Andersen 1995:34). Logos handler om hvordan tekstens argumenter gjøres mer holdbare, eksempelvis gjennom forankring i statistikk, referanser eller annet håndfast bevismateriale. Logos appellerer til fornuften, og har en belærende fremstilling.

Troper og figurer

En av de retoriske forarbeidsfasene nevnt ovenfor, *elocutio*, inneholder fire språklige kvaliteter som alle gjelder den språklige utformingen. Antikkens navn på disse fire stilidealene er puritas, perspicuitas, ornatus og aptum. Den språklige utsmykningen blir i retorikken kalt *ornatus*, og består av troper og figurer.

Tropene utgjør begrepenes relasjoner. I en trope blir ordets innhold ofte endret slik at det oppstår nye former for figurlig tale som skiller seg fra den vanlige bruken. Man vrir og vender på ordene slik at de forandrer teksten til å bli mer malende og dynamisk. Troper brukes ofte for å fange publikummets oppmerksomhet og frembringe reaksjoner. Innenfor tropene finner vi de fire mestertropene *metafor*, *metonymi*, *synekdoke* og *ironi*. I en figur omformes et lengre uttrykk, altså en setning som skiller seg ut fra en vanlig formulering (Snl 2013). Et eksempel er *anaforen*, der flere setninger starter med samme ord for å slå fast fakta, som Martin Luther King gjorde i sin verdensberømte tale «I Have a Dream».

Språklige virkemidler har mange ulike formål og funksjoner. Bruk av troper som gjentakelse og antiteser gjør at teksten blir mer levende. Ved å skape en mer interessevekkende tekst kan forfatteren påvirke leserens pathos. Gjentakelse av informasjon kan også stimulere leserens hukommelse. Tropene kan forsøke å

overbevise leseren gjennom logos, ved å gjøre teksten mer forståelig, konkret og belærende. Dessuten kan forfatteren velge å fokusere på og fremheve, eller skjule og dysse ned detaljer i teksten. Dette skal jeg demonstrere et eksempel på ved historisk analogi.

I omtaler av Krim-konflikten kan det observeres et gjentakende mønster med henvisninger til historiske hendelser. Årsaken til at historien er et viktig tema i nettopp Krim-konflikten, kan ha en sammenheng med ulike historiske minner tilknyttet Krimhalvøya. Ikke minst kan konflikten likne på tidligere situasjoner. Ut i fra dette kan avisene velge å fronte en tidligere hendelse som likner Krim-konflikten som en advarsel til mottakerne. På den annen side kan de velge å trekke frem historiske hendelser som fremstiller landets eller folkets egne handlinger i et fordelaktig lys. Ikke minst kan utfallet av andre konflikter brukes som et løsningsforslag for den aktuelle situasjonen. Det viser seg at slike henvisninger finnes i nesten alle artiklene i analysen, og derfor er historisk analogi et virkemiddel jeg ønsker å undersøke på et detaljert nivå i analysen. Videre følger en utgreiing om historiske analogi som retorisk virkemiddel.

Historisk analogi

The current emergency in Ukraine -- on this everyone seems to agree -- is rich in historical resonances. But which histories in particular are pertinent to the recent events? The complexity of the situation in the Ukraine arises precisely from the plurality of quite different historical narratives entangled in it. One thing is clear: the crisis can neither be understood nor solved using a single historic logic. – Christopher Clark, *Der Spiegel*

Fortiden er noe utilgjengelig og uforståelig for mennesket, hevder Bruce E. Gronbeck (1995:1). Vi tilegner oss vanligvis kunnskaper om fortiden gjennom menneskeskapte gjenfortellinger og argumenter fra skriftlige kilder. Derfor blir kunnskap og viten noe forutinntatt, noe som er avhengig av dokumentasjon for å eksistere. Historien er altså ingen sannhet om fortiden, men heller en diskusjon om den. Ulike retoriske teknikker brukes for å knytte historiske hendelser til nåtiden, og historien kan fungere som et

nyttig hjelpemiddel for å påvirke eller rettlede ulike pågående eller fremtidige scenarier (1995:1-9).

Historisk analogi kan også beskrives som en historisk hendelse (kilden) som sammenfaller med den pågående eller fremtidige hendelsen (målet), slik Drazen Pehar uttrykker det i denne definisjonen: ”Historical analogies are a variety of metaphorical expressions that use an image of the past to shed some light on present or future affairs of mostly political concern” (Pehar 2001).

Historiske analogier er et retorisk virkemiddel som hører innunder begrepet kollektivt minne (Edy 1999). Fortiden brukes som et verktøy for å analysere og forutse utfallet til en pågående situasjon (Edy 1999:77). En av analogienes funksjoner er å støtte opp under et spesielt argument eller prinsipp. Historiske analogier kan bidra til å sette hendelser i et tydeligere perspektiv ved å etablere en klarere sammenheng mellom de involverte partene. Analogien kan gi en økt trygghet og følelse av kontroll blant folket dersom de har en eller flere historiske hendelser å støtte seg til. Historiske analogier kan brukes for å antyde at en tidligere hendelse vil gjenta seg i den pågående konflikten. Politiske konflikter er som regel innfløyte situasjoner, noe som åpner opp for flerfoldige tolkninger og spådommer i media (1999:78). Det er likevel viktig å merke seg at bruken av historiske analogier i en tekst er en individuell tolkning av historien.

I motsetning til eksperters fremtidsprognoser kan historiske hendelser oppfattes som allerede utprøvde eksempler det kan lønne seg å ta hensyn til. Dette synet utelukker riktignok at historien kan være feiltolket eller rekonstruert. En annen årsak til analogienes troverdighet kan være forestillingen om at historien gjentar seg, akkurat som livets eller naturens sykluser. Historiske analogier kan peke på eller avsløre ulikheter så vel som likheter ved en situasjon. Noon (2004) påpeker at i stedet for å vurdere analogienes relevans og gyldighet, bør man heller spørre seg hvilket formål analogien tjener til i den bestemte situasjonen. Hva ønsker forfatteren å oppnå?

Journalister bruker regelmessig historiske analogier i sine artikler, men er ikke profesjonelle historikere av den grunn. Refleksjoner rundt det historiske har ikke alltid som mål å gi en presis og historisk gjennomgang av fakta, i motsetning til fagbøker og undervisning i historie. Historiske analogier brukes for å belyse en bestemt hendelse, der oppmerksomheten er rettet mot nåtidens situasjon. Medienes

fremstilling av historien ønsker å fremkalle personlige og følelsesmessige tilknytninger til fortiden (1999:72). I sin tur kan disse minnene inspirere og overbevise folk om å støtte politiske beslutninger.

Hendelser som anses for å være betydningsfulle gjentas oftere, uansett om de er gamle eller mindre relevante. Debattene rundt tidligere hendelser blir ofte opphetede og intense, og kan frembringe provoserte reaksjoner hos publikummet. Som et resultat av dette skapes mange svart-hvitt omtaler og fiendebilder (2013:6). Eksempler på disse kan være Øst mot Vest, siviliserte samfunn mot barbariske folkeslag og demokratiet mot det totalitære regimet (2004:345).⁷

På internett kan de historiske analogiene nå et større publikum når folk kan dele minner og opplevelser på tvers av landegrenser (2004:341). Analogier som opptrer ofte kan føre til at historien blir forenklet, og analyser og debatter med ulike perspektiver er manglende. I følge Noon blir bestemte vinklinger av historien foretrukket fremfor andre:

All historical analogies are fallible in one sense or another because they emphasize some aspects of the past while suppressing others to achieve the right fit (Noon 2004).

Det hender at historiske hendelser brukes i en analogi selv om likhetene er få. Dette kan føre til at ulikhetene mellom dem blir oversett og visket ut.⁸ Hvis den historiske analogien gjentas ofte nok, kan folkets oppfatning av historien gradvis endre seg. Populære tolkninger av historien har lett for å manifestere seg i samfunnet som noe typisk for landet, og dermed påvirke den nasjonale identitetsfølelsen (2004:343). Selv om en analogi er feilaktig, hindrer nødvendigvis ikke dette at tolkningen blir populær blant folket (2004:348).

Drazen Pehar skriver en utfyllende artikkel om de historiske analogienes formål. Han tar altså for seg hvorfor de brukes i utgangspunktet. I denne sammenheng etablerer han fire ulike hensikter med historiske analogier.

⁷ “Prophetic Dualisms” – Philip Wander

⁸ Fra Aristoteles’ uttalelser om “similarities within dissimilarities”, se Noon 2004, s. 343.

Det første dreier seg om hvordan man kan gi svar på nasjonens eksistens gjennom historiske hendelser. Dette punktet dreier seg altså om et temporært aspekt ved bruken av historisk analogi.

Det andre punktet tar for seg bevaring av folkets identitet. Historiske analogier kan bidra med å skape en dypere forståelse for hvem vi er i dag. Eksempler fra fortiden kan dermed opprettholde og styrke identitetsfølelsen vår.

Det tredje punktet handler om den kognitive og predikative funksjonen. Fordi hendelser i nåtiden og fremtiden kan være forvirrende og kompliserte kan man ved hjelp av historisk analogi skape et forenklet bilde av virkeligheten. Det blir dermed lettere å forstå og få kontroll over situasjonen. I denne sammenheng danner analogien en oppskrift, som forenkler prosessen med å forutsi hva som vil skje i fremtiden.

Til sist dreier det fjerde punktet seg om historisk analogi som et utsmykkende virkemiddel. Her blir hovedfunksjonen å gjøre situasjonen mer spennende og interessant. Hendelsene blir satt i perspektiv, og fremstår dermed mer målrettede.

Retorikk som propaganda

Som regel blir retorikk forstått som en saklig argumentasjon som bidrar til mer opplysning og refleksjon. I politisk sammenheng brukes ofte retoriske virkemidler med formålet å overtale og mobilisere folk til politisk handling. Betegnelser som «tom retorikk» sidestiller gjerne retorikken med propaganda. Propaganda har en negativ klang, og angir utsagn som ønsker å manipulere og lure mottakeren av budskapet. Retorikk er ikke det samme som propaganda, men likevel kan retoriske ytringer ha alle typer formål. I følge Klugeff og Roer (2006:19) skiller Fafner mellom propaganda og retorikk ved å forklare retorikken som dialogisk og propagandaen som monologisk. Heradstveit og Bjørge påpeker at retorikken bygger på saklig argumentasjon, mens propagandaen forsøker å overtale med alle midler, noe som innebærer at sannheten gjerne blir holdt tilbake (1986:6). Det kan derimot stilles spørsmål ved om retorikken alltid bygger på saklige argumenter. Tekster kan ha som formål å forvrengte og skjule sannheten så vel som å avsløre og opplyse leseren.

Fire artikler ligger til grunn for analysen av Novaja Gazeta – tre faste spalter og en kommentar. Det vil være interessant å se nærmere på om det finnes en klar motpart. Målet med analysen er å analysere hvordan forfatterne argumenterer. Samtidig vil det være relevant å undersøke hvorvidt det finnes et overordnet syn som opptrer i alle artiklene, som kan si noe mer om avisen som helhet og dens posisjon i Krim-konflikten.

Artiklenes argumentasjon og virkemidler

Ukrainskij kriminal pytaetsja sdelat' iz Rossii svoju kormušku i stranu-izgoja (693 ord)

Julia Latynina

03.03.2014

Allerede etter å ha lest overskriften vil leseren få et klart innblikk i hvilken retning artikkelens argumentasjonen vil dreie. Overskriften kan vekke oppmerksomhet grunnet sin utradisjonelle ordbruk. I Latyninas spalte diskuteres hva Russland måtte oppnå av fordeler mot hva tapet vil innebære ved å annektere Krimhalvøya. Forfatteren ser på annekteringen i seg selv som noe positivt, men mener tapet vil overstige fordelene for Russland. Hovedpåstanden går ut på at Russland kun vil tape på å overta Krimhalvøya. Dette kommer til uttrykk gjennom to påstander med påfølgende argumenter.

Første påstand står til overskriftens *strana izgoj*: «Цена (которую Россия заплатит за вмешательство) вполне очевидна: *полная международная изоляция*».

Her beskrives Russlands rolle som paria-stat dersom landet blir utstøtt fra det internasjonale samfunnet. Påstanden støttes opp av følgende argument:

Путин окажется в том же положении, в котором оказался Саддам Хусейн после вторжения в Кувейт. ... Если в Грузии Кремлю удалось обмануть Запад, и тот несколько дней не соображал, что происходит, то здесь Запад в курсе с самого начала.

I dette argumentet vises to historiske analogier — de internasjonale reaksjonene mot Irak etter invasjonen i Kuwait i 1990 og mot Russland etter invasjonen av Sør-Ossetia i 2008 — som vil bli analysert under neste delkapittel. For en bedre oversikt vil analogiene bli uthevet i sitatene. Vi ser hittil hvordan forfatteren har inntatt en advarende holdning overfor leseren ved å opplyse om disse mulige utfallene.

Den andre påstanden utfyller hovedsynspunktet:

...проблема заключается в том, что ценой международной изоляции Россия не купит Крым.

Her retter forfatteren blikket mot den økonomiske situasjonen. Det tilhørende argumentet dreier seg om det økonomiske tapet hun vil advare om, og peker tilbake på overskriftens beskrivelse av Russland som *kormuška*:

Все, что Кремль сможет обеспечить, — это «независимый Крым» — псевдократию вроде Южной Осетии или Северного Кипра. Итого Россия купит сладкую жизнь донецким браткам, хозяйствующим в Крыму. Причем, чтобы обеспечить населению псевдократии какое-то минимальное процветание, туда придется вливать миллиарды и миллиарды.

Kormuška fungerer altså som en metafor for hvordan forfatteren mener lederne på Krim vil utnytte Russland. Det er nettopp Russlands fremtidige posisjon forfatteren ønsker å gjøre leseren oppmerksom på.

Forfatterstemmen i teksten

Forfatterens rolle kommer til uttrykk ved at teksten er delt inn etter en teoretisk og en praktisk fremstilling av situasjonen. Teoretisk fremstilles innlemmelsen av Krim i Russland positivt: «...исходя из голого политического интереса — я была бы очень рада видеть Крым в составе России (...) Возврат Крыма мог бы быть одним из важных геополитических приоритетов власти».

På denne måten får forfatteren klart frem sitt grunnleggende standpunkt i konflikten. Hun poengterer hvordan utfallet av et referendum vil være uheldig for Russland, men ikke at landet på noen måte gjør noe ulovlig.

Presentasjonen av en ønskelig situasjon og realistiske prognoser skaper også motsetninger i teksten, nærmere bestemt en antitese. Når forfatteren fremsetter i teksten at «Но это все — теоретически», skapes en forventning hos leseren om at en praktisk diskusjon vil følge. Dette kan øke interessen for å avdekke hvilke utfall forfatteren anser som realistiske.

Et levende språk

Dette underkapittelet tar for seg artikkelens språklige aspekter. Innledningsvis møter vi en anekdote, som også kan oppfattes som et retorisk virkemiddel:

Все происходящее в Крыму напоминает мне *известный анекдот* про сына, который спрашивает у отца: «Папа, а что такое «теоретически» и «практически»?» Папа в ответ интересуется у жены, отдалась ли бы она за миллион долларов? «Конечно». — «Ну, понял, сынку? Теоретически мы с тобой миллионеры, а практически мама у нас шлюха».

Anekdoten går som en rød tråd gjennom artikkelen og fungerer som en metafor for forfatterens synspunkter. Teoretisk sett kunne Russland brukt millioner på å støtte Ukraina, slik at landet selv kunne gjennomført et lovlig valg om innlemmelsen av Krim. I teorien ville Krims tilslutning til Russland vært en positiv hendelse som Russland ville tjent på, altså hadde Russland blitt rik på denne hendelsen. Praktisk sett er gevinsten derimot ikke særlig stor sammenliknet med tapet: «превращение в страну-изгой ради того, чтобы давать миллиарды манипулирующим Россией бандитам, — это чересчур».

Poenget med anekdoten er både å vekke interesse, samt å få leseren til å reflektere over sammenhengen mellom anekdoten og artikkelens argumentasjon. Den plasseres i teksten som en gåte leseren selv må løse, et virkemiddel som engasjerer og i tillegg gjør argumentasjonen mer spennende.

Forfatterens språkbruk har en utpreget muntlig stil, som kjennetegnes ved bruk av slang og ungdomssjargong. Ett eksempel på slike ord er *bablo*, som er slang for penger. Annen bruk av sjargong i teksten er det verbliknende substantivet *pogonjalo*, som betyr kallenavn. Ordet *piar* brukes for å betegne PR eller propaganda, og er først og fremst en anglisisme, grunnet det engelske opphavet fra *Public Relations*.

Ordene *bandit* og *bratok* er å finne flere steder i teksten, og er begge betegnelser på en gruppe kriminelle – ordene stammer fra muntlig tale, og beskrives mer nøyaktig med ordet *reketir* – kriminelle som bedriver pengeutpressing. Her peker forfatteren på separatistlederne på Krim, som hun viser en kritisk holdning til. Benevnelsene fremstiller dem som tyver, og bidrar til å understreke poenget med at de kun vil stjele fra Russland. Forfatteren minner leserne om separatistenes intensjoner, slik hun tolker dem. Dette gjør hennes synspunkt tydelig for leserne.

Bruken av sjargong kan effektivt bidra til at forfatteren virker engasjert og ivrig i omtalen av temaet. Hvis saken fremstår viktig for forfatteren, kan dette i sin tur smitte over på leseren med en overbevisende effekt. Teksten gjøres levende når forfatteren trekker inn historiske analogier, ordtak og anekdoter. Forfatteren har gjort et tydelig stilmessig valg for å vekke leserens oppmerksomheten og provosere til ettertanke og refleksjon rundt den politiske situasjonen.

På den annen side kan forfatteren risikere at å fremstå useriøs ved den gjennomgående muntlige stilen. Hvis leseren misliker dette vil troverdigheten svekkes og argumentasjonen miste sin effekt. Forfatterens stil er riktignok karakteristisk for de liberale artiklene Novaja Gazeta bidrar med i den russiske mediesfæren, og dermed kommer den ikke som noe upassende eller overraskende for leserne.

Rossiju v mire teper' bojatsja, a eto plokho dlja ee zdorovja (1405 ord)

Aleksandr Mineev

18.03.2014

Overskriften peker på vestlige holdninger til Russland etter referendumet på Krim. Russland har inntatt rollen som den truende og uforutsigbare «outsideren». Om slike oppfatninger manifesterer seg blant vestlige land kan dette føre til negative konsekvenser for Russland, mener forfatteren. Selve overskriften er relevant for resten av innholdet, da den beskriver hovedtemaet om hvordan Russlands helse står på spill, nærmere bestemt landets økonomi.

Hovedpåstanden, som presenteres i overskriften, underbygges videre i teksten med uttalelser fra Luxembourgs utenriksminister Jean Asselborn:

...К прежним отношениям между ЕС и Россией мы тоже не вернемся.... Россия должна понять, что ей самой это очень опасно. Она изолирована в Совете Безопасности ООН.... Она услышала критику даже от близких партнеров.... Россия в мире теперь боится, а это очень плохо для экономики.

Hovedargumentet dreier seg om at Europa har begynt å planlegge hvordan de skal redusere sin avhengighet av Russland. Dette argumentet opptrer flere steder i teksten og utfyller hovedpåstanden:

- *«Суть украинского конфликта (...) в том, что в Европе начали думать, как сократить зависимость от России»*
- *«Крымский события подтолкнули размышления о целесообразности отношений с Россией»*
- *«...Европа приступила к поиску альтернатив российским энергоносителям»*
- *«События убедили сомневавшихся, что нельзя полагаться на Россию как на стратегического партнера»*
- *«Лидеры ЕС, (...) начнут поиск путей уменьшения зависимости от российского газа»*

Med gjentakelsene av dette poenget understrekes alvoret ved situasjonen klart for

leseren. På denne måten vil forfatteren oppnå en overtalende effekt, der den gjentakende formen i tillegg appellerer til lesernes hukommelse.

Argumentasjonen forsterkes ytterligere ved en påstand som setter fokus på forholdet mellom Russland og Europa:

«Подорвана вера. (...) На Востоке часто ложь называют хитростью, с положительным оттенком. Кто ловко обманул, тот мудрее. Но Европа – не Восток. Конфликт цивилизаций?»

Her poengteres hvordan Russland har mistet Europas tillit. Det interessante her er spesielt hvordan forfatteren gjør oppmerksom på det kulturelle aspektet gjennom å ta opp ulike oppfatninger av hva en løgn betyr. Her kommer han inne på noe essensielt ved Krim-konflikten, nemlig de vidt forskjellige oppfatningene av hvordan den politiske krisen bør håndteres, samt hva som er rett og galt. Russland og Vesten har en fortid med motstridende syn i mange konflikter. Det retoriske spørsmålet er en tankefigur som ikke forventer noe svar. I dette tilfellet fordi svaret er gitt på forhånd, slik at det ikke er nødvendig for forfatteren å utdype videre. Her aktiviseres leseren og bidrar selv med å reflektere over spørsmålet og fullføre argumentasjonen. Det retoriske spørsmålet styrker forfatterens ethos grunnet fellesskapsfølelsen leseren tar del i. Retoriske spørsmål appellerer også til leserens pathos, siden virkemiddelet kan føre til en økt tankevirksomhet.

Vanligvis har det kvalitative adjektivet *lovkij* sammen med verbet *obmanut* en positiv undertone. Man har nådd målet med å lure noen på en utspekulert måte, og derfor er man klokere enn den andre. Klokhet er derfor ikke basert på ærlighet, men på egenskaper som sluhet, snarrådighet og lureri. Betydningsmessig er ikke ordene utelukkende negative. I denne konteksten ser det derimot ut til at forfatteren har en annen mening, siden han bruker *lož* med en negativ konnotasjon for å referere til samme sak. «*No Evropa – ne Vostok*» betyr at Europa ikke er Øst, i den forstand at Europa har andre verdier og måter å vurdere folk på.

Forfatterens standpunkt

Sitatene fra vestlige personligheter kan fungere som motargumenter til de regjeringstro fremstillingene av konflikten. Alle sitatene i teksten består av uttalelser

fra EU-ministre. Å sitere politiske skikkelser kan styrke påstandene og argumentene i teksten og tilføre dem en større troverdighet. Siden forfatteren utelukkende presenterer EU-landenes syn på saken, vil dette mest sannsynlig overraske og gjøre leserne oppmerksomme på synspunktene.

Artikkelforfatteren er selv russisk og er ansatt i den russiske avisen Novaja Gazeta, men likevel bruker han verken *vi* eller *oss* i artikkelen. Han omtaler Russland som om han skulle vært en utenforstående, noe argumentasjonen og holdningene bærer preg av. Utvalget av sitater peker på at forfatteren deler EUs syn på Russlands utsatte posisjon.

Den russiske regjeringen stilles i et kritisk lys:

Смею предложить, что *санкций и вовсе не будет, если только Кремль... не введет войска в Донецк...* Европейцы не хотят разрушать мировую экономику (...) Европейцы не считают, что... аннексия в Европе стоит войны.

Her tilegnes Vesten defensive egenskaper, samtidig som forfatteren antyder at den russiske regjeringen må ta på seg skylden ved en eventuell utestengelse og økonomisk knipe. Likevel må det understrekes at forfatteren plasserer den russiske regjeringen i rollen som motpart, ikke Russland som helhet: *«Не все русские агрессоры и оккупанты»*.

Når argumentasjonen bygger på direkte og indirekte sitater appellerer dette til logos. Forfatteren overbeviser leseren gjennom å konsekvent knytte argumentene til referanser i teksten. Logosappellen er det mest fremtredende virkemiddelet i denne artikkelen, som også skiller seg fra de andre tekstene ved ikke å ta i bruk historisk analogi.

Retorisk spørsmål og enthymem

I sammenheng med forfatterens pathosappeller i teksten, la oss se på følgende enthymem: *«Кто в XXI веке в цивилизованном мире согласен проливать кров не за ценности, а за территорию?»*

Et enthymem er en forkortet syllogisme, der et premiss eller konklusjonen utelates. Virkemiddelet bygger på sannsynlighet, og appellerer til leserens meninger (Eide 1999). Enthymemet er i dette tilfellet formulert som et retorisk spørsmål (interrogatio). Spørsmålet er formulert slik at forfatteren ikke avslører alt, derimot utelater han deler av argumentasjonen for å aktivisere leserens rolle i tolkningen.

Forfatteren presenterer nok et enthymem senere i teksten: «- Это классический пример вмешательства во внутренние дела, - прокомментировал он, обратив внимание на то, что сегодня *XXI век*». Deler av argumentasjonen (konklusjonen) er manglende, og leseren må selv gi utsagnet en retorisk mening (Kjeldsen 2004). Rekonstruksjonen av argumentet kan se slik ut:

- Vi lever i det 21. århundre, derfor blander man seg ikke inn i andre lands indre anliggender
- Det er usivilisert å blande seg inn i andre lands indre anliggender (når vi lever i det 21. århundre)
- Innblanding i andre lands indre anliggender hører til et annet århundre

Enthymemet og dets utfordrende appell til leseren kan fremkalle en følelse av tilfredshet, som i sin tur kan skape en overbevisende effekt på leseren. Samtidig er forfatterens intensjon å friste leseren til å reflektere over spørsmålet. Her ser vi altså en tydelig pathosappell, der målet er å bevege leseren ved å provosere og skape ettertanke.

Poengteringen av århundret «сегодня *XXI век*» er rettet mot Russland, grunnet den forestående setningen «Литовец Линас Линкявичюс *отверг* выдвинутые *Москвой* условия для переговоров с Киевом». Utsagnet kan dermed fungere som en indirekte kritikk av regjeringens handlingsvalg i Krim-konflikten.

Operacija «Russkij Krym»:

Proigryvaet tot, kto pervym otkryvaet ogon' (702 ord)

Pavel Felgengauer

01.03.2014

Overskriftens påstand danner en innholdsmessig sirkelkomposisjon i artikkelen ved at den opptrer både som artikkelens første og siste poeng. Når leseren minnes om poenget i avslutningen kan dette bidra til en økt refleksjon rundt tekstens budskap. Hovedtemaet handler først og fremst om at Russland står i fare for å ødelegge forholdet til Vesten på ubestemt tid, dersom det ikke foreligger noen gyldige årsaker til Russlands invasjon på Krim.

Hovedpåstanden i teksten bygger på en historisk analogi: «Но убедительного предлога для вторжения, как в 2008-м с Грузией всё не было...»

Synspunktet underbygges med argumentet «...— украинские силовики упорно отказывались открывать огонь даже для освобождения захваченных объектов».

Dette utgjør den første delen av det analogiske resonnementet. Forfatteren åpner med å presentere hva som mangler i den pågående konflikten, nemlig et påskudd for å gå til invasjon. Forfatteren påpeker at Russland nå forbereder seg til invasjon, men uten en tilsvarende grunn som i Sør-Ossetia. Han utdyper påstanden med sin oppfatning av omstendighetene på Krim:

Ни одного «бандеровца» или вообще члена самообороны Майдана в Крыму не было, а «хаос» на полуострове создавали только сами российские военные и местные пророссийские казаки-разбойники.

Den andre delen er en fortsettelse og utdyper den ovenstående argumentasjonen. Den neste påstanden er «Предлог, как с Грузией, нужен России...». Her understrekes viktigheten av påskuddet nok en gang, noe som gjør leseren oppmerksom på at dette er et avgjørende element i argumentasjonen.

Påstanden støttes opp av følgende argumenter:

...чтобы у Запада был бы повод поругаться, а потом поскорее забыть об очередной агрессии и заняться обычным бизнесом.

Ещё важнее, чтобы у украинцев был повод винить оппозицию и «бандеровцев» за то, что российским военным приходится спасать и освобождать их, «диспропорционально применяя силу».

Nettopp det faktum at disse påskuddene lå tilstede i Sør-Ossetia, gjorde at Russland kom helskinnet gjennom konflikten. Forfatteren poengterer hvordan situasjonen ikke er den samme:

...(Украинские) деморализованы неожиданной революцией и сидят на базах. Силы же самообороны Майдана и члены правительства Яценюка также *не горят желанием действовать*.

Новые украинские лидеры только что победили, отстояв почти 3 месяца зимой на Майдане, утверждая моральную силу протеста, и *убедились, что проигрывает тот, кто первым открывает огонь*.

Påstanden vi først så i overskriften gjentas i artikkelens siste avsnitt. Utsagnet peker på hvordan den nye regjeringen og presidenten Jatsenjuk innså at de stod i fare for å tape dersom Ukraina var den første til å avfyre våpen, slik Georgia ble den tapende parten i 2008 mot Russlands sterke forsvar.

Forfatterens rolle

Forfatteren inntar et tydelig standpunkt i teksten, noe som viser seg ved bruken av ironi myntet på den russiske regjeringen og en ensidig beskrivelse av partene i konflikten:

- ...была утверждена директива по вводу войск и сил в Крым *под прикрытием* грандиозных военных учений
- ...должны были *отвлечь американские средства объективного контроля и наблюдения от действительных целей операции*

- ...русскоязычные «казаки» (...) присутствуют, но больше как *декорация*, чтобы создавать видимость массовой поддержки присутствия российских военных
- Сергей Шойгу, конечно, заявил, что с внутренней ситуацией в Украине наши учения не имеют никакой связи, что *оказалось неизбежным лукавством*
- ...тайно переброшенного в Крым спецназа, который ради смеха российские средства массовой пропаганды объявили местной «самообороной».

Alle omtalene vist over går ut på at den russiske regjeringen skjuler hendelser, skaper falske forestillinger og løgner om realiteten. Det er viktig å merke seg at all den negative ordlyden er rettet mot Russlands regjering og ikke landet som helhet. To steder i teksten gjentas følgende beskrivelse av USA: «...американские средства объективного контроля...». Forfatteren skaper et skarpt skille mellom Vesten og Russland ved å sette beskrivelsen *amerikanskije sredstvo objektivnogo kontrolja* opp mot *rossijskie sredstva massovoj propagandy*. USA fremstår her som den ærlige og redelige parten, mens den russiske regjeringen er den slø motparten, som skaper et manipulert bilde av virkeligheten.

Hovedelementene ved denne artikkelen er hvordan historisk analogi danner utgangspunktet for diskusjonen, samt hvordan ironi kommer til syne ved en utbredt bruk av anførselstegn. I artikkelen styrkes forfatterens ethos ved å begrunne argumentasjonen i den historiske analogien til Sør-Ossetia. På denne måten blir teksten mer troverdig. Samtidig kan dette virkemiddelet appellere til logos, fordi analogien blir det overbevisende elementet i argumentasjonen. Forfatterens engasjement og begrunnelse i historisk analogi kan være overbevisende nok i seg selv, men likevel kan argumentasjonen bli svekket grunnet mangelen på mer håndfaste referanser i teksten.

Skorostnoj režim (1782 ord)

Natalia Mirimanova

11.03.2014

Overskriften i denne kommentarartikkelen kan fremstå noe tvetydig, men peker likevel på et viktig poeng i teksten – synspunktet om at referendumet på Krim er en forhastet avgjørelse. Artikkelen tar for seg tre hovedargumenter for hvorfor referendumet på Krim ikke bør gjennomføres.

Artikkelen inneholder drøfting på flere nivåer. På et overordnet nivå er artikkelen bygd opp slik at hovedpåstanden presenteres først, fulgt av tre hovedargumenter. Påstanden lyder slik: «Три причины, по которым следует отменить проведение крымского референдума».

De tre følgende hovedargumentene underbygger påstanden:

1. *Ни сегодняшнее переходное правительство, ни то правительство в Киеве, которое появится в результате нормального демократического процесса, не смогут принять этот референдум как законное проявление чаяний своих граждан*
2. *Отсутствие ущемления политических прав русского народа и неоднородность крымского общества*
3. *Позиция крымскотатарского народа*

Hovedsynspunktet dreier seg altså om at referendumet ikke bør gjennomføres. Denne oversiktlige fremstillingen av hovedargumentasjonen gjør det lettere for leseren å få et grep om forfatterens intensjoner med artikkelen. I argumentasjonen brukes tre historiske analogier. De to første, Skottland/Storbritannia og Spania/Baskerland, brukes som teoretiske eksempler på vellykkede utfall av konfliktsituasjoner lik den på Krim. Forfatteren vier mye plass til beskrivelsen av slike teoretiske utfall i teksten, for deretter å understreke hvordan de ikke er gjeldende. Analogiene fremsettes kun for å forklare hvordan det kunne vært – ikke som realistiske utfall. Den siste er analogien til konflikten i Nord-Irland, og denne brukes mer som en spådom for hvordan konflikten kan ende.

Språklige virkemidler

Forfatteren har anvendt en rekke ord som betegner hurtighet gjennom artikkelen, noe overskriften gjenspeiler: «идеи *срочного* референдума в Крыму», «*Поспешное* проведение референдума, og «идеи *немедленного* референдума». Tidsbegrepene brukes i en negativ sammenheng, og beskriver forfatterens oppfatning av det planlagte referendumet. I teksten blir disse møtt av flere kontrasterende tidsbegreper som kjennetegner fortsettelse: «уходит *не один* год», «обсуждать *дальнейший* статус», «необходимо *еще много времени*». Disse formuleringene fremstår som det teoretisk ønskelige, og betegner forfatterens forslag til konfliktløsning.

Bruken av tall kan i følge Rune Ottosen (1993:46) «være et virkemiddel til å forsterke, eventuelt svekke betydningen av hendelser». I denne sammenheng gjør forfatteren bruk av tallstørrelser to steder i teksten. Den første dukker opp i forfatterens henvisning til undersøkelser: «Согласно различным *социологическим опросам* последних месяцев, число сторонников выхода АРК из состава Украины не превышает *40%*».

Ved å trekke frem undersøkelser vil forfatteren overbevise leseren om at flertallet på Krim ønsker å fortsette å være en del av Ukraina. Argumenter som underbygges med undersøkelser appellerer til logos, som kan styrke innholdets og fatterens troverdighet. Neste setning der tall er avgjørende bygges opp som en sammenlikning: «В Крыму шесть школ с украинским языком преподавания, а русских школ – 600». Kontrasten i setningen styrker budskapets pathos, og utsagnet har som mål å overbevise leseren. Forskjellen som presenteres er vesentlig, og fungerer som et underbyggende argument for påstanden om russernes sterke posisjon på Krimhalvøya.

Gjentakelse viser seg når forfatteren etter mange avsnitt konkluderer med/fastslår realiteten: «Ни одного из этих условий на сегодняшний день в Крыму и Киеве нет», «Но референдум в Крыму на сегодняшний день ни в один из этих сценариев не вписывается», «Сегодняшний политический Киев не удовлетворяет подобным стандартам», «Итак, представить, что Киев примет референдум и его результаты, невозможно».

For å overbevise leseren om at referendumet er en uheldig avgjørelse, analyserer forfatteren ulike situasjoner for å utheve gjentatte ganger hvordan disse tilfellene ikke

gjelder på Krim. Ved hjelp av gjentakelsene understreker også forfatterens negative holdning til valget for leseren. Situasjonen fremstilles håpløs, men likevel kan denne oppbygningen skape forventning om avslutningen vil ta for seg mulige scenarioer. De enkeltstående slutningene mellom avsnittene skaper også en slags dynamikk i teksten. Alt i alt kan forfatterens analyse appellere til ethos og gjøre argumentasjonen mer overbevisende.

Forfatterens posisjon

Forfatteren viser seg som en tydelig aktør ved at hun selv skyter inn forslag til konfliktløsninger: hun peker på betydningen av en politisk prosess, at et reelt partnerskap krever tid og en seriøs tilnærming, og at Kiev bør vedta visse lover. Forslagene opptrer flere steder:

- *крайне важен политический процесс, основанный на глубоком понимании причин конфликта, который позволит нащупать пути мирного и по минимуму болезненного выхода из сложившейся ситуации.*
- *Для создания реального партнерства, а не непрозрачных договоров, нужны время и серьезные усилия.*
- *В ответ на радикальные действия русских политиков в Крыму Киев может принять закон о коренных народах и легализовать Меджлис как официальный представительный орган.*

Forfatteren retter sin kritikk mot nesten alle parter i konflikten, bortsett fra Kiev og krimtatarene. Hun stiller seg blant annet kritisk til hvordan internasjonal rett behandler ulike konfliktsituasjoner:

...в международной практике есть примеры манипулирования, давления и торга в обход норм закона, которые либо поощряли самоопределение народов, либо нет - хотя и при схожем наборе обстоятельств. Да и само международное право не дает однозначного ответа на вопрос, что первично

– территориальная целостность или право народов на самоопределение. (...)
Мировые политические монстры циничны...

Styret på Krim får følgende negative omtale:

...крымские лидеры не демонстрировали активного поиска способов убедить Киев и Западную Украину, что такая мера была бы выгодна всей стране.

Крымские проводники идеи самоопределения полуострова оказались в замкнутом пространстве, в научном вакууме благодаря плотной опеке ангажированных и малообразованных российских миссионеров. ... постепенно из русского крымского поля ушли все идеи о том, как жить дальше и лучше, кроме одной.

Hun fremsetter også kritikk av Russland i denne uttalelsen:

...в сегодняшней ситуации *реальной опасности распада страны под прямым и косвенным давлением России* любые центробежные инициативы, какими бы обоснованными они ни казались регионам, будут расценены как преступные.

Hun viser seg altså å være skeptisk til Vestens avgjørelser i politiske konflikter, noe som leder henne til konklusjonen om at løsningen av Krim-konflikten ikke bør begrenses til rettslige normer. Separatistene på Krim kritiseres fordi de ikke ser andre, og etter forfatterens mening langt bedre, muligheter enn ideen om et *pospešnyj referendum*. Den russiske regjeringen kritiseres indirekte i omtalen av separatistenes ønsker om annekteringen av Krim, samt for å ikke godta andre syn på saken. Siden forfatteren forholder seg kritisk til flere av partene i konflikten, inntar hun en mer nøytral holdning. På denne måten kan hun overtale leserne om sitt synspunkt ved å fremstå reflektert og upartisk.

Analysen av de historiske analogiene

I analysen av artiklene ovenfor har bruken av historiske analogier vært essensiell i tre av de fire artiklene. Det viser seg at analogiene er et viktig virkemiddel i omtalen av

valget på Krim. I denne delen av analysen vil artiklenes historiske analogier bli drøftet, for å avdekke likheter og ulikheter ved anvendelsen av virkemiddelet. La oss begynne med en gjennomgang av analogien til krigen i Sør-Ossetia i 2008, som opptrer i to av Novaja Gazetas artikler.

Regionen Sør-Ossetia har siden 1989 fremlagt ønsket om selvstendighet fra Georgia, og regionen har underveis fått støtte fra Russland til å løsrive seg. Krigen i Sør-Ossetia i 2008 begynte med at Georgias president Mikheil Saakashvili ønsket å samle alle utbryterrepublikkene til en enhetlig stat. Blant republikkene var Sør-Ossetia, der omtrent halvparten av befolkningen hadde russiske pass og en tett tilknytning til Russland. Når Georgia gikk til militæraksjon mot Sør-Ossetia, svarte Russland med å gå til motangrep – et viktig poeng i argumentasjonen i *Operatsija «Russkij Krym»*.

Russland hadde blant annet fredsbevarende styrker utplassert i Sør-Ossetia, mens Nord-Ossetia ligger på den russiske siden av grensen. I tillegg hadde Russland gitt sørosseterne og abkhaserne flere sikkerhetsgarantier (Øverland 2014). Riktignok mente flere land at russerne klart overdrev sin bruk av våpenmakt, og at landet brøt Georgias suverenitet ved å gå militært inn i konflikten. En rapport fra EU har slår fast at begge landene må stå ansvarlige for konflikten (Globalis 2014). Etter krigen ble Sør-Ossetia offisielt anerkjent som en de-facto uavhengig republikk av landene Russland og Nicaragua, mens løsrivelsen ble fordømt i internasjonal sammenheng (Øverland 2009).

I *Operatsija «Russkij Krym»* brukes analogien til Sør-Ossetia for å påpeke en vesentlig forskjell ved situasjonene. Ulikheten dreier seg om hvilke forhold som ligger tilstede for å gå til invasjon. Som forfatteren påpeker i argumentasjonen hadde Russland et påskudd til å angripe de georgiske troppene. Forholdet mellom Russland og Vesten har ved mange anledninger vært spent, men situasjonene frem til i dag har normalisert seg. Uten påskudd til å invadere Krim vil derimot Russland stå i fare for å ødelegge forholdet til Vesten på ubestemt tid. Det blir langt vanskeligere for Vesten å gradvis akseptere eller komme til enighet angående Russlands handlinger hvis ikke det foreligger noen foranledninger som alle parter kan forstå og godta, slik tilfellet var med Sør-Ossetia.

Forfatteren plukker i dette tilfellet ut særtrekk fra hendelsene fra Sør-Ossetia i 2008 og overfører disse til Krim-konflikten, som i sin tur gjør det lettere for leseren å forstå

argumentasjonen. På denne måten bidrar analogien til å gjøre argumentasjonen mer håndgripelig for leseren. Analogien fremsetter fiktive omstendigheter som ville vært fordelaktig for Russland i Krim-konflikten. Ved hjelp av analogien poengterer forfatteren ulikhetene ved situasjonene, og denne fremstillingen kan virke overbevisende på leseren.

At historisk analogi har formålet om å representere fordelaktige situasjoner ser vi igjen i *Skorostnoj rezjim*. Forfatteren omtaler først to positive historiske analogier – folkeavstemningen om skotsk uavhengighet og konflikten mellom Spania og Baskerland.

Analogiene danner eksempler på hvordan konflikter kan løses fredelig – følgelig er de også eksempler fra forfatteren om hvordan Krim-konflikten heller kunne blitt avsluttet. Først sammenliknes hendelsene i Skottland med Krim:

Лондон прилагает массу усилий, чтобы отговорить шотландцев голосовать за независимость, шотландцы также не едины, идет политическая борьба, но все уважают право субъекта на проведение референдума и все примут его результаты как обязательные для исполнения.

Konflikten mellom Spania og Baskerland omtales som en motsetning til Skottland, men utgjør likevel et eksempel på en annen positiv konfliktløsning. I dette tilfellet nektet den spanske staten baskerne å gjennomføre et valg om selvstendighet. I stedet forsøker de å løse konflikten politisk og økonomisk, samt ved økt deltakelse av baskere i den spanske ledelsen av landet: «Важно отметить, что это было именно партнерство».

Selv om hun påpeker hvordan ingen av de to analogiene er løst på en feilfri måte, understrekes likevel viktigheten av hvordan visse kriterier ble respektert i konflikten, noe hun mener er fraværende i tilfellet med Krim. Analogiene viser altså to situasjoner som skiller seg fra Krim-konflikten. Målet med virkemiddelet er å støtte argumentene i artikkelen, nærmere bestemt å uthve hvordan kriteriene som er nødvendige for konfliktløsning mangler i Krim-konflikten.

Felles for de tre analogiene vi har sett på hittil er deres rolle som gunstige situasjoner og løsninger for Russland og Krim. Ikke bare er tilfellene heldige, men forfatterne understreker også hvordan disse positive aspektene er uoppnåelige i Krim-konflikten.

Analogiene kan dermed ha den effekt at leserne føler fortvilelse eller nedstemthet når den reelle situasjonen fremstilles håpløs.

De neste fire historiske analogiene skiller seg fra de tre første ved å fremstå mer realistiske, men illevarslende.

I *Ukrainskij kriminal pytaetsja sdelat' iz Rossii svoju kormusjku i stranu-izgoja* finner vi nok en gang analogien til Sør-Ossetia, i tillegg til konflikten i Nord-Kypros og en analogi til Saddam Hussein i forbindelse med invasjonen av Kuwait.

Den historiske analogien til Nord-Kypros handler om konflikten mellom tyrkiskkypriotene og gresk-kypriotene som oppstod etter at Kypros ble selvstendig i 1960. Etter den tyrkiske invasjonen ble Kypros delt, slik at tyrkiskkypriotene samlet seg i Nord, og greskkypriotene i Sør. I 1983 erklærte tyrkiskkypriotene den nordlige delen for selvstendig, og ga den navnet Nord-Kypros. Dette ble kun anerkjent av Tyrkia (Kypros 2013).

Felles for utbryterrepublikkene Sør-Ossetia og Nord-Kypros er at de ikke er internasjonalt anerkjente som selvstendige stater. Derimot regner det internasjonale samfunnet Sør-Ossetia som en del av Georgia og Nord-Kypros som en okkupert del av Kypros. Landene som ikke anerkjenner områdenes selvstendighet avstår også fra diplomatiske forbindelser. Derfor er ett av forfatterens formål med analogiene å poengtere at Sør-Ossetia og Nord-Kypros ikke besitter noen internasjonale rettigheter.

Begge analogiene er plassert i teksten som eksempler på hva annekteringen av Krim kan resultere i. Både konflikten i Nord-Kypros og Sør-Ossetia har medført flere brudd på menneskerettighetene som bortføringer av representanter for folkegrupper og militære angrep, i tillegg til økonomiske vanskeligheter for befolkningen. Sidestillingen av disse situasjonene bør derfor oppfattes som en advarsel om mulige negative konsekvenser av referendumet.

Forfatteren utdyper flere analogiske likheter med tilfellet i Sør-Ossetia: «В Южной Осетии тоже у власти был криминал. (...) В результате к 2008 году осетинский режим стоял на грани катастрофы».

Bruken av *tože* peker på sammenlikningen av styret i Sør-Ossetia med regjeringen på Krim, og forfatteren påpeker at de lokale makthaverne på begge steder har opphav i

kriminelle miljøer. Dette resonnementet kan ha en skremmende effekt på mottakeren. Nok en gang utbroderes fremtidsprognoser for Krim-konflikten basert på sammenlikningen med tidligere hendelser. Krigen i Sør-Ossetia er et velkjent historisk tilfelle blant den russiske befolkningen, noe som kan være grunnen til at analogien opptar størst plass i teksten.

Analogiene fremheves for å påminne leserne om skjebnesvangre utfall de ikke ønsker for den pågående konflikten. Forfatteren går likevel ennå lenger i sin illevarslende fremstilling:

Украина — это *не Грузия*. Если в Грузии Кремлю удалось обмануть Запад, и тот несколько дней не соображал, что происходит, то *здесь Запад в курсе с самого начала*.

Крым больше Южной Осетии, аппетиты у братков безбашенные, украдут все и еще добавки попросят...

Ved å male bildet av situasjonen på Krim verre enn analogiene, forsterkes argumentasjonen og samtidig påvirkningen av leserne.

Forfatteren presenterer ikke utelukkende likheter, men også en avgjørende forskjell mellom de to hendelsene: «*Разница, конечно, заключается в том, что решение по Грузии было принято Путиным принципиально и задолго до войны, а по Крыму Путин, похоже, окончательно решения еще не принял*».

Med dette utsagnet signaliseres et håp til leseren om at den russiske regjeringen fortsatt kan endre mening og avstå fra å annektere Krim. Forfatteren poengterer med dette at mulighetene for å velge riktig fortsatt er tilstede.

Forfatteren poengterer videre regjeringens mulighet til å unngå krig: «*Война не было единственным выходом для Кремля, но война была единственным выходом для режима Кокойты.*»⁹

Påstanden kan også tolkes som en påminnelse til leseren om at den russiske regjeringen har flere mulige løsninger å velge mellom.

⁹ Eduard Kokoity (Эдуард Кокойты) er presidenten i utbryterrepublikken Sør-Ossetia i Georgia

En tredje analogi opptrer i denne artikkelen, og refererer til Saddam Hussein i forbindelse med invasjonen av Kuwait. Iraks annektering av Kuwait i 1990 var vellykket, men ble fordømt av hele det internasjonale samfunnet, selv Iraks nærmeste allierte.

Den historiske analogien fremsettes som en advarsel. Analogien skiller seg noe fra de andre ved at det er personene Saddam Hussein og Putin som er i fokus. Prognosen varsler om hvordan Saddam Hussein ble utstøtt av samfunnet, og har den samme advarende fremstillingen som analogiene ovenfor.

Videre går vi over til den analogien Nord-Irland, som presenteres i *Skorostnoj rezjim*. I artikkelen beskrives analogien som en likhet med Krim-konflikten. Forfatteren fremstiller situasjonen slik at hvis referendumet blir en realitet, kommer halvparten av Krim's befolkning til å boikotte valget. Dette vil videre føre til en splittelse av folket, som igjen kan resultere i en voldelig konflikt slik som i Nord-Irland. Nokså dystert avslutter hun artikkelen med følgende kommentar:

Сценарий Северной Ирландии, когда два сообщества десятилетиями живут за колючей проволокой, за воротами, которые запираются на ночь, а боевики с обеих сторон льют кровь, и при этом ни одно из них не может политически «вырваться» к своему «родительскому государству», видится не таким уж невозможным.

Som vi nå har sett brukes de fire siste analogiene med et bestemt formål i artiklene. Alle fremsettes som mulige resultater av valget på Krim, og har som formål å provosere til ettertanke og bekymring blant leserne. Dette skjer ved at de historiske hendelsene oppfattes som advarsler.

Sammendrag av Novaja Gazetas historiske analogier

Analysen av artiklene viser hvordan analogiene kan deles inn i to ulike grupper. De første tre analogiene representerer sannsynlige, men uønskede utfall av Krim-konflikten, mens de fire siste analogiene står som teoretiske og ønskelige løsningsalternativer. Dette viser hvordan analogiene brukes til ulike formål i teksten.

Alle analogiene kan sies å støtte artiklenes argumentasjon. Både i «*Operatsija "Russkij Krym"*» og «*Ukrainskij kriminal pytajetsja sdelat' iz Rossii svoju kormusjku i stranu-izgoja*» inngår analogiene som en del av hovedargumentasjonen, og blir derfor et viktig retorisk grep for å styrke forfatterens ethos og overtale leseren. Grunnen til at forfatterne velger å basere argumentene sine på eller utfylle dem med analogier, kan være tanken om historien som et avgjørende element blant befolkningen i Russland. Vissheten om forløpet av tidligere konflikter kan i stor grad styre synet på hvilke handlingsvalg som bør tas i den pågående konflikten på Krim.

Analogiene kan appellere til logos og skape tiltro til argumentene i teksten, dersom de sammenliknes og diskuteres på en troverdig måte. Den hyppige bruken av historisk analogi i artiklene kan deretter styrke forfatterens ethos. Ved at forfatteren skaper en forestilling om helt like eller fundamentalt ulike situasjoner, kan virkemiddelet overbevise leseren. Forfatteren kan også fremstå mer reflektert og kunnskapsrik ved å trekke inn ulike analogier, som i sin tur også kan styrke ethoset.

Når det gjelder analogienes pathosappell brukes virkemiddelet generelt i Novaja Gazetas artikler til å mane frem negative følelser hos leseren. Siden de tre i utgangspunktet positive analogiene fremstilles som utenkelige utfall, vil leserne måtte trekke en negativ konklusjon ut fra dem alle. Dersom dette skjer, har analogiene hatt en vellykket påvirkning – som videre kan overtale leserne om forfatterens fremlagte synspunkter og argumenter.

Tre av de fire utvalgte artiklene tar altså i bruk historiske analogier. Det er et interessant funn at dette virkemiddelet er såpass fremtredende i utvalget.

Fire avisartikler er med i analysen av Vzgljad. Gjennom tolkningen vil jeg finne ut hva som kjennetegner artiklenes helhet, om de har gjentakende synspunkter eller hva som skiller dem fra hverandre. Hvilke virkemidler som er fremtredende vil også kunne si noe mer om hva avisen legger vekt på å formidle til leserne. Under analysedelen vil artikkelens hovedargumentasjon bli presentert og drøftet, mens en utdypende del om de historiske analogiene vil omtales videre under neste delkapittel.

Analysen av artiklene

Krymskaja legitimnost' (1600 ord)

Sergej Černjakhovskij

17.03.2014

Store deler av artikkelens argumentasjon bygger på en historisk analogi mellom annekteringen av Krim og den amerikanske uavhengighetserklæringen i 1776. Forfatterens hovedsynspunkt i denne artikkelen dreier seg om at annekteringen av Krim var en legitim handling, på lik linje med USAs uavhengighetserklæring: Synspunktet formidles allerede i overskriften, ved at *legitimnost'* peker på noe allment akseptert. Dette er en nokså dristig påstand, som kan føre til hevede øyenbryn blant leserne. Likevel kan det uventede innholdet gi leserne et nytt perspektiv på situasjonen, som i sin tur kan styrke forfatterens ethos.

Hovedsynspunktet underbygges videre med en diskusjon av prinsippene om folkets rett til selvbestemmelse og territoriell integritet. Forfatterens mening om hvilket prinsipp som bør gjelde kommer til uttrykk her: «Дело в том принципе ...

«суверенитета народа». (...) *Право... вообще не может быть выше воли народа*».

Han underbygger denne påstanden med to argumenter:

- потому что *народ создает право и закон своей волей*.
- ...это основа любого *демократического* политического устройство

I likhet med sammenlikningen av Krim-konflikten og uavhengighetserklæringen går han i gang med en sammenliknende diskusjon av de to begrepene som det strides om i løsningen av konflikten.

I sammenstillingen av prinsippene skaper forfatteren tre ulike nivåer med kontrasterende argumenter, som gjør det lettere for leseren å følge diskusjonen. Prinsippet om territoriell integritet omtales på det første nivået som «*значительно более молодой по происхождению, с другой – исторически более ситуативный*», mens prinsippet om folkets rett til selvbestemmelse beskrives som «отражение ... *фактического положения дел* на протяжении всей истории».

På det andre nivået diskuteres begrepenes tyngde: «Принцип территориальной целостности в полном своем виде выглядит как «принцип уважения территориальной целостности. (...) Принцип права на самоопределение – как «*право*»».

Det tredje nivået består av en kontrast mellom prinsippenes verdier. Argumentene i teksten fremstiller Russlands verdier som gode og demokratiske: Принцип права на самоопределение фиксирует то, на что имеют *право народы*.» Samtidig fører argumentasjonen til at motparten fremstår mer opptatt av lovens vilje enn folkets, noe som gjør Vesten til den usympatiske aktøren i fremstillingen: «Принцип территориальной целостности отражает то, на что имеют *право государства*.

Kontrastene молодой и ситуативный – фактическое положение дел, уважение – право, og право государство – право народы får prinsippet om territoriell integritet til å fremstå svakt, mens retten til selvbestemmelse opptrer som et sikkert og demokratisk valg. Ved å sette prinsippene opp mot hverandre tydeliggjøres forskjellen mellom dem ytterligere. I sin tur kan denne fremstillingen forsterke leserens følelser rundt temaet. Forfatteren ønsker at leserne skal sympatisere med argumentasjonen, og

dermed appellerer han altså til leserens pathos. Forfatteren appellerer også til ethos ved at den overbevisende stilen skaper økt tiltro til argumentasjonen.

Kritikk av motparten

Her kommer vi inn på hvordan store deler av argumentasjonen bidrar til å stille motparten i et dårlig lys. Dette viser seg blant annet i diskusjonen om prinsippene ovenfor. Der trekkes ordet *tsennost'* frem, med mål om å påvirke hvordan partene fremstår for leseren. Hva partene velger å vektlegge ved sine avgjørelser vil altså avsløre hvilke verdier de verdsetter høyest. Vestens verdier fremstilles som dobbeltmoraliske og egoistiske.

Forfatterens rolle i teksten fremheves ved at synspunktene konsekvent peker i en bestemt retning. Ved to tilfeller omtales motparten indirekte. Siden forfatteren tar utgangspunkt i USAs grunnlov i artikkelen, er det først og fremst USA som utgjør motparten.

Они (внешние и внутренние оппоненты) объявляют его (референдум) *незаконным* ... потому что он им *невыгоден*. И те, кому он невыгоден, договариваются между собой, что *им выгодно считать его незаконным*.

Her gjentas den første setningen, bare i endret rekkefølge. Dette fører til at påstanden presiseres for leseren. Hvordan Vesten forholder seg til annekteringen av Krim forklares ut ifra politiske egeninteresser, ikke gjennom en diskusjon av ulike synspunkter og argumenter. Å utheve disse påståtte selvopptatte ønskene er et bevisst valg for å unngå oppmerksomhet rundt argumenter som kunne skapt tvil rundt forfatterens poeng. Samtidig fremstår Vesten usympatisk og egoistisk, noe som appellerer til lesernes pathos.

Просто *нужно уйти от идеологических шор и фобий* и признать, что та или иная республика (Грузия, Украина или Молдавия) имела право на выход из его состава не больше и не меньше, чем ее составные части (то есть Осетия, Абхазия, Крым, Севастополь или Приднестровье).

De fleste vestlige land ønsker ikke å anerkjenne områdene forfatteren lister opp sist i dette sitatet. Derfor er de fremsatte anklagene om ideologiske skylapper og fobier

rettet mot Europa og USA. Poenget her kan forstås som at Vesten ikke har noen reelle og gode grunner til å fordømme løsrivelsen til disse områdene, men at avgjørelsene heller er preget av irrasjonelle følelser. Denne negative fremstillingen av motparten styrker forfatterens resonnement.

Referanser og tallbruk

Forfatteren nevner tre ulike kilder i teksten som underbygger argumentasjonen. To av referansene styrker først og fremst forfatterens argument om folkeavstemningens lovlighet:

- «Народ, как признается в той же основополагающей для США Декларации их независимости, есть единственный источник власти».
- «...право народов на самоопределение также зафиксировано в Заключительном акте Хельсинкского совещания».

Referansen til Uavhengighetserklæringen går som en rød tråd gjennom hele teksten, og fungerer som hovedreferansen og grunnlaget argumentasjonen bygger på. Å konsekvent trekke inn referanser og redegjøre for synspunktene gjør argumentasjonen oversiktlig og lett å følge. Forfatteren har valgt ut to internasjonalt anerkjente erklæringer for å støtte opp under hovedpåstanden. En slik forankring vil appellere til logos: forfatteren styrker argumentene ved å knytte dem til bevismateriale.

I stedet for å unnlate prinsippet han anser for ugyldig i denne sammenheng velger forfatteren å drøfte alle aspekter ved referansen:

Правда, наряду с этими двумя принципами в Заключительном акте содержится и принцип нерушимости границ.... принцип нерушимости не может распространяться на иные границы, не существовавшие в 1975 году ... на новые границы решение Хельсинки не распространяется.

Når forfatteren gir et inntrykk av å inkludere alle sider av saken fremstår han mer objektiv og reflektert. Forfatteren utelater ikke prinsippet om territoriell integritet, men argumenterer heller for at det ikke er gjeldende. Denne måten å argumentere på appellerer til ethos, og lesernes oppfatningen av en reflektert forfatter vil virke

overbevisende. Dette demonstrerer hvordan logos og ethos ofte henger sammen i argumentasjonen.

Referendum v Krymu osnovan na prave (1217 ord)

Vasilij Likhačov

10.03.2014

Artikkelens argumentasjon tar for seg lover og regler i internasjonal rett som peker mot rettmessigheten ved referendumet på Krim. Overskriften i artikkelen uttrykker ett av de overordnede argumentene, som utdypes videre: «(Референдум) опирается на общепризнанное... право народов на самоопределение».

Hovedpåstanden dreier seg om at «Референдум (...) легитимен как по формальным, так и содержательным признакам».

Referanser i teksten

Appellformen logos er på grunnlag av dette essensiell og svært fremtredende i denne artikkelen. Allerede i overskriften opptrer konstruksjonen основан на праве, der основан peker på hvordan forfatteren vil forankre argumentene til dokumentasjon. I teksten appellerer forfatteren til logos ved disse direkte referansene:

- Устав ООН: Всеобщая Декларация прав человека 1948 г., ст. 1 Международного пакта об экономических, социальных и культурных правах, ст. 1 Международного пакта о гражданских и политических правах 1966 г., ст. 21 (п.30) Всеобщей Декларации прав человека, Декларация ООН о правах лиц, принадлежащих к национальным или этническим, религиозным и языковым меньшинствам, 1992 г. транспортирует группу политических прав человека на данную общность, находящуюся под защитой международного права (ст.ст.2–4)., Решениях Международного суда ООН касательно территориальных, приграничных и иных споров

- Конвенция о защите прав человека и основных свобод 1951 г.
- ст. 29 Конвенции СНГ о правах и основных свободах человека 1995 г.

Reglementene anvendes for å forankre argumentene i noe håndfast og overbevisende – et grep som styrker forfatterens troverdighet. Først og fremst tjener referansene til å gi argumentene en sterk overbevisningskraft. Dette skjer ved at forfatteren selv fremstår mer overbevisende – han underbygger synspunktene grundig og inkluderer leseren i hva de ulike erklæringene innebærer.

Referansene utdypes på et detaljert nivå ved å inkludere sidetall og punkter. En slik detaljert fremstilling (*discriptio*) vil feste lesernes blikk mot et bestemt aspekt ved situasjonen, samtidig som oppmerksomheten ledes bort fra andre sider av saken.

Ingen nyanserte refleksjoner om de motsettende oppfatningene av konflikten kommer til uttrykk. Som vi skal se nedenfor, fordømmes vestlige tilnærminger til valget på Krim. Forfatteren presenterer kun påstander om den vestlige partens hensikter og baktanker. For at ikke hans egen argumentasjon skal svekkes, unnlater forfatteren å omtale motpartens argumenter. Fremstillingen kan utspille seg som en fordel ved at leserne fokuserer på forfatterens bestemte synspunkt, og blir overbevist gjennom den detaljerte fremstillingen. En ensidig diskusjon kan virke negativt inn på mottakeren dersom leseren tar eller har tatt rede på begge partenes argumenter, eller savner en utdypende del om dette. Forfatteren kan i en slik situasjon fremstå forutinntatt eller usaklig, mens argumentasjonen risikerer å fremstå svak.

Forfatteren står oppført både med tittelen representant for statsdumaen (депутат Государственной думы) og doctor juris (доктор юридических наук), et annet trekk som kan virke overbevisende på mottakeren. Om leserne oppfatter han som en ekspert, kvalifisert for å fremlegge disse ytringene, og ikke minst en intelligent person basert på doktorgraden, styrkes argumentasjonen på grunnlag av respekt og tiltro til forfatteren.

Forfatteren er ikke tydelig tilstede i teksten når ingen uttrykk gjengir direkte hans subjektive synspunkter. Artikkelen er ment å ha et formell og objektiv fremtoning, men dersom leseren ikke finner noen inspirasjon kan overbevisningskraften minske. Innholdet kan være lite underholdende å lese grunnet den oppramsende formen med

konvensjoner og erklæringer, og mye plass brukes på å gjengi kildenes innhold. Dersom disse oppfatningene er tilstede reduseres argumentenes overbevisningskraft.

En tydelig motpart

Beskrivelser av motparten bidrar også til å påvirke lesernes sinnsstemning. Forfatteren har en skarp tone når han omtaler Vesten:

- «волны критики и недоброжелательства со стороны *тех, кто считает себя главными идеологами и практиками мироуправления*»
- прежде всего официальные круги США, Евросоюза, Северо-Атлантического блока, других структур, ставящие во главу угла свои *эгоистические интересы*
- Они *используют все возможные средства...* Среди них – политика «двойных стандартов», злоупотребление своим положением ...организация «цветных революций» – Ливия, Сирия, Египет, государственных переворотов в стиле «евромайдан», *отказ от общепризнанных стандартов в сфере защиты прав человека, международно-правовой нигилизм, теории гуманитарной интервенции и т.п.*
- *Очевидно, что линия киевских функционеров, совершивших при поддержке радикальных, националистических, неонацистских сил государственный переворот, отказавшихся сознательно от линии на выполнение договоренностей с законно избранным президентом Украины...*
- Их *решения, направленные на дискриминацию людей по национальным, языковым, культурным, конфессиональным признакам, еще более разорвали Украину...*

Dette er langt fra all kritikken av Vesten og den pro-europeiske delen av Ukraina forfatteren fremlegger i teksten. Det er ingen tvil om at USA og Europa utgjør motparten, og forfatteren gjør heller ingen forsøk på å innta en nøytral posisjon.

Alt i alt har artikkelen en sterk logosappell grunnet alle referansene i teksten. Denne måten å argumentere på kan styrke forfatterens ethos ved den overbevisende fremstillingen for leserne – forfatteren fremstår trygg på valgets lovlighet og fremtidige resultat. Teksten appellerer til pathos gjennom den sterke kritikken av Vestens holdninger og avgjørelser, samt oppfordringen til å ikke la seg presse av noen utenforstående aktører.

Status Kryma (861 ord)

David Turmilov

05.03.2014

Det juridiske ligger til grunn for denne artikkelens innhold. Flauser gjort av de tidligere presidentene Khrusjčev, Gorbačev, El'cin og Janukovič fremsettes som en årsak til dagens konflikt, men så lenge man følger det juridiske rammeverket er det ingen tvil om hvem Krim tilhører, mener forfatteren. Teksten rammes inn ved at den samme påstanden gjentas i innledningen og avslutningen, en såkalt sirkelkomposisjon:

Проблему принадлежности Крыма можно решить безболезненно для всех заинтересованных сторон, если её перевести из силовой плоскости в юридическую.

Спор юристов, надо полагать, предпочтительнее боевых действий солдат противостоящих братских народов.

Påstanden er relevant for mottakerens helhetsinntrykk av innholdet. Innrammingen gjør at leseren vinkles inn på temaet fra begynnelsen og blir påminnet budskapet igjen i avslutningen. På denne måten gjøres argumentasjonen mer sammenhengende og enklere å forstå. Forfatteren forsøker her å skape en oversiktlig argumentasjon, som i sin tur gir leseren et positivt inntrykk av tekstens helhet. Under følger en presentasjon av artikkelens grunnleggende argumentasjon:

Forfatterens hovedsynspunkt går ut på at: «Не пришла ли для России пора выполнять свои обязательства по Кучук-Кайнарджийскому мирному договору от 1774 года?»

- Принадлежность же Крыма России основана на Кучук-Кайнарджийском мирном договоре от 1774 года, завершившем русско-турецкую войну за Крым.
- Кучук-Кайнарджийский договор не был ни расторгнут, ни отменен, так что он остаётся действующим международным договором.

Forfatteren anser Küçük Kaynarca-traktaten for essensiell og høyst gjeldende i løsningen av Krim-konflikten, siden den aldri har blitt oppløst. Han påpeker at Russland bør utføre sine forpliktelser av traktaten nå, i lys av nasjonalistenes opprør i Ukraina. Dersom traktaten gjøres gjeldende som juridisk rammeverk, vil dette bane vei for et fordelaktig scenario: «...нет необходимости в каком бы то ни было референдуме жителей Крыма».

Påstanden begrunnes blant annet med at:

Последний (Крым) не является законной частью первой (Украина), а потому подлежит *изъятию*, что никоим образом *не отражается на территориальной целостности Украинской Республики*.

Denne formen for argumentasjon vil styrke forfatterens ethos ved å vise tankeprosessene som leder frem til hovedpåstanden og –argumentene. Samtidig viser forfatteren et godt innblikk i historien, og kan overraske leserne ved å ta utgangspunkt i den mindre kjente traktaten. Forfatterens uventede synspunkter gjør mottakeren mer nysgjerrig på tekstens innhold, og hvorvidt det er gjeldende for situasjonen på Krim.

På den annen side kan artikkelens synspunkter virke usannsynlige, og derfor fremkalle en motsatt effekt hos leseren. Hvis forfatterens argumenter opptrer i svært få andre medier eller avisartikler, blir det vanskelig for forfatteren å oppnå troverdighet hos leseren basert på dette resonnementet.

Sammenliknende diskusjon

I innledningen får vi et innblikk i hvordan argumentasjonen er bygd opp: «*сопоставим украинские и российские права на владение Крымом*». Når forfatteren diskuterer begge sider av saken vil dette fremstille han mer reflektert og troverdig for leseren. Flere mulige grunner og motargumenter til at Krim rettmessig tilhører Ukraina presenteres under:

*Крым принадлежит Украине, как это называлось у римлян, *uti possidetis*, то есть вы им владеете в силу сложившихся обстоятельств, но не на основе международного договора.*

Обратимся к обстоятельствам в пользу Украины. Первое из них – это Указ Президиума Верховного Совета СССР от 19 февраля 1954 г. о передаче Крыма Украинской ССР. (...)

Selv om forfatteren presenterer argumenter som støtter Ukrainas rett på Krim, avviser han dem umiddelbart:

Однако, когда... произошел распад СССР, ситуация изменилась. Указ Президиума Верховного Совета СССР от 19 февраля 1954 г. стал историческим и юридическим анахронизмом, и владение Украиной Крымом потеряло свое обоснование.

Таким образом, владение Украиной Крымом зиждется на нарушении действующего международного договора.

Likevel kan troverdigheten bli styrket ved en diskusjonen for og imot. Dette skjer ved at forfatteren gir leseren et inntrykk av at alle sider av saken blir vurdert. For å styrke troverdigheten ytterligere, peker forfatteren på noen kritiske forhold ved Russlands handlinger:

Товарищ Горбачев имел возможность своевременно переписать Крым на РФ, но не сделал этого. Господин Ельцин уже после распада Союза мог предъявить законные права России на Крым, но также не сделал этого.

И их (Ельцин и Озал) уклонение от выполнения рассматриваемого договора превратило фиктивную принадлежность Крыма Украине в реальную.

Итак, Россия сама содействовала превращению формальной бумажной принадлежности Крыма Украине в реальное обладание.

Samtidig som de tidligere ledernes feiltrinn blir kritisert, understrekes hvordan Krims tilslutning til Ukraina i utgangspunktet var noe fiktivt og ugyldig. Ved å gjenta dette synspunktet styrkes argumentet om at Krim i realiteten tilhører Russland.

Bevismiddelet logos blir ofte brukt i form av referanser til ulike dokumenter: «Принадлежность же Крыма России основана на Кучук-Кайнарджийском мирном договоре от 1774 года...», «Указ Президиума Верховного Совета СССР от 19 февраля 1954 г. о передаче Крыма Украинской ССР», «Венской конвенции 1969 г. о праве международных договоров», «Международный суд ООН в Гааге», og «Будапештскому меморандуму от 5 декабря 1994 г.».

Siden hele argumentasjonen bygges på Küçük Kaynarca-traktaten, er appellen til logos viktig. Som vi har sett i de andre artiklene fra Vzgljad, er forfatterne i stor grad opptatt av de juridiske forholdene ved konflikten, og finner frem et variert knippe med bevismateriale som legaliserer referendumet om Krims tilslutning. Ved å referere til Küçük Kaynarca-traktaten som gjeldende, og utdype hvorfor med forankring til flere referanser, vil argumentasjonen ha en overbevisende kraft på leseren.

Pravo silnogo (1347 ord)

Anton Krylov

14.03.2014

Denne artikkelen har et mer muntlig språk enn de resterende artiklene fra Vzgljad. Samtidig inneholder den flere ulike historiske analogier, noe forfatteren også nevner eksplisitt i teksten: «Реакция западных стран на референдум в Крыму в сравнении с предыдущими *аналогичными случаями*».

Hovedpoenget i teksten dreier seg om at den sterkeste parten bestemmer samfunnets regler, noe forfatteren forsøker å belyse gjennom en rekke argumenter forankret i ulike hendelser og avtaler.

Allerede i innledningen får leseren et klart bilde av forfatterens posisjon i konflikten. Han innleder artikkelen med en offensiv holdning:

Накануне референдума о судьбе Крыма украинская сторона и ее интернациональная группа поддержки очень любят напирать на то, что это «беспрецедентно», что это «слом мирового порядка», что «такого никогда не было». *Не слом. Было. Не беспрецедентно.*

Den samme formuleringen viser seg senere i teksten:

«Слыхано ли такое, чтобы одна страна – член ООН отобрала у другой страны – члена ООН ее территорию!» – патетически восклицают сторонники украинского Крыма. *Во-первых, еще никто ничего ни у кого не отобрал. Во-вторых, да – и слыхано, и видано. И неоднократно.*

I avsnittet avviser han allerede motpartens argumenter, og viser leserne hvilken retning argumentasjonen vil ta. Innledningen kan virke engasjerende på leseren ved forfatterens pathosfylte formulering. Når forfatteren virker følelsesmessig involvert vil dette ofte smitte over på leserens holdninger.

La oss gå videre til artikkelens overordnede påstand, som går ut på at «...лучше России быть *сильной*».

Det tilhørende og overordnede argumentet utdyper dette synspunktet:

«Реакция западных стран на референдум в Крыму в сравнении с предыдущими аналогичными случаями подтверждает, что в международном праве действительно работающим является только право сильного».

Den grunnleggende argumentasjonen opptrer i artikkelens siste underkapittel, og understreker blant annet hvordan historisk analogi er en viktig del av diskusjonen. Samtidig blir leseren påminnet de vestlige handlingenes skyld i det lovløse samfunnet forfatteren beskriver. Forfatteren baserer argumentasjonen på begrepet om den sterkestes rett. Teoretikeren Thomas Hobbes fremla tanken om at den sterkestes rett var menneskets eneste rett i naturtilstanden, når alle menneskeskapte regler var fjernet. Her tegnes et bilde av et samfunn uten regler, der situasjonen er ført tilbake til naturens lover. Fremstillingen gir videre assosiasjoner til en nådeløs konkurranse og

egoistiske interesser, som først og fremst er rettet som kritikk mot Vestens handlinger. Ved å signalisere en slik tilstand ønsker forfatteren klart å appellere til lesernes følelser. Ved å ytre at «...лучше России быть *сильной*» uthever han viktigheten av Russlands maktposisjon i det internasjonale samfunnet.

Oppmerksomheten rettes først mot logos

Logosappeller forekommer flere steder i artikkelen ved referanser til «будапештский меморандум», «соглашения с Виктором Януковичем от 21 февраля», og «Устав ООН, статья 73 (а, b)».

Budapest-memorandumet blir tatt opp til diskusjon fordi det ofte har dukket opp som et argument i media, spesielt fra vestlige aktørers side, og brukes i de fleste tilfeller til å fordømme Russlands handlinger på Krim. Forfatteren ønsker tydelig å motbevise dette. Han går grundig gjennom memorandumets innhold for deretter å fremlegge flere fordelaktige aspekter for Russlands del i konflikten. Denne fremstillingen appellerer til logos, og har som mål å overbevise leseren. Forfatteren argumenterer først for memorandumets ugyldighet:

Но меморандум не был ратифицирован не только Россией, но и США, и Великобританией – то есть ни одной из стран-гарантов. Более того – он не был ратифицирован даже Украиной!

I neste utdrag minnes leseren om hendelsene den 21. februar, som utgjør et motargument til Vestens argumenter knyttet til Budapest-memorandumet:

Когда Россия говорит о том, что оппозиция не выполнила условий соглашения с Виктором Януковичем от 21 февраля, ей отвечают: «Вы же его не подписали, какие претензии?» А какие претензии могут быть у кого-то к России по поводу не ратифицированного ни одной стороной документа (Будапештский меморандум)?

Forfatteren refererer til Putin i en av tekstens henvisninger: «Первый довод привел Владимир Путин во время своей пресс-конференции по украинскому вопросу». Å referere til anerkjente personligheter kan dermed først være et troverdig bevismiddel, som videre styrker forfatterens ethos og kan utløse fremkalle respekt og

tiltro for lesernes del. Med andre ord – Putins ord virker overbevisende på dem som støtter presidenten, noe en stor andel av det russiske samfunnet gjør (Levada-Center 2013-2014).

«И второй довод сформулирован в самом *Будапештском меморандуме*». Forfatteren tar for seg dette dokumentet for å motbevise motpartens argumenter, og heller vende det til Russlands fordel. For å gjøre dette går han i detaljene, som leder diskusjonen videre til: «Открываем *Устав ООН, статья 73*. Декларация в отношении самоуправляющихся территорий».

Denne referansen fungerer som et logisk bevismiddel og argument for den senere påstanden om at «Поэтому в полном соответствии с *Уставом ООН* Россия имеет право применить по отношению к Украине угрозу силой».

Generelt for artikkelen tas en hel del ikke-tekniske bevis i bruk, der ikke-tekniske i denne sammenhengen betegner bevismidler som ikke er retorikkfaglige: for eksempel konkrete dokumenter, eller faktiske omstendigheter. Forfatteren omformer disse til retoriske bevismidler ved å knytte dem til overtalelsen av leseren. Dette kan ha en heldig effekt, da politiske konflikter ofte henvender seg til partenes avtaler og enigheter. Ved å utdype slike forhold kan leseren overbevises ved at forfatterens synspunkter fremstår fornuftige og troverdige.

En fargerik kritikk av motparten

Punktene under viser hvordan forfatteren skaper en bestemt fremstilling av motparten – som utgjøres av vestlige land.

- Барак Обама, например, собирается не признавать *крымский референдум* на основании того, что он *организован «на скорую руку»*. То, что Янукович был лишен власти, а Турчинов приведен к ней куда более скоро, американцев почему-то не волнует.
- Но это далеко не единственная странность в позиции тех, кто, *зажмурив глаза и заткнув уши, подобно пятилетнему ребенку повторяет: «Крым – це Украина»*.

- Это, пожалуй, самая главная священная корова защитников «территориальной целостности» Украины. «Вы же подписали Будапештский меморандум!» – говорят они с интонацией, с какой старая дева произносила бы «он обещал на мне жениться».
- как *проукраинская пропаганда* крайне вольно обращается с историческими фактами и международным законодательством

Det første punktet viser hvordan forfatteren bruker en av den vestlige opposisjonens uttalelser for å styrke sitt eget poeng. Samtidig fremstilles opposisjonen i et uheldig lys, ved at uttalelsen får et selvmotsigende preg.

I andre punkt ser vi bruk av simile ved at forfatteren sammenlikner motparten med et bortskjemt barn. Bildet utgjør en etterlikning (mimesis?) av motparten, der meningen med det retoriske grepet er å formidle humor til leserne. Omtalen appellerer derfor til lesernes følelser. Både her og i neste punkt blir motparten tilegnet en sutrete fremtoning. Omtalen *proukrainskaja propaganda* forsterker dette nedsettende bildet av motparten.

Språklige virkemidler

For å forsterke argumentet om memorandumets ugyldighet, gjentar forfatteren: «...меморандум *не был ратифицирован* не только Россией, но и США, и Великобританией – то есть ни одной из стран-гарантов. Более того – он *не был ратифицирован* даже Украиной! (...) по поводу *не ратифицированного* ни одной стороной документа (...) *Ратификация* – это, согласно словарям, «процесс придания юридической силы документу». *Нератифицированный договор юридически ничтожен*».

Denne gjentakende stilen bidrar, sammen med den leksikalske utdypingen av uttrykket, til at forfatteren fremstår sikker og overbevisende. Det levnes ingen tvil om hva meningen med uttrykket går ut på. Samtidig sikrer gjentakelsen at leserne vil huske poenget.

Som vi har sett finnes det historiske analogier i alle artiklene fra Vzgljad. I denne analysedelen vil jeg gå nærmere inn på analogienes innhold og formål. Analogiene deles inn etter flere overordnede formål som har vist seg å være fremtredende. Analogiene kan fungere som påskudd for å rettferdiggjøre hendelsene på Krim, som forenklinger av situasjonen, kritikk av motparten, utsmykkende element i teksten, og som identitetsbevarende.

Påskudd for å rettferdiggjøre hendelsene på Krim

Analogien til den amerikanske uavhengighetskrigen opptrer i *Krymskaja legitimnost'*, og som tidligere nevnt utgjør denne grunnlaget for artikkelen.

Uavhengighetskrigen foregikk fra år 1775 til 1783 mellom Storbritannia og 13 revolusjonære kolonier. De 13 koloniene tilkjempet seg uavhengighet fra det britiske imperiet, og erklærte seg som Amerikas Forente Stater i 1776. De følgende historiske omstendighetene ved krigen fungerer som argumenter for å støtte hovedsynspunktet:

- они не спрашивали права собраться и обсудить этот вопрос у британской короны и британского правительства
- они не руководствовались английскими нормами и законами, равно как и указами короля Георга
- Они открыто проигнорировали то, что король объявил их решения незаконным
- Они создали армию для уничтожения его солдат, который он направил на поддержание законности и порядка на «захваченной сепаратистами территории»
- они сказали, что любой народ сам имеет право решать, какую форму правительства и какую форму государство ему избрать, а какую отвергнуть. И в какой стране жить.

Disse punktene er valgt ut for å begrunne og utdype hva som gjør handlingene på Russlands side under annekteringen av Krim lovlige. Forfatteren presenterer mange like aspekter ved de to konfliktene – så mange at rommet for diskusjon blir utelatt. Alle likhetene ved analogien kan overbevise leseren om dens relevans for hendelsene på Krim. Dette kan føre til at artikkelen leses som et gyldig motargument til mange av Vestens synspunkter. Forestillingen forfatteren skaper om to slående like situasjoner rettferdiggjør karakteristikken av referendumet som et lovlig scenario. Forfatterens oppramsing av likheter og hans skråsikre fremtoning bidrar til å styrke forfatterens ethos, som i sin tur virker overbevisende på leseren. Mange belegg for den samme påstanden øker overbevisningskraften.

Dette ser vi igjen i analogien til Gibraltar i artikkelen *Pravo silnogo*. Forfatteren begrunner Russlands rettigheter med Gibraltar-analogien fordi han ser en analogisk likhet ved at de britiske troppene ble plassert på Gibraltar grunnet fiendtlige militære forsøk fra Spania. Derfor blir denne argumentasjonen en rettferdiggjøring av Russlands handlinger, samt en begrunnelse som styrker den fremlagte påstanden.

Spania har forsøkt å overta Gibraltar basert på prinsippet om territoriell integritet og argumentet om at området er en del av Spania. Gibraltar har vært en britisk kronkoloni siden 1704. Storbritannia har godkjent områdets rett til selvbestemmelse, og det ser ut til at Gibraltar ønsker å forbli en del av Storbritannia.

Analogien er en del av argumentet som støtter påstanden om at Russland ikke bryter Budapest-memorandumet. Resonnementet leder videre til påstanden «...в полном соответствии с Уставом ООН Россия имеет право применить по отношению к Украине угрозу силой».

Den samme målsetningen kommer til uttrykk i analogien til Kosovo. Den historiske analogien til konflikten i Kosovo og republikkens uavhengighetserklæring i 2008 finner vi i artikkelen *Referendum v Krymu osnovan na prave*. Kosovo-analogien opptrer nokså ofte i media for å støtte argumenter i Russlands favør. Russland tok Serbias side i konflikten og ønsker ikke å anerkjenne Kosovo som en egen stat. Noen av de vanligste argumentene fra russisk side går ut på at folket i Kosovo ikke har rett til selvbestemmelse, og at folket brøt den territorielle integriteten til Serbia. Flere grunner nevnes i følgende utdrag fra artikkelen:

Его рассматривал, например, Гаагский трибунал ООН при поиске ответа на наличие у *Косова* права на самоопределение. ... Международный суд ООН ... игнорировал многие очевидные факты, в том числе и *суверенитет Сербии*, нарушение прав лиц сербской национальности, преступления косовского режима в гуманитарной сфере и т.д.

Russland har riktignok brukt tilfellet med Kosovos løsrivelse for å rettferdiggjøre flere etterfølgende løsrivelser som Abkhasia, Sør-Ossetia, og nå Krim. Forfatteren understreker at «В случае Крыма ситуация иная. Принципиально иная». Med andre ord argumenterer forfatteren for at siden Kosovo fikk internasjonal anerkjennelse for løsrivelsen, er det ingen tvil om at Russlands annektering av Krim også bør bli anerkjent:

- Республика имеет опыт публичной власти
- обладает необходимой властной инфраструктурой управления
- самостоятельность и эффективность власти, демонстрируемая Верховной радой, правительством республики, муниципальными органами, вписывается в действующие международные стандарты
- народом Крыма – главным источником власти в республике, призванном на референдуме продемонстрировать свою волю принимать стратегические и системные решения

Som nevnt ovenfor mener forfatteren og mange andre aktører på russisk side at republikkens løsrivelse gir et påskudd for å gjennomføre andre løsrivelser, for deretter å kreve internasjonal anerkjennelse av disse. Denne motsetningsfylte fremstillingen, samt oppramsingen av grunner som støtter synspunktet, kan styrke forfatterens ethos. Men hvorfor brukes en historisk hendelse Russland ikke anerkjenner for å legitimere valget om Krims tilhørighet? Denne analogien har noe paradoksalt ved seg, og dens selvmotsigende form skiller seg fra de andre historiske analogiene.

Forenklete bilder av situasjonen

Et annet poeng ved analogien til uavhengighetserklæringen i 1776 er at de historiske hendelsene stilles som paralleller til Russlands og separatistenes forhold til den ukrainske regjeringen. Sammenlikningen kommer til uttrykk i punktene ovenfor, i tillegg til i gjentakelsen av følgende avsnitt:

Их делегаты тогда провозгласили, что «история правления ныне царствующего короля Великобритании – это набор бесчисленных несправедливостей и насилий, непосредственной целью которых является установление неограниченного деспотизма».

Но население Крыма тоже считает историю правления националистических правительств нынешней Украины «набором бесчисленных несправедливостей и насилий, непосредственной целью которых является установление неограниченного деспотизма».

I de to avsnittene er det kun deltakerne som skiftes ut. Forfatteren overfører her uttalelsen fra de revolusjonære til å gjelde separatistene på Krim.

Denne overføringen av egenskaper forekommer også i Gibraltar-analogien:

Чем Крым хуже Гибралтара, возвращения которого у Великобритании уже много лет требует Испания? Обеспечивала ли Украина жителям Крыма должное уважение к их культуре? А в области образования на родном языке – кто-то будет спорить, что был сплошной регресс и никакого прогресса?

På grunnlag av sitatet og bakgrunnsinformasjonen om konflikten kommer det frem hvordan forfatteren sidestiller Gibraltar med Krim, Storbritannia med Russland og Spania med Ukraina. De tre partene i analogien representerer hvordan forfatteren ser på de tre partene i Krim-konflikten.

Analogiene skaper dermed en illusjon for leserne om en håndterbar og forenklet situasjon. Dette virkemiddelet kan føre til at leserne lettere følger argumentasjonen, og at de fremlagte påstandene og argumentene gir mer mening dersom forfatteren skaper et visuelt likt scenario. I sin tur kan denne fremstillingsmåten styrke artikkelforfatterens ethos og virke overbevisende på mottakeren.

Kritikk av motparten

Gjennom å basere argumentasjonen på USAs eksistens, kan det også tenkes at forfatteren av artikkelen *Krymskaja legitimnost'* ønsker å svekke motpartens posisjon. Artikkelen åpner med en ganske oppsiktsvekkende påstand:

Если незаконен нынешний референдум в Крыму, в рамках которого более 95% крымчан выступили за воссоединение с Российской Федерацией, то незаконно и существование США. Точнее, оно еще более незаконно.

Påstanden «Точнее, оно еще более незаконно» utdypes videre i teksten med et argument om koloniernes løsrivelse fra Storbritannia: «*референдума не было*, и они вышли из состава последней по решению делегатов Континентального конгресса».

Argumentasjonen er ment å virke engasjerende på leseren ved å opplyse om at USA ikke er grunnlagt på et legitimt vis, slik landet nå krever av andre. Forfatteren sammenlikner legitimiteten av USAs eksistens med valget på Krim, en oppfatning som ikke er spesielt utbredt i media. Negasjonen i eksemplet skaper en forsterkende effekt, for å understreke gyldigheten av påstanden. Måten forfatteren anvender analogien til uavhengighetserklæringen i 1776 kan virke inn på hvordan leserne oppfatter USAs avgjørelser i Krim-konflikten, samt landets eksistens. Ut ifra denne fremstillingen fremstår USAs handlinger fremstår som et paradoks, ved at landet selv bygger på handlinger det sterkt fordømmer.

Videre tar vi for oss analogiene til den arabisk-israelske krig i 1948, samt Indias annektering av Goa i 1961. I hovedsak har forfatteren valgt ut nettopp disse to hendelsene for å gi eksempler som passer til de pro-vestlige ukrainernes påstand om at et medlemsland av FN har fratatt et annet medlemsland sitt territorium. Forfatteren argumenterer derimot for at dette tilfellet ikke gjelder i Krim-konflikten. Angående Israel skriver han:

Причем Израиль и приобретал, и отдавал земли — помнят ли миллионы россиян, отдыхающих в Шарм-эль-Шейхе, что еще 30 с небольшим лет назад эта земля принадлежала Израилю, который дважды в прямом столкновении победил Египет? Но под давлением мирового сообщества был вынужден вернуть политые кровью земли.

Det er interessant hvordan forfatteren direkte henvender seg til lesernes minne med et retorisk spørsmål. På denne måten appellerer forfatteren til mottakernes følelser tilknyttet denne hendelsen, samt tilfredsstillelse ved å ta del i diskusjonen. Men i tillegg til dette ser vi hvordan forfatteren omtaler presset fra verdenssamfunnet. Dermed fremsettes også analogien for å begrunne kritikken av Vesten.

Flere likheter kan ses ved analogien til Goa. Portugal fikk bekreftet sin suverenitet overfor India i 1960, men India annekterte likevel Goa med makt året etter. Portugal stod fast ved synspunktet om at Goa var en umistelig del av Portugal.

Президент Португалии Салазар в интервью 20 декабря, на следующий день после захвата Гоа, говорил: «Неру одержал военную победу, но потерпел сокрушительное моральное поражение. Атака на Гоа доказывает захватнические устремление Индии, так что ее соседям следует быть настороже». *Ничего не напоминает?*

Her henvender forfatteren seg nok en gang direkte til leseren gjennom et retorisk spørsmål. Spørsmålet vil få leseren til å tenke grundigere gjennom informasjonen, og leseren vil selv måtte vurdere hvor forfatteren vil med dette spørsmålet. Likevel er det ikke sikkert at de retoriske spørsmålene påvirker leseren. Dersom leseren ikke husker eller forstår hva forfatteren sikter til, kan slike spørsmål miste sin effekt. For at virkemiddelet skal slå an blant leserne er det viktig med en allmenn kjennskap til det historiske fenomenet, som leserne gjerne har en emosjonell tilknytning til.

Det neste utdraget fra teksten peker direkte tilbake på forfatterens hovedpoeng om at den sterkeste rett er gjeldende: «Разумеется, никаких международных санкций против Индии не последовало».

Fremstillingen belyser avgjørelsene i det internasjonale samfunnet på en negativ måte ved å fremstille dem inkonsekvente. Dersom leserne sitter igjen med følelsen av at internasjonal rett tar urettferdige og tilfeldige avgjørelser, vil fremstillingen ha påvirket deres pathos.

Analogi som utsmykning av teksten

De to siste analogiene er ikke like omfattende og avgjørende for artiklenes helhet, men de utgjør derimot fargerike bilder av situasjonen.

Den historiske analogien i *Status Kryma* presenteres som en utbrodering av dagens situasjon:

Это напоминает *мятеж генерала Франко против правительства Народного фронта в Испании*, который тоже начался на периферии по кодовой фразе «Над всей Испанией безоблачное небо» 18 июля 1936 г. и устремился к столице.

Analogien beskriver altså likheten med forfatterens oppfatning av nasjonalistenes opprør i Ukraina. Forfatteren beskriver videre en likhet og en avgjørende ulikhet ved hendelsene:

- «...принципиальное сходство обоих мятежей в том, что *европейские державы способствовали успеху обоих (...)*
- Принципиальное различие лежит в личности руководителей *Испании и Украины*»

Analogien er trukket inn for å sammenlikne landenes ledere og hvordan de håndterte konfliktsituasjonen: «Тут Янукович с его *невразумительной предысторией*. А там Хосе Диас, Долорес Ибаррури и другие личности, *вызывающие восхищение*. ... Янукович *быстро сбежал* из Киева, а республиканцы *три года боролись...*».

Her ser vi hvordan forfatteren gjennom analogien får frem synspunktet sitt om hvordan de russiskvennlige lederne burde kjempet hardere for landet sitt. Kommentaren angående vestlig støtte kan peke på nødvendigheten av at Russland nå griper inn, siden ikke opprørerne fikk tilstrekkelig motstand fra Janukovič-regjeringen.

Den andre historiske analogien tar for seg ødeleggelsen av det russiske imperiet etter revolusjonen i 1917. Analogien dukker opp i et sitat av Putin i *Pravo silnogo*. Sitatet brukes som et utfyllende argument til påstanden om at Russland ikke bryter Budapest-memorandumet:

«...Так же, как было после крушения Российской империи, после революции 1917 года, возникает новое государство. А с этим государством и в отношении этого государства мы никаких обязывающих документов не подписывали».

Analogien fungerer i dette tilfellet som et eksempel for å gi leseren noe håndfast å forholde seg til, og som et forsterkende element til argumentet. Virkemiddelet er riktignok innlemmet et direkte sitat, som ikke blir lagt vekt på i resten av artikkelens argumentasjon. Derfor kan analogien oppfattes som et trekk for å gjøre argumentasjonen mer gripende for mottakerne.

Opprettholdelse av identitet

Til slutt vil jeg nevne et trekk ved analogien til Israel som ikke direkte angår de andre punktene, men som dreier seg mer om det kulturelle aspektet. Forfatteren fremlegger en likhet ved situasjonen i Israel og på Krim:

Но отдавать кому-либо Голанские высоты, а в особенности Восточный Иерусалим, Израиль не намерен. Не только по историко-культурным причинам, но и по банальным требованиям безопасности и выживания еврейского государства. *Черноморский флот также является краеугольным камнем безопасности Российской Федерации, а о историко-культурных связях Крыма и России знает даже самый отмороженный бандеровец.*

Her vendes oppmerksomheten mot identitetsspørsmålet i Krim-konflikten. Forfatteren understreker den kulturelle viktigheten av Krim for Russland, noe som appellerer til lesernes identitetsfølelse. Når han viser til andre som nektet å gi fra seg «sine» områder, oppfordrer han til at Russland står styrket og holder på det som er sitt. Dette fremhever en følelse av fellesskap, som kan styrke forfatterens ethos.

Sammendrag av Vzgljads historiske analogier

Som vi har sett, finnes det historiske analogier i alle artiklene fra Vzgljad. Det viser seg også at forfatteren benytter virkemiddelet til flere ulike formål i teksten.

Det første formålet går ut på å rettferdiggjøre Russlands handlinger og samtidig danne et påskudd for løsrivelsen av Krim. Denne intensjonen kommer til syne i analogien til de 13 koloniernes løsrivelse fra Storbritannia, Gibraltar-konflikten, samt konflikten i Kosovo. Disse analogiene hører også tett sammen med argumentasjonen.

Det andre formålet dreier seg om å forenkle bildet av Krim-konflikten for leserne, en egenskap som ligger til grunn for alle analogiene. Dette gjøres ved at kvaliteter ved en historisk hendelse (kilden) overføres til den nåværende situasjonen (målet), slik at det skjer et rollebytte. På denne måten kan leserne enkelt relatere til situasjonen og lettere få et overblikk over partene i konflikten.

Som nevnt i teorikapitlet er hovedpoenget i denne oppgaven hvilke formål analogien har i teksten, og hvorvidt den historiske analogien virker overbevisende. Om analogien er gyldig eller korrekt har en mindre betydning dersom forfatteren skaper en troverdig fremstilling av situasjonen. Det kan likevel diskuteres om alle de fremsatte analogiene i artiklene fremstår overbevisende. Oppfattes de løgnaktige eller irrelevante for den pågående situasjonen, vil ikke leseren bli overbevist om den påståtte sammenhengen mellom hendelsene.

Et tredje formål er å kritisere motparten gjennom bruken av analogi. I *Krymskaja legitimnost'* fremstilles USA som et land bygd på selvmotsigelser, en oppfatning som kan forverre den kritiske holdningen til USA blant den russiske befolkningen. I *Pravo silnogo* trekker forfatteren frem presset fra det internasjonale samfunnet i analogien til Israel. I den neste analogien til Goa eksemplifiserer han videre hvordan Vesten ikke følger reglene og handler som de selv ønsker. Analogiene peker da til slutt på forfatterens hovedsynspunkt om at Vesten ikke er til å stole på, og at Russland må sørge for å være den sterkeste parten.

De mindre fremtredende analogiene fungerer mer som virkemidler for å gjøre teksten levende og interessant for leseren. Dette gjelder analogien til Francisco Franco og Folkefronten, og sitatet om ødeleggelsen av det russiske imperiet etter 1917. Selv om begge står til argumentasjonen, er dette i mye mindre grad enn de andre omtalte analogiene. Hadde disse historiske hendelsene blitt fjernet, ville fortsatt ikke argumentasjonen falt sammen. Derfor utgjør de heller et krydder i tekstens argumentasjon, som gjør teksten mer underholdende å lese.

Trådene samles

I denne oppgaven har jeg sett på hvordan Krim-konflikten omtales i russiske medier, nærmere bestemt hvordan den liberale avisen Novaja Gazeta og den konservative avisen Vzgljad fremstiller situasjonen rundt referendumet på Krim. Dette har jeg gjort ved en nærlesning og retorisk analyse av fire meningsartikler fra hver avis for å kartlegge hvilke retoriske virkemidler som tas i bruk og hva de to ulike avisene velger å gjøre leseren oppmerksom på ved sine fremstillinger. I dette avslutningskapitlet vil jeg fokusere på hovedfunnene i oppgaven. Først skal vi se hvordan avisenes ulike argumentasjon og bruk av virkemidler kan bidra til en større forståelse for hvordan russerne forholder seg til Krim og Ukraina.

Kjennetegn ved avisenes retorikk

Hovedargumentasjonen i artiklene i Novaja Gazeta er ment å underrette leserne om ulempene ved å gjennomføre referendumet på Krim, mens hovedsynspunktet i Vzgljads artikler dreier seg om at referendumet på Krim er en lovlig handling som bør godkjennes av det internasjonale samfunnet.

Tre av forfatterne fra Novaja Gazeta har i utgangspunktet en positiv innstilling til at Krim blir en del av Russland, i likhet med Vzgljads forfattere. I Novaja Gazeta oppstår likevel et skille mellom det forfatterne oppfatter som et positivt, men illusorisk utfall, og bekymringen for referendumets reelle konsekvenser for Russland. Denne tolkningen ender opp som et motargument til forfatterne i Vzgljad, som er fast innstilt på at annekteringen er et lovlig og reelt utfall.

Selv om Novaja Gazeta er kjent for sin kritiske holdning til regjeringen i Russland, ser vi i analysen hvordan graden av kritikk likevel varierer mellom forfatterne. Forfatterne jobber for den samme avisen, men viser klart individuelle oppfatninger av konflikten på Krim. Kritikk av Vesten forekommer også i Novaja Gazeta, men til forskjell fra Vzgljad opererer ikke avisen med en klar motpart. Vzgljads forfattere ser på Vesten, nærmere bestemt USA, Europa, samt nasjonalistene i Ukraina som

motparten. Novaja Gazeta trekker frem vestlige synspunkter og argumenter i større grad enn Vzgljad, og forholder seg mer på sidelinjen av konfliktens hovedparter.

Karakteristisk for artiklene i Vzgljad er logosappellen i tekstene. Forskjellige former for bevismateriale omtales jevnlig i tekstene for å overbevise leseren om referendumets lovlighet. Dette kommer som en følge av at alle artiklene knytter hovedsynspunktet sitt til lov og rett, og derfor blir det naturlig for forfatteren å forklare leseren sin forståelse av dokumentet. Logosappellen kommer også til syne i Novaja Gazetas artikler, men i langt mindre grad. En åpenbar logosappell ser vi i Minejevs *Rossiju v mire teper' bojatsja*, der han baserer argumentasjonen på en rekke sitater fra EU-ministre.

Som beskrevet i teorikapitlet fokuserer jeg på forståelsen av ethos som tilknyttet *måten* forfatteren argumenterer på i artikkelen. Dette viser seg blant annet ved gjentakelser, utheving av personlige titler, retoriske spørsmål og mye bevismateriale i teksten. Er ett eller flere av slike virkemidler tilstede, øker ofte overbevisningskraften ved argumentasjonen. Ethos og logos henger altså sammen ved at argumentenes beviskraft påvirker forfatterens troverdighet.

Forfatterne i Novaja Gazeta appellerer til pathos oftere enn forfatterne i Vzgljad. Pathosappellen viser seg her i hovedsak når forfatterne ønsker å gjøre leseren oppmerksom og vekke til ettertanke. Dette formålet henger sammen med argumentasjonen som viser skeptiske holdninger til referendumet på Krim. I Vzgljad appellerer forfatterne til lesernes følelser gjennom den oppfordrende tonen om at Russland må stå styrket mot Vestens handlinger.

Et annet viktig likhetstrekk ved avisene er bruken av historiske analogier. Dette retoriske virkemiddelet er et viktig funn i analysen, fordi den hyppige bruken kan si oss noe mer om russiske forståelser av Krim-konflikten. Under følger en sammenlikning av de historiske analogiene fra hver avis.

En sammenlikning av de historiske analogiene fra begge aviser

De historiske analogiene har mange ulike formål i artiklene, noe som kan gi en større forståelse for Russlands argumenter i Krim-konflikten. Under følger en gjennomgang av tre fremtredende funksjoner ved de historiske hendelsene, etterfulgt av to gjennomgående trekk ved måten de anvendes på:

- Den kognitive funksjonen er den mest fremtredende, og brukes jevnlig i begge avisene. Å skape et forenklet og bestemt bilde av hendelsene er dermed et populært måte å anvende virkemiddelet på. Dette gjør det enklere å ramme inn argumentasjonen og samtidig utelate andre aspekter ved konflikten. Det å presentere en forenklet versjon av virkeligheten for leseren kan i tillegg gjøre argumentasjonen mer overbevisende. Analogiene virker da som en oppskrift, som tydeliggjør sammenhengen og den påståtte relevansen med den pågående eller fremtidige hendelsen.
- Historisk analogi viser seg også å fungere identitetsbevarende, ved at den historiske hendelsen understreker den historiske og kulturelle viktigheten av Krim for Russland.
- Historiske analogier fungerer også som språklig utsmykning av teksten. Ved en slik bruk er ofte analogiene mindre relevante for hovedargumentasjonen, og fungerer derfor mer som utfyllende eksempler.

De ovenstående funksjonene kjenner vi igjen fra teorikapitlet. I tillegg til disse finnes det to gjennomgående trekk ved de historiske analogiene i analysen. Det første trekket går ut på at historisk analogi brukes argumentativt som et påskudd for å rettferdiggjøre den russiske regjeringens beslutninger. Flere steder er analogiene godt innarbeidet i artikkelens argumentasjon, slik at uten analogien ville artikkelens argumentasjon blitt svekket eller falt sammen. Eksempler på dette ser vi i *Status Kryma* og *Operacija «Russkij Krym»*.

Det andre trekket dreier seg om at historiske analogier kan svartmale bildet av motparten, som spesielt viser seg i Vzgljads artikler. Analogiene rammes inn slik at Vestens handlinger stilles i et negativt lys. Det overordnede målet i denne sammenheng er å overbevise leseren om forfatterens argumentasjon, som vi ser et eksempel på i analogien til Indias invasjon av Goa i artikkelen *Pravo silnogo*.

Novaja Gazeta og Vzgljad har interessant nok ikke brukt noen av de samme analogiene i artiklene i analysen. Innad i Novaja Gazeta så vi at analogien til Sør-Ossetia forekom to ganger. Utenom dette inneholder de andre analogiene forskjellige hendelser. Dette kan være et resultat av at forfatterne har ulike individuelle forståelser av konflikten, men funnet kan også peke på hvor enkelt det er å lete frem liknende historiske hendelser og tilpasse dem etter argumentasjonens formål. Forfatteren kan fritt velge å utelate eller inkludere detaljer. Dersom likhetene fremstår mange for leseren, bidrar dette til å øke argumentasjonens overbevisningskraft.

Historiske analogier som gjentas ofte i media kan si noe mer om hvor relevant den historiske hendelsen er for den nåværende situasjonen. Både Sør-Ossetia og Kosovo inneholder flere likhetstrekk med konflikten på Krim, og flere av de involverte partene er de samme. På den annen side kan flere av analogiene fremstå vaklende, til tross for mange argumenter som støtter opp under valget av den historiske hendelsen. Dette gjelder spesielt svært gamle hendelser, som leseren raskt kan vurdere som usannsynlige utfall av Krim-konflikten.

Det var ikke forventet å finne dette høye antallet historiske analogier i artiklene. Siden dette retoriske virkemiddelet viste seg å være det mest fremtredende, har det blitt uthevet i oppgaven. På grunn av posisjonen og historien til Krim forventet jeg å finne kommentarer om halvøyas tilknytning til Russland. Likevel inneholder ingen av artiklene referanser til for eksempel Kievriket eller fyrst Vladimir, som jeg har sett forekomme andre steder i russiske medier. Det var også et ventet resultat at Novaja Gazeta var kritisk til den russiske regjeringen, mens Vzgljad har lite variasjon i sine meninger om Krim-konflikten. Likevel overrasket det hvordan Novaja Gazeta var kritisk til flere av partene, og at avisen ikke sa seg like mye enig i Vesten som jeg hadde trodd.

Konklusjon

I vestlige medier omtales Krim-konflikten ofte med en klart kritisk holdning til Russlands handlinger. Det er en kjent sak at både Europa og USA fordømmer annekteringen av Krim, og at referendumet beskrives som en ulovlig handling. Det russiske mediesamfunnet blir omtalt i Vesten som et statlig kontrollert organ uten ytringsfrihet. Vestlige medier har for vane å sidestille de russiske mediene med propagandavirksomhet, en holdning som har manifestert seg blant store deler av Vestens befolkning. Det finnes en viss sannhet i dette, som viser seg når vestlige journalister avdekker feilaktige påstander fra russiske medier. I en komplisert situasjon som Krim-konflikten bør det likevel også rettes et kritisk søkelys på Vestens argumentasjon. Ligger det en sannhet i de russiske omtalene av Vesten som dobbeltmoralisk og egoistisk? Et av aspektene som gjør situasjonen på Krim ekstra vanskelig er konflikten mellom sivilisasjoner, som Aleksandr Minejev treffende poengterer i sin artikkel. Det foreligger noe fundamentalt ulikt ved motpartenes politiske strategier og mål. Forholdet mellom Vesten og Russland har variert gjennom tidene, men i forbindelse med Krim-konflikten er de forstående holdningene til den andre parten i et klart mindretall.

I analysen så vi hvordan de aller fleste forfatterne mener at Krim i utgangspunktet tilhører Russland, selv om artiklenes konklusjoner er vidt forskjellige. Innstillingen til at Krim rettmessig tilhører Russland er først og fremst et resultat av de historiske minnene tilknyttet Krimhalvøya. Analysen viser hvordan mange av hovedargumentene forankres i historiske analogier, som har vist seg å være det mest fremtredende retoriske virkemiddelet i analysen.

Det er ikke tilfeldig at nettopp Krim-konflikten maner frem så mange historiske minner hos de russiske forfatterne. Som vi ser i kapitlet om den historiske bakgrunnen til Krim-konflikten, har ulike folkeslag kriget om Krimhalvøya fra tidlig jernalder av. Russland annekterte Krim for første gang i 1784, og har følgelig mange minner knyttet til halvøya. Både Sevastopol og Simferopol ble opprettet av russerne, og i tillegg er en viktig del av Svartehavsflåten plassert på Krim.

Mange russere ser på Kiev som opprinnelsen til dagens Russland, noe Vladimir Putin (2014) uttrykker i sin tale etter annekteringen av Krim: «Киев – мать городов русских. Древняя Русь – это наш общий исток, мы всё равно не сможем друг без друга». I Ukraina anses også Kievriket for å være opprinnelsen til landenes historiske og kulturelle identitet. Det finnes mange ulike fremstillinger om opphavet til Russland og Ukraina (Plochy 2010). Det essensielle i denne sammenheng er hvordan Russland, Krim og Ukraina er tett tilknyttet hverandre gjennom sterke historiske bånd.

Den dag i dag faller det mange russere tungt for hjertet at Nikita Khrusjtsjev overførte Krim til Ukraina i 1954. Kritikken av Russlands tidligere ledere så vi i artikkelen *Status Kryma*, der forfatteren mente at det ikke ville vært noen strid om hvem Krim egentlig tilhører uten disse historiske feiltrinnene. Ut fra historien mener derfor mange russere at Ukraina ikke har rett på Krim. Historiske feiltrinn har altså ført til hvordan mange russere verdsetter en sterk stat, der regjeringen er opptatt av å opprettholde et mektig Russland. Dette er en viktig årsak til Vladimir Putins økende popularitet blant store deler av befolkningen etter annekteringen av Krim (Ray & Esipova 2014). I forbindelse med annekteringen den 18. mars 2014 holdt Putin en tale, der han blant annet kommenterte Krim og Russlands nære tilknytning:

В Крыму буквально всё пронизано нашей общей историей и гордостью. Здесь древний Херсонес, где принял крещение святой князь Владимир. Его духовный подвиг – обращение к православию – предопределил общую культурную, ценностную, цивилизационную основу, которая объединяет народы России, Украины и Белоруссии. В Крыму – могилы русских солдат, мужеством которых Крым в 1783 году был взят под Российскую державу. Крым – это Севастополь, город-легенда, город великой судьбы, город-крепость и Родина русского черноморского военного флота. Крым – это Балаклава и Керчь, Малахов курган и Сапун-гора. Каждое из этих мест свято для нас, это символы русской воинской славы и невиданной доблести (Putin, V. 2014).

Forståelsen av Krim som russisk er altså en viktig del av russernes kollektive minne. Annekteringen av Krim ble ønsket velkommen av et flertall russere fordi Krim oppfattes som en del av deres nasjonale identitet.

I tillegg til det historiske båndet finnes det et spesielt tilfelle ved Krim som gjør området ekstra betydningsfullt for den russiske staten, og som har påvirket regjeringens avgjørelser om offensive og raske handlinger i løpet av konflikten. Dette aspektet er Svartehavsflåten, som utgjør en av de viktigste geopolitiske årsakene til at Russland ikke ønsker å gi slipp på Krim. Kontrollen over Krim gir Russland mange militære fordeler, blant annet en strategisk plassering for utøvelse av makt i og rundt Svartehavet. Russland fryktet i utgangspunktet at NATO skulle bevege seg østover og få innflytelse over landområder som er viktige for Russland. At NATO og Vesten nå skulle tilegne seg makt over Krim og Ukraina, inkludert en del av den russiske marinen, var derfor ikke et aktuelt scenario. Krim består derfor av en viktig interessesfære som er avgjørende for Russlands maktposisjon i verdenssamfunnet.

Kritikken av Vestens egoistiske interesser og partiske avgjørelser som forekommer i Vzgljads artikler avdekker en patriotisk oppfordring om å stå styrket mot Vestens forsøk om å overta kontroll. Avisen fremmer bildet av Russland som en sterk aktør i verdenspolitikken, som på ingen måte vil bøye seg for Vestens ønsker. Vestlige verdier om demokrati og menneskerettigheter omtales som dobbeltmorske, en påstand som flere steder eksemplifiseres gjennom historiske analogier. De historiske hendelsene gir dette synspunktet en større troverdighet, og kan derfor bidra til å forsterke holdningen om at Russland bør opprettholde sin maktposisjon overfor Vesten.

I Vzgljads artikler vektlegger forfatterne legitimiteten ved referendumet og annekteringen av Krim til Russland. Viktigheten ved å fremheve dette aspektet kommer tydelig frem i alle Vzgljads artikler i analysen. Trekket viser at det offentlige Russland ikke bare er opptatt av det geopolitiske maktspeilet. Snarere har regjeringen også et behov for å understreke legitimiteten ved Russlands handlinger, slik at landet fremstår som et regime med orden overfor sine innbyggerne og andre land. I sammenheng med opprettholdelsen av et slikt image gjelder det å vise leserne at Russlands handlinger er vel så legitime som Vestens. Denne tankegangen gjenspeiler seg i Putins tale:

Кроме того, крымские власти опирались и на известный косовский прецедент, прецедент, который наши западные партнёры создали сами, что называется, своими собственными руками, в ситуации, абсолютно аналогичной крымской,

признали отделение Косово от Сербии легитимным, доказывая всем, что никакого разрешения центральных властей страны для одностороннего объявления независимости не требуется.

Den historiske analogien til Kosovo så vi også forekomme i analysen av Vzgljad. Denne analogien brukes flere steder i russiske medier for å rettferdiggjøre folkeavstemningen og annekteringen av Krim.

Et annet aspekt viser seg ved forståelsene som presenteres i Novaja Gazetas artikler. Selv om enkelte av forfatterne i utgangspunktet mener at Krim tilhører Russland, er forfatterne i avisen kritiske til regjeringens avgjørelser. Dette ser vi ved at flere av artiklene i Novaja Gazeta består av todelte meninger. Selv om noen av avisens forfattere innrømmer at det hadde vært positivt med en annektering av Krim, vektlegger de i stedet konsekvenser og bekymringer for folkets velstand dersom Russland skulle bli fryst ut av verdenssamfunnet. I motsetning til Vzgljad inntar Novaja Gazeta rollen som en av opposisjonens stemmer. Argumentasjonen i Novaja Gazetas artikler legger mer vekt på hvordan landet skal fungere i takt med verdenssamfunnet, og flere av forfatterne mener at folkeavstemningen ikke er en legitim handling.

I løpet av Ukraina-konflikten har uavhengige medier i Russland blitt slått hardt ned på av myndighetene. En av de mest kjente sakene er utbyttingen av sjefsredaktøren i lenta.ru, som er omtalt i bakgrunnskapitlet. Bloggen til anti-korrupsjonsaktivisten Alexei Navalnyj har også blitt stengt en rekke ganger, i tillegg til andre internettsider som har inneholdt kritiske holdninger til den russiske regjeringen (Sukhov 2014). Novaja Gazeta har også fått advarsler i forbindelse med konflikten i Ukraina (The Moscow Times 2014). Advarselen gjaldt «ekstremistisk innhold», og var et utslag av en artikkel skrevet av Julia Latynina kalt *Esli my ne Zapad, to kto my?* (Latynina 2014).

De ulike fremstillingene i Novaja Gazeta peker likevel på journalisters mulighet til å fremsette kritiske tanker og ideer i media i Russland, men alltid med en viss risiko for å bli straffet for sine ytringer. Til tross for at journalistene i Novaja Gazeta har en regimekritisk holdning og at den har mottatt advarsler fra staten, har avisen aldri blitt stengt ned. Det er uansett viktig å huske på de seks journalistene som jobbet for avisen, som måtte bøte med livet for deres dekning av ulike konfliktsituasjoner. Den

utsatte jobben som uavhengig journalist i Russland bidrar til en større selvsensur i media.

Selv om avisen Vzgljad beskrives som et talerør for regjeringen, skiller den seg likevel fra andre regjeringstro aviser ved å inneholde, i likhet med Novaja Gazeta, en egen side med meningsartikler. Det er ikke nødvendigvis sagt at disse meningssidene representerer en ytringsfrihet i russiske medier. Selv om artiklene er skrevet som subjektive tolkninger av situasjonen, er de svært like innholdsmessig.

Oppgavens analyseresultater forteller oss at det eksisterer flere stemmer enn regjeringens i det russiske samfunnet. Det finnes oppfatninger av Krim-konflikten som likner på Vestens. Den opposisjonelle delen av befolkningen er likevel i et klart mindretall, som også kan være en grunn til at ikke alltid regjeringen bryr seg om å slå ned på enkelte utsagn. De statlige mediene dekker hele Russland, mens små og liberale medier som Novaja Gazeta ikke når ut til folket på den samme måten. Riktignok har internett ført til en lettere tilgang på informasjon, men i Russlands tilfelle finnes det fortsatt ikke internettilgang i mange av de mer utenforliggende regionene. TV er fortsatt det mest populære mediet, og der dominerer den russiske staten. Opposisjonelle medier kan fremlegge både velformulerte og fornuftige forslag til handlinger, men blir disse stemmene hørt når avgjørelsene skal tas?

Denne oppgaven har vist hvordan det retoriske virkemiddelet historisk analogi kan utdype vår forståelse av hvordan Krim-konflikten diskuteres i dagens Russland. At forfatterne har beskrevet situasjonen med en rekke ulike historiske hendelser viser oss at selv innenfor de regjeringstro mediene opptrer flere individuelle forståelser av Krim-konflikten. De historiske båndene til Krim har vist seg som et sterkt kollektivt minne blant Russlands befolkning. Både i Vzgljad og Novaja Gazeta blir den historiske og strategiske tilknytningen til Krimhalvøya påpekt i flere av artiklene. Selv om avisene i utgangspunktet utgjør to vidt forskjellige talerør i samfunnet, kan dette peke på at både liberale og konservative journalister har noen like og grunnleggende oppfatninger om Krimhalvøyas tilhørighet.

Til tross for at Novaja Gazeta er kjent for sin regimekritiske stil, har vi sett hvordan kritikken varierer forfatterne imellom med hensyn til folkeavstemningen på Krim. Felles for de liberale forfatterne er likevel at de ikke ønsker å ta sjansen på å forverre forholdet til Vesten, og at de derfor mener at referendumet ikke bør bli gjennomført.

Forfatterne i Vzgljad er opptatt av referendumets legitimitet, og velger å stå opp mot Vesten ved å trekke frem historiske analogier til hendelser de mener viser tydelige eksempler på Vestens dobbeltmoralske handlinger.

Ut ifra dette ser vi hvordan mange av Novaja Gazetas forfattere forholder seg defensive på bakgrunn av historiske hendelser. Den regjeringstro Vzgljad går heller inn i en offensiv posisjon i konflikten basert på overbevisningen om at folkeavstemningen på Krim er legitim. Disse funnene forteller oss at befolkningen i dagens Russland har ulike ønsker og målsetninger for landet sitt. Mellom den russiske opposisjonen og de som støtter den russiske regjeringen hersker det dermed en uenighet om hvorvidt Russland bør prioritere samarbeidet med Vesten, eller understreke sin posisjon som en sterk og uavhengig stat.

Artiklene i oppgaven

Novaja Gazeta

Latynina, Julia (03.03.2014) Ukrainskij kriminal pytaetsja sdelat' iz Rossii svoju kormušku i stranu-izgoja. Hentet fra:

<http://www.novayagazeta.ru/columns/62520.html>

Mirimanova, Natalia (11.03.2014) Skorostnoj rezjim. Hentet fra:

<http://www.novayagazeta.ru/comments/62635.html>

Minejev, Aleksandr (18.03.2014) Rossiju v mire teper' bojatsja, a eto plokho dlja ee zdorovja. Hentet fra: <http://www.novayagazeta.ru/columns/62758.html>

Felgengauer, Pavel (01.03.2014) «Operacija Russkij Krym». Hentet fra:

<http://www.novayagazeta.ru/columns/62482.html>

Vzgljad

Krylov, Anton (14.03.2014) Pravo sil'nogo. Hentet fra:

<http://vz.ru/opinions/2014/3/14/676956.html>

Turmilov, David (05.03.2014) Status Kryma. Hentet fra:

<http://vz.ru/opinions/2014/3/5/675649.html>

Likhačev, Vasilij (10.03.2014) Referendum v Krymu osnovan na prave. Hentet fra:

<http://vz.ru/opinions/2014/3/10/676389.html>

Černjakhovskij, Sergej (17.03.2014) Krymskaja legitimnost'. Hentet fra:

<http://vz.ru/opinions/2014/3/17/677472.html>

Litteraturliste

Bøker

- Allworth, Edward (1998) *The Tatars of Crimea: Return to the Homeland*. Durham, Duke University Press.
- Andersen, Øyvind (1995) *I retorikkens hage*. Oslo, Universitetsforlaget.
- Berkov, Valerij (2010) *Stor russisk-norsk ordbok*. Oslo, Kunnskapsforlaget.
- Beumers, B., Hutchings, S., & Rulyova, N. (2009) *The Post-Soviet Russian Media: Conflicting Signals*. New York, Routledge.
- Bläser, Verena (2014) «Zum Russlandbild in den deutschen Medien». *Aus Politik und Zeitgeschichte*, 64 (46-47), November, s. 48-53.
- Edy, Jill A. (1999) *Journalistic Uses of Collective Memory*. Chicago, International Communication Association.
- Eide, Tormod (1999) *Retorisk leksikon*. Oslo, Spartacus.
- Færseth, John (2014) *Ukraina: landet på grensen*. Oslo, Humanist Forlag.
- Gripsrud, Jostein (2011) *Mediekultur, mediesamfunn*. Oslo, Universitetsforlaget.
- Gronbeck, Bruce E. (1995) *The Rhetorics of the Past: History, Argument and Collective Memory*. Greenspun Conference on Rhetorical History, The University of Iowa.
- Heradstveit, D. & Bjørge, T. (1986) *Politisk retorikk: Eit kommunikasjonsteoretisk perspektiv*. NUPI rapport, 94. Oslo, Norsk Utenrikspolitisk Institutt.
- Johansen, Anders (2002) *Talerens Troverdighet: Tekniske og kulturelle betingelser for politisk retorikk*. Oslo, Universitetsforlaget.
- Kevin, Deirdre (2003) *Europe in the Media: A Comparison of Reporting, Representation, and Rhetoric in National Media Systems in Europe*. USA, Lawrence Earlbaum Associates.
- Kjeldsen, Jens E. (2004) *Retorikk i vår tid*. Oslo, Spartacus.
- Klujeff, M. L. & Roer, H. (2006) *Retorikkens aktualitet*. København, Hans Reitzels Forlag.
- Le, Elizabeth (2006): *The Spiral of "Anti-Other Rhetoric"*. Side 45-47
- Lægreid, S. & Skorgen, T. (2001) *Hermeneutisk lesebok*. Oslo, Spartacus.

- Mokienko, V. M. & Nikitina, T. G. (2001) *Bolsjoj slovar russkogo zjargona*. St. Petersburg, Norint.
- Noon, D. H. (2004) Operation Enduring Analogy: World War II, the War on terror, and the Uses of Historical Memory. *Rhetoric & Public Affairs*, 7 (3), høst, s. 339-364.
- Oates, Sarah (2013) *Revolution Stalled: the Political Limits of the Internet in the Post-Soviet Sphere*. New York, Oxford University Press.
- Okulska, U. & Cap, P. (2010) *Perspectives in Politics and Discourse*. Amsterdam/Philadelphia, John Benjamins Publishing Company.
- Popescu, Nicu (2014) Eurasian Union: the Real, the Imaginary and the Likely. *Chaillot Papers*. Paris, EU Institute for Security Studies.
- Roksvold, Thore (1989) *Retorikk for journalister*. Otta, Engers Boktrykkeri.
- Sakwa, Richard (2014) *Frontline Ukraine: Crisis in the Borderlands*. London, I.B. Tauris
- Skljarevskaja, G. N. (2001) *Tolkovyj slovar' sovremennogo russkogo jazyka*. Moskva, Astrel AST.
- Wilson, Andrew (2014) *Ukraine Crisis: What it Means for the West*. New Haven/London, Yale University Press.
- Yekelchik, Serhy (2007) *Ukraine: Birth of a Modern Nation*. New York, Oxford University Press.
- Zassoursky, Ivan (2004) *Media and Power in Post-Soviet Russia*. New York/England, M.E. Sharpe.
- Zassoursky, Ivan (2009) Free to get rich and fool around. I: Beumers, B., Hutchings, S., & Rulyova, N. (2009) *The Post-Soviet Russian Media: Conflicting Signals*. New York, Routledge, s. 36-38.

Internettkilder

- AFP (2014) Opposition calls for aid, 'tortured' militant quits Ukraine. 02.02.2014. Hentet fra:
<http://www.channelnewsasia.com/news/specialreports/mh370/news/opposition-calls-for-aid/977156.html>
- Al Jazeera (2014) Timeline: Ukrainian Crisis. Hentet fra:
<http://www.aljazeera.com/news/europe/2014/03/timeline-ukraine-political-crisis-201431143722854652.html>

Amos, Howard (23.02.2014) Ukraine crisis fuels secession calls in pro-Russian south. *The Guardian*. Hentet fra: <http://www.theguardian.com/world/2014/feb/23/ukraine-crisis-secession-russian-crimea>

BBC (2014 a) Ukrainian president and opposition sign early poll deal (21.02.2014)
Hentet fra: <http://www.bbc.com/news/world-europe-26289318>

BBC (2014 b) Russia Lenta.ru editor Timchenko fired in Ukraine row (12.03.2014).
Hentet fra: <http://www.bbc.com/news/world-europe-26543464>

BBC (2010) Times and Sunday Times readership falls after paywall (02.11.2010).
Hentet fra: <http://www.bbc.co.uk/news/uk-11671984>

BBC Europe (28.02.2014) Profile: Ukraine's ousted President Viktor Yanukovich.
Hentet fra: <http://www.bbc.com/news/world-europe-25182830>

BBC News Europe (06.12.2013) Russia and Ukraine leaders seek partnership treaty.
Hentet fra: <http://www.bbc.com/news/world-europe-25267130>

Calvert Journal (u.d.) Russian media: a guide to the troubled world of independent journalism. Hentet fra: <http://calvertjournal.com/features/show/2228/russian-media-guide-to-the-troubled-world-of-independent-journalism>

Christopher Clark (14.03.2014) Parallels to 1914? What History Teaches Us About the Ukraine Crisis. *Der Spiegel*. Hentet fra: <http://www.spiegel.de/international/world/christopher-clark-on-parallels-between-1914-and-the-ukraine-crisis-a-958692.html>

Chubarov, Refat (20.01.2012) Its a Common Knowledge that Every House Must Have a Firm Foundation. *Mejlis of the Crimean Tatar People*. Hentet fra: <http://qtm.org/en/news/1003-its-a-common-knowledge-that-every-house-must-have-a-firm-foundation>

Dragneva, Rilka & Wolczuk, Kataryna (august 2012) Russia, the Eurasian Customs Union and the EU: Cooperation, Stagnation or Rivalry? *Chatham House*. Hentet fra: http://www.chathamhouse.org/sites/files/chathamhouse/public/Research/Russia%20and%20Eurasia/0812bp_dragnevawolczuk.pdf

Ebdrup, Niels (27.02.2012) Hva er hermeneutikk? *Forskning.no*. Hentet fra: <http://forskning.no/filosofiske-fag/2012/02/hva-er-hermeneutikk>

Elder, Miriam (19.07.2013) Russian opposition leader Alexei Navalny released from custody. *The Guardian*. Hentet fra: <http://www.theguardian.com/world/2013/jul/19/alexei-navalny-released-custody-russia>

Moen-Larsen og Lundby Gjerde (07.03.2014) Ukraina-konflikten sett fra Russland. *Aftenposten*. Hentet fra: <http://www.aftenposten.no/meninger/kronikker/Ukraina-konflikten-sett-fra-Russland-7494222.html>

EurActiv.com (25.11.2013) Huge demonstration in Kyiv in support of EU pact.
Hentet fra: <http://www.euractiv.com/europes-east/huge-demonstration-kyiv-demands-news-531924>

European Commission (2013) EU-Ukraine Deep and Comprehensive Free Trade Area.
Hentet fra: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2013/april/tradoc_150981.pdf

European Union External Action (24.06.2013) EU-Ukraine Association Agenda.
Hentet fra: http://eeas.europa.eu/ukraine/docs/eu_ukr_ass_agenda_24jun2013.pdf

Flikke, Geir (20.02.2014) Derfor brenner Ukraina. *BT.no*. Hentet fra:
<http://www.bt.no/meninger/kronikk/Derfor-brenner-Ukraina-3064682.html>

Fossato, F. & Lloyd, J. (2008) The Web that Failed: How Opposition Politics and Independent Initiatives are Failing on the Internet in Russia. *Reuters Institute*. Hentet fra: <http://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/publication/web-failed>

Freedom House (2014) Russia. *Freedomhouse.org*. Hentet fra:
<https://freedomhouse.org/report/freedom-net/2014/russia>

G. C. (15.02.2014) Ukraine's protestors: Maidan on my mind. *The Economist*. Hentet fra:
<http://www.economist.com/blogs/easternapproaches/2014/02/ukraines-protestors>

Georgia (10.04.2014) *Globalis.no*. Hentet fra:
<http://www.globalis.no/Konflikter/Georgia>

Timothy Heritage (04.05.2012) Russia's Pravda hits 100, still urging workers to unite. *Reuters*. Hentet fra: <http://www.reuters.com/article/2012/05/04/russia-pravda-idUSL5E8G41L820120504>

Interfax-Ukraine (06.12.2013) Ban on Kyiv demos means Ukraine departing from OSCE vows – official. Hentet fra:
<http://en.interfax.com.ua/news/general/179862.html>

Interfax-Ukraine (21.02.2014) Ukrainian parliament reinstates 2004 Constitution.
Hentet fra: <http://en.interfax.com.ua/news/general/191727.html>

International Telecommunication Union (2013) Individual Usage of the Internet 2000-2013. Hentet fra: http://www.itu.int/en/ITU-D/Statistics/Documents/statistics/2014/Individuals_Internet_2000-2013.xls

Kjeldsen, Jens (13.09.2009) Framing på norsk — eller kampen om begrepenes betydning. *Vox Publica*. Hentet fra: <http://voxpublica.no/2009/09/raming-pa-norsk-eller-kampen-om-begrepenes-betydning/>

Kohla, Sandra (2011) Stereotype über Russland und seine Bevölkerung. *CAU*.
<http://www.zos.uni-kiel.de/archiv-1/stereotype-ueber-russland-und-seine-bevoelkerung>

Kramer, Andrew E. (28.01.2014) Ukrainian Prime Minister Resigns as Parliament Repeals Restrictive Laws. *The New York Times*. Hentet fra: http://www.nytimes.com/2014/01/29/world/europe/ukraine-prime-minister-resign.html?_r=1

Krasnaja Zvezda (03.02.2012) Istorija Gazety. Hentet fra: <http://www.redstar.ru/index.php/2011-06-30-23-44-03/2011-12-11-22-11-08>

Kypros (17.04.2013) *Globalis.no*. Hentet fra: <http://www.globalis.no/Konflikter/Kypros>

Latynina, Julia (09.09.2014) Esli my ne Zapad, to kto my? *Novaja Gazeta*. Hentet fra: <http://www.novayagazeta.ru/arts/65180.html>

Levada-Center (2013-2014) Assessment of situation in the country. Hentet fra: <http://www.levada.ru/eng/indexes-0>

Lurås, Helge (07.03.2014) Overmodige hyklere. *NRK*. Hentet fra: <http://www.nrk.no/ytring/overmodige-hyklere-1.11589495>

Masters, Jonathan (16.03.2014) Why the Crimean Referendum Is Illegitimate. *Council on Foreign Relations*. Hentet fra: <http://www.cfr.org/ukraine/why-crimean-referendum-illegitimate/p32594>

Media Atlas (u.d.) *Gazeta Izvestija*. Hentet fra: <http://media-atlas.ru/editions/?a=view&id=2477>

Media Guide (15.11.2013) Media-kit Gazeti «Trud». Hentet fra: http://mediaguide.ru/?p=media_kit&id=5285

Mejlis (2011) General information about Mejlis. *Mejlis of the Crimean Tatar People*. Hentet fra: <http://qtm.org/en/general-information-about-mejlis>

Mejlis (2004) General information about Qurultay. *Mejlis of the Crimean Tatar People*. Hentet fra: <http://qtm.org/en/general-information-about-qurultay>

Miller, Christopher J. & Grytsenko, Oksana (03.12.2013) Prime minister survives no confidence vote in chaotic parliament. *Kyiv Post*. Hentet fra: <http://www.kyivpost.com/content/ukraine/parliament-fails-to-fire-the-government-332938.html>

Morello, Carol, Englund, Will & Witte, Griff (17.03.2014) Crimea's parliament votes to join Russia. *The Washington Post*. Hentet fra: http://www.washingtonpost.com/world/crimeas-parliament-votes-to-join-russia/2014/03/17/5c3b96ca-adba-11e3-9627-c65021d6d572_story.html

New York Times (05.03.2014) E.U. Offers Billions in Aid to Ukraine. *The New York Times*. Hentet fra: <http://www.nytimes.com/video/world/europe/100000002751048/eu-offers-billions-in-aid-to->

ukraine.html?module=Search&mabReward=relbias%3Ar%2C%7B%221%22%3A%22RI%3A9%22%7D

NTB (21.03.2014) Russland annekterer formelt Krim-halvøya. Hentet fra: <http://www.aftenposten.no/nyheter/uriks/Russland-annekterer-formelt-Krim-halvoya-7511056.html>

Olearchyk, Roman & Spiegel, Peter (17.01.2014) West puts pressure on Viktor Yanukovich to veto anti-protest laws. Financial Times Europe. Hentet fra: <http://www.ft.com/intl/cms/s/0/e9367e64-7ebc-11e3-a2a7-00144feabdc0.html#axzz2qbRLEtDp>

Pehar, Drazen (2001) Historical Rhetoric and Diplomacy – an Uneasy Cohabitation. *Diplomacy.edu* (Diplo). Hentet fra: <http://www.diplomacy.edu/resources/general/historical-rhetoric-and-diplomacy-uneasy-cohabitation>

Pentassuglia, Gaetano 31.03.2014) Putin should know that Crimea is not Kosovo when it comes to self-determination. *The Conversation*. Hentet fra: <http://theconversation.com/putin-should-know-that-crimea-is-not-kosovo-when-it-comes-to-self-determination-24916>

Plokyh, Serhii (2010) The Origins of the Slavic Nations: Premodern Identities in Russia, Ukraine, and Belarus: Introduction. *Cambridge*. Hentet fra: http://assets.cambridge.org/97805218/64039/excerpt/9780521864039_excerpt.pdf

Popescu, Nicu (september 2014) Eurasian Union: the real, the imaginary and the likely. *EU Institute for Security Studies*. Hentet fra: http://www.iss.europa.eu/uploads/media/CP_132.pdf

President of Russia (18.03.2014) Address by President of the Russian Federation. Hentet fra: <http://eng.kremlin.ru/news/6889>

Putin, Vladimir V. (18.03.2014) Obrasjenie prezidenta rossijskoj federatsii. *Kremlin.ru*. Hentet fra: <http://kremlin.ru/events/president/news/20603>

Radia, Kirit (18.02.2014) Ukraine Violence Leaves at Least 25 Dead. *ABC News*. Hentet fra: <http://abcnews.go.com/International/ukraine-violence-leaves-dead/story?id=22566049>

Ray & Esipova (18.07.2014) Russian Approval of Putin Soars to Highest Level in Years. *Gallup.com*. Hentet fra: <http://www.gallup.com/poll/173597/russian-approval-putin-soars-highest-level-years.aspx>

Rebel', Alina (17.11.2006) «Vzgljad» skvoz' gljanec». Gazeta.Ru o vykhode pilotnogo nomera gazeta «Vzgljad». *Gipp.ru*. Hentet fra: <http://gipp.ru/print.php?id=15078>

Reporters Without Borders (2014) World Press Freedom Index 2014. Hentet fra: <http://rsf.org/index2014/en-index2014.php>

Richter, Andrei (1995, vol. 20, nr. 1) The Russian Press after Perestroika. Canadian Journal of Communication. Hentet fra: <http://www.cjc-online.ca/index.php/journal/article/view/842/748>

Russia Today (28.07.2014) Ukraine civil war death toll 1,100, over 3,500 wounded – UN. *Rt.com*. Hentet fra: <http://rt.com/news/176056-ukraine-military-operation-un/>

Salem, H., Walker S. & og Harding, L. (27.02.2014) Crimean parliament seized by unknown pro-Russian gunmen. *The Guardian*. Hentet fra: <http://www.theguardian.com/world/2014/feb/27/crimean-parliament-seized-by-unknown-pro-russian-gunmen>

Sindelar, Daisy (30.07.2013) Moscow's Latest War On Good Taste: No To Ukrainian Chocolate. *RFE/RL*. Hentet fra: <http://www.rferl.org/content/russia-ukrainian-chocolate-ban/25060451.html>

Sjelomovskij, Petr (31.05.2014) Berkut and Ukrainian soldiers fight pro-Russians near Slovyansk. *Demotix*. Hentet fra: <http://www.demotix.com/news/4890666/berkut-and-ukrainian-soldiers-fight-pro-russians-near-slovyansk/all-media>

Soviet literature: Samizdat (30.12.2014) Encyklopædia Britannica Hentet fra: <http://global.britannica.com/EBchecked/topic/520512/samizdat>

Sovsport (20.03.2014) O nas. Hentet fra: <http://www.sovsport.ru/about>

Spiegel Staff (24.11.2014) Summit of Failure: How the EU Lost Russia over Ukraine. *Der Spiegel*. Hentet fra: <http://www.spiegel.de/international/europe/war-in-ukraine-a-result-of-misunderstandings-between-europe-and-russia-a-1004706-2.html>

Spillius, Alex (22.09.2013) Russia threatens Ukraine with bankruptcy over plans to sign EU agreement. *The Telegraph*. Hentet fra: <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/ukraine/10327027/Russia-threatens-Ukraine-with-bankruptcy-over-plans-to-sign-EU-agreement.html>

State Statistics Committee of Ukraine (SSCU) (2001) All Ukrainian Population Census 2001: National composition of population. Hentet fra: <http://2001.ukrcensus.gov.ua/eng/results/general/nationality/Crimea/>

Stepanova, Anna (20.04.2014) International law and legality of secession in Crimea. *Cambridge Journal of International and Comparative Law*. Hentet fra: <http://cjlcl.org.uk/2014/04/20/international-law-legality-secession-crimea/>

Sukhov, Oleg (14.03.2014) Amid Ukraine Crisis, Russia Puts the Squeeze on Independent Media. Hentet fra: <http://www.themoscowtimes.com/news/article/amid-ukraine-crisis-russia-puts-the-squeeze-on-independent-media/496193.html>

Svendsen, L. & Grue, J. (2013) ”Retorikk”. *Store norske leksikon*. Hentet fra: <https://snl.no/retorikk>

Tandstad, Bent (07.03.2014) Viktige hendinger i Ukraina-konflikten. *Nrk*. Hentet fra: <http://www.nrk.no/verden/ukraina-konflikten-dag-for-dag-1.11588589>

The Calvert Journal (2014) Media compass: Russia's changing media landscape. Hentet fra: <http://calvertjournal.com/features/show/2234>

The Moscow Times (10.10.2014) Opposition Newspaper Novaya Gazeta Warned Over 'Signs of Extremism'. *The Moscow Times*. Hentet fra: <http://www.themoscowtimes.com/article/509263.html>

“The New York Times” (11.03.14) Encyklopædia Britannica. Hentet fra: <http://global.britannica.com/EBchecked/topic/412546/The-New-York-Times>

The New York Times: Who We Are – Pulitzer Prizes. Hentet fra: <http://www.nytc.com/pulitzer-prizes/>

Vasiljev, Andrei (14.03.2014) The Crimean ‘Army’. *Open Democracy*. Hentet fra: <https://www.opendemocracy.net/od-russia/andrei-vasiliev/crimean-‘army’>

Walker, Shaun og Luhn, Alec (19.06.2014) Ukraine separatists vow to fight on as president unveils ceasefire plan. *The Guardian*. Hentet fra: <http://www.theguardian.com/world/2014/jun/18/ukraine-president-ceasefire-plan-vladimir-putin>

Ytreberg, Rune (04.02.2015) Russerne kraftig provosert av Brende. *Dagens Næringsliv*. Hentet fra: <https://www.dn.no/nyheter/2015/02/04/1935/Russland/russerne-kraftig-provosert-av-brende>

Zagolovki (27.07.2007) «Владимир Чуров считает, что Путин всегда прав». Hentet fra: <http://www.zagolovki.ru/daytheme/cik/27Jul2007>

Øverland, Indra (2014) Konflikten i Sør-Ossetia: Russiske motiv. *NUPI*. Hentet fra: [http://hvorhenderdet.nupi.no/Artikler/2008-2009/Georgia-og-Russland/\(part\)/6](http://hvorhenderdet.nupi.no/Artikler/2008-2009/Georgia-og-Russland/(part)/6)

Øverland, Indra (2009) Georgia og Russland: konflikten i Sør-Ossetia. *NUPI: Hvor hender det?*, 16. Hentet fra: [http://hvorhenderdet.nupi.no/Artikler/2008-2009/Georgia-og-Russland/\(part\)/9](http://hvorhenderdet.nupi.no/Artikler/2008-2009/Georgia-og-Russland/(part)/9)